

מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ק"ס | פרשת וישב-חנוכה | תשפ"ד

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
בג"מ	אי"ת	כ"ת	בג"מ	אי"ת	כ"ת	בג"מ	אי"ת	כ"ת	בג"מ	אי"ת	כ"ת
17:52	17:14	16:00	17:48	17:16	16:14	17:40	17:18	16:11	17:08	16:51	15:39

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:

חשיפה: פך השמן זית שנשמר מן השמים עבור מרן החזו"א | עמ' ב'
סגולה: הסתכלות בנרות חנוכה - סגולה לצאת מעצבות ומרה שחורה | עמ' ב'
אקטואליה: האם בהדלקת נרות חנוכה - ראוי להדר אחר שמן זית הראוי לאכילה | עמ' י"ד

השבוע בגליון:

תמצית הלכות חנוכה הנצרכים מיוחד עמוד כ"ה

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

כ"ק מרן זצ"ל ציוה שידליקו את כל העשישיות הנמצאות בבית המדרש, ואמר: "הנה אומרים בנוסח על הניסים: והדליקו נרות 'בחצרות קדשך', ומקשים העולם דהרי הדלקת המנורה לא היתה 'בחצר' בית המקדש, אלא 'בהיכל'. והנה אי אפשר לומר שהעמידו מנורה מיוחדת של חנוכה בחצר בית המקדש להדליק שם נרות זכר לנס, שהרי רק 'לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה' (שבת כא, ב), וכאן איירינן בשעה שנעשה שנס, וכמו שאומרים 'ואחר כך באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך' וכו', ובאותה שעה בודאי לא היה להם עדיין מנורה מיוחדת שהדליקו בה זכר לנס.

"אלא יש לומר דאין המדובר מענין המנורה שהיתה מצויה בהיכל הבית, אלא שמרוב שמחת הנס שמסר הקב"ה גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וכו', העמידו מנורת גדולות בחצר בית המקדש, והדליקו שם נרות מרוב שמחה. ועל דרך שסיפרו לנו חז"ל במסכת (סוכה נא, ב) לענין שמחת בית השואבה, שמנורות של זהב היו שם, ולא היתה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה, וחסידיים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם באבוקות של אור שבידיהן ואומרים לפניהם דברי שירות ותשבחות.

על דרך זה יש לומר שהיה כן בימי החנוכה, שמרוב שמחה הדליקו נרות בחצר הקודש, ועל דרך הכתוב "ליהודים היתה אורה ושמחה"... וסיים כ"ק מרן זצ"ל: "על כן תדליקו כל העשישיות שבבית המדרש, כדי שיתרבה שמחת הנס ככל היותר...".

קובץ פרי הכרם (באבוב מקץ תשנ"ח)

היכי דמי - פרסומי ניסא
 דבר צחות ונאה נאמר בשם הרה"ק רבי אליעזר מוויניץ זי"ע בעל ה"דמשק אליעזר". הוא עמד ותמה: "הנה מנהג ישראל שמשחקין ב'דריידל' קטנטן שעליו חקוקות אותיות ג'ש"נ"ה המרמזות על ניס גדול היה ש'ם - וכל זה לפרסומי ניסא, וכי לא היה עדיף לרשות אותיות אלו על מודעה גדולה ומאירת עיניים ולתלותה בראש כל חוצות, ועל ידי זה יתפרסם הנס ביתר שאת וביתר עוז!?"

אף הוא חזר ויישב: "אין זאת, אלא, שמוטב 'דריידל' קטנטן, ואותיות בראשי-תיבות, אבל מסתובב ופועל הרבה, מאשר מודעה גדולה ועצומה באותיות ענקיות, אשר אינה זזה כלום וקפואה על מקומה... רק כשמסובבים ופועלים אזי יש תכלית לנסים... לא כשהכל קפוא ושוקט על השמרים..."

מדוע ציווה הרה"ק מבאבוב להדליק כל הנרות בביהמ"ד בימי החנוכה

והדליקו נרות פְּחָצְרוֹת קְדֻשָּׁה (נוסח 'על הניסים').

סיפר הרה"ח ר' שלמה ניכטבורגער ע"ה, שפעם אחת בשנים שהיה מקום מגורי כ"ק אדמו"ר רבי בן ציון זצ"ל בעל ה"קדושת ציון" בעיר טשעבין, נכנס כ"ק אדמו"ר זצ"ל לבית המדרש לתפילת שחרית באחד מימי החנוכה, והיו רק עשישיות ספורות מודלקות, והשאר לא הודלקו - כדי לחסוך על ההוצאות.

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ג

פניני אביר יעקב עמ' ז'

המוצר באיזה מקום. אמרה המוכרת באמת יש דבר כזה; כשפתחנו את חנות המכולת נפל פך שמן לתוך חור העמוד למעלה אבל לא ניתן כעת לפרק את הארון. בעלה אף הוסיף כי לאחר שנים רבות כל כך אין שום סיכוי למצוא מוצר קיים ובשביל כלום לא כדאי לטרוח טרחה כה גדולה, ואמנם המוכרת החליטה בכל זאת שבשביל החזו"א כדאי לעשות בלגן כזה גם בשביל אחוזי סיכוי קטנים למציאת השמן.

היא פתחה בעבודת המלאכה - הורידה מוצרים מהמדפים, פירקה את הארון, וכשבעלה ראה זאת הסכים כבר אף הוא להצטרף ולהיחלץ לעזרתה, והנה - נמצא פך שמן זית שלם!

המוכרת רצה לחזו"א ובישרה לו כי הנה פך שמן זית מוכן ומזומן, והשמחה היתה גדולה. וכשהקב"ה מכין כבר כמה שנים שמן בשביל החזו"א, הרי שלא יגעו בו והמוצר יגיע שלם לכתובתו ובזמנו.

(גליון תורת רבותינו חנוכה תשע"ט)

פך השמן שנשמר מן השמים עבור מן החזון איש זצ"ל

סיפר הגאון רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל: כשפתחו חנות מכולת בגבעת רוקח בבני ברק, עשו בעלי המכולת ארון עם עמודים ומדפים להניח בהם מוצרי מזון, וכשהניחו את מצרכי המזון נפל פך שלם של שמן זית לתוך חור העמוד למעלה, ניסו להוציאו וללא הועיל, התייאשו אפוא מפך השמן והעניין נשכח.

זמן רב לאחר מכן נודמן שלא ניתן היה להשיג שמן זית בכל הארץ. לפני חנוכה באה הרבנית אשת חבר של החזו"א אל בעלת המכולת לבקש שמן זית, ומסרה בשם בעלה החזו"א לומר במכולת שאולי כדרך מוצרים רבים נשאר שמן זית באיזה מקום זרוק. אך המוכרת ביטלה את העניין מכל וכל.

בערב חנוכה ממש נכנסה שוב הרבנית לחנות וביקשה בשם בעלה הדגול אולי בכל זאת קבור

"שמונה מי יודע? שמונה אני יודע!" שמונה ימי מילה

השלטי גיבורים מביא בשם "בעל העתים" שתיירץ את קושיית הבית יוסף (מדוע תיקנו ח' ימי חנוכה והלא הנס היה רק ז' ימים), דלעולם לא נעשה נס ביום הראשון, אלא שקבעו חז"ל את ימי החנוכה לשמונה ימים, להזכיר לדורות עולם שרצו היוונים לבטל את מצות המילה מבני ישראל, ולפיכך קבעו שמונה ימים לרמוז על מילה שבשמיני.

כותב על כך הג"ר חיים נחום ליכטנשטיין ז"ל בספרו אבי נחל: לפי זה פירשתי בדרך צחות כוונת הפייטן "שמונה מי יודע? שמונה אני יודע!" שמונה ימי מילה, כי כוונתו לשאול "שמונה מי יודע? - היינו מי יודע מדוע תקנו חנוכה שמונה ימים? הלא הנס היה רק שבעה ימים, וכקושיית הבית יוסף! ועל זה בא כמתרץ ואמר שתיקנו כן משום "שמונה ימי מילה", והיינו שרצו להזכיר לדורות עולם שביקשו היוונים לבטל מצות מילה מבני ישראל, וכדברי בעל העתים.

סגולת השבוע

הסתכלות בנרות חנוכה - סגולה לצאת מעצבות ומרה שחורה

הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זצ"ל דייק מהנאמר בנוסח "הנרות הללו" (הנהוג לומר בעת הדלקת הנרות) "ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד" משמע מזה שיש לנו הנאה מעצם הראייה בלבד דאם לא כן מה לנו להדגיש שמותר להסתכל בהם עכדה"ק. ואכן הראייה וההסתכלות באורות הקודש של נרות חנוכה כוללת בתוכה סגולות רבות מועילות ונכבדות, והיא היא הנאה המותרת המגיע לאדם מנרות חנוכה אשר עליה נסובה הדגשת חז"ל "אלא לראותם בלבד" (פרדס אליעזר - עמ' רנא).

סגולה נפלאה בהסתכלות על נרות חנוכה - מביא הרה"ק רבי ישראל מגראדיסק זצ"ל בספרו בינת ישראל לחנוכה: שמעתי מדו"ז הקדוש [רבי דוד משה] מטשארטקאו זי"ע שסיפר בשם א"ז הקדוש [בעל אוהב ישראל] מאפטא זי"ע, שפעם בא לפניו איש אחד שהיה חולה במחלת מרה השחורה רחמנא לצלן, וציווה לו שישתכל בנרות חנוכה בשעה שדולקים, וכשקם האיש משנתו היה לאיש אחר בריא ושמח".

וממשיך הבינת ישראל מגראדיסק זצ"ל לבאר הכוונה, וכותב: "והענין בזה, משום שטבע האור הגשמי הפשוט הוא להעליז דעתו של האדם, וכשהאור ההוא הוא ג"כ אור רוחני, אור של מצוה. בודאי פועל לשמח את לב האדם בכל הענינים, ובפרט בנר חנוכה שהמצוה הזו נתחדשה לנו בגלות [ככלומר, בשביל ימות הגלות] כוחה גדולה ביותר.

וזהו מה שאנו מהללים בזה שנמסרו טמאים ביד טהורים, אע"פ שלכאורה אין זה נס, אך אנו מהללים על זה, שעל ידי שנמסרו טמאים ביד טהורים היתה הארה גדולה לכלל ישראל, בראותם שהטוב מנצח את הרע והטומאה, מה שבחשכת הגלות לא ראו זאת מקודם, ועל זה נאה להלל ולהודות".

ומסיים בדברים נפלאים: "ולכן מי שהוא בעצבות ומרה שחורה מפגעי הזמן הסובבים אותו, יכול להתחזק ע"י הסתכלות והתבוננות בנרות החנוכה, להביא שמחה בלבבו, לבטוח בחסדי ה' כי לא תמנו ולא כלו רחמיו, וכמו שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם, יעשה לנו ניסים גם בזמן הזה, להיושע בישועה שלימה במהרה".

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

ואין לנו רשות להשתמש בהן:

בעל המאפיה' עצר את האפיה משום חשש בישול עכו"ם בסופגניות - למרות ההיתר ההלכתי שקיבל, אף שבאותו יום הפסיד הון עתק, עד סוף החודש הרוויח כפול מכל פעם, הסכיתו ושמעו:

סגרנו את המאפיה. יחד עם זאת התאמצתי להשיג את אותם האנשים שכבר קנו מהסופגניות האלה, כדי להודיע להם על התקלה. איפשרתי להם להחזיר את הסופגניות ולקבל את כספם בחזרה.

סופגניה אחת בודדת עולה כמעט פאונט. בתרגום לשקלים מדובר בכארבעה שקלים וחצי לסופגניה, כך שמדובר בסכום נכבד ממש. בחג החנוכה כשהמכירות בשיא והמאפיה מייצרת אלפי סופגניות, אני מגיע להפסד של אלפי שקלים ואף יותר. עם כל זאת, אמרתי לעצמי שזה ניסיון שנגזר עלי מהשמיים ועלי לעמוד בו.

יהודים סומכים עלי ואני מוכרח לתת להם את הטוב ביותר: את הסופגניות הכי טעימות, ובעיקר - בכשרות הכי מהודרת ללא חשש ל'פת עכו"ם'.

אנשי ה'הצלה' בלונדון שמעו על הסופגניות שנתרו ללא דורש ועלה בדעתם רעיון מבריק: הרי בעל המאפיה לא הולך למכור את הסופגניות שלו.

אם כן כדאי לחלק את הסופגניות בבית הרפואה לרופאים ואנשי צוות שאינם בני ברית, כאות הוקרה על עזרתם לחולים היהודים.

הם פנו אליו ובעל המאפיה הסכים ברצון לרעיון ונתן להם את הסופגניות. החלוקה הצליחה מעל המשוער. הרופאים נהנו מהמחווה. בוודאי היה בזה גם כדי להועיל לחולי ישראל שזקוקים לטיפולם.

בעל המאפיה ממשיך לספר: עברו מספר ימים. אני מקבל טלפון מבית החולים המרכזי בלונדון. אני שומע מהצד השני: "מדברים מבית החולים... המחווה שעשית היתה מופלאה. טעמנו מהסופגניות שלך".

"אף פעם לא הכרנו מאכל כל כך טעים. אנחנו עומדים לקראת אירוע גדול שיתקיים בעוד מספר ימים. אנחנו רוצים להפתיע את האורחים שלנו בסופגניות, לכן אנחנו רוצים להזמין אצלך עשר אלף סופגניות!".

הזמנה בסדר גודל כזה משמעותה רווח גדול מאוד. בסוף החודש ההפסד של אותו יום של פת עכו"ם נבלע ממש. מעבר לעובדה שעכשיו גם יש לקוחות חדשים שקונים סופגניות.

באותו חודש הרווחתי מעל ומעבר לסכום הצפוי. שוב למדתי על בשרי "אין אדם שומע לי ומפסיד".

(גליון פניני עין חמד)

להלן סיפור שיש בו כדי להראות כי כאשר האדם מודה על האמת, גם אם לכאורה עלול להיגרם לו נזק מכך, הרי שבסיכומו של דבר הוא רק ירוויח מהדבר. להלן הסיפור מפי בעל המעשה:

שמי יוסף. אני גר בלונדון. ידידי, שבבעלותו מאפיה גדולה בכשרות מהודרת, סיפר לי כך: יהודים מכל הסביבה קונים במאפיה וסומכים עליה. הסדר הקבוע הוא שבהתחלה של כל יום מוקדם השכם בבוקר, המשגיח מגיע ומדליק את כל התנורים, כדי שכל התופנים שייאפו במשך היום יחשבו ל'פת ישראל' ולא ל'פת עכו"ם'.

מדובר בתנורים גדולים שדולקים במשך שעות רבות. כל מה שאופים באותו יום, נאפה מכוח אותה פעולה של הדלקת התנור בבוקר.

באחד מימי החנוכה אירעה תקלה. אחד מהעובדים שאינו יהודי הדליק את התנור בעצמו. איש לא הבחין בשינוי והמאפיה עבדה כרגיל. רק אחרי חמש עשרה שעות! שהתנורים היו דלוקים, המשגיח נזכר שהיום הוא לא הדליק את התנור. הוא בירר מי הדליק את התנורים.

התברר שאותו גוי ראה שהמשגיח לא הדליק את התנורים, ולכן החליט לזרז את עניינים ולעשות זאת בעצמו.

המשגיח פנה לבעל הבית וסיפר לו על התקלה שהתרחשה. כשהוא שמע על הדבר הוא סיפר: "לא יכולתי לכעוס על המשגיח ששכח דבר כה חשוב." "הוא היה נסער כל כך כשבא לספר לי על התקלה. אני ריחמתי עליו. ניחמתי אותו שהכל משמיים ובעזרת ה' הכול יסתדר".

הדבר הראשון שעשיתי הוא לעצור את האפייה. אלא שעד אז אלפי סופגניות הספיקו להיאפות. יהודים מכל העיר אמורים לקנות אותן. הם הרי סומכים על המאפיה שהיא מוכרת להם פת ישראל.

התקשרתי לרבנים של מערכת הכשרות והסברתי להם מה אירע. מכיוון שהיה מדובר בהפסד גדול של אלפי סופגניות, הם סמכו על סעיפים מסוימים בהלכה והתירו לי למכור את הסופגניות.

לכאורה יכולתי להמשיך עסקים כרגיל, אבל רק לכאורה. ידעתי שיש הרבה קונים שאם הם ידעו על התקלה, הם לא יקנו בוודאות.

כל אותם לקוחות סומכים עלי ובטוחים שהכול גלאט. איני יכול לעשות להם את זה! חנוכה זה זמן של אורה ואני לא מוכן להיות זה שיחשיך להם.

אנשי ה'הצלה' בלונדון שמעו על הסופגניות שנתרו ללא דורש ועלה בדעתם רעיון מבריק: הרי בעל המאפיה לא הולך למכור את הסופגניות שלו. אם כן כדאי לחלק את הסופגניות בבית הרפואה לרופאים ואנשי צוות שאינם בני ברית, כאות הוקרה על עזרתם לחולים היהודים. הם פנו אליו ובעל המאפיה הסכים ברצון לרעיון ונתן להם את הסופגניות. החלוקה הצליחה מעל המשוער. הרופאים נהנו מהמחווה. בוודאי היה בזה כדי להועיל לחולי ישראל שזקוקים לטיפולם.

הנרות הללו קדש הן:

ההשגחה המופלאה של רבה של העיר ורפלט להדליק את כל ימי החנוכה נרות בשמן זית בשנות הזעם בימי חנוכה של שנת תש"ד...

נרות החנוכה? טרדה גם אותו המחשבה. הוא העלה בעיני רוחו את שמחתו של רבו אם יזכה לקבל שמן זית מהודר, והחליט לנסות את כוחו. בדרך נס הצליח להשיג יום לפני החג קופסת שמן זית מהודר, שיספיק לכל ימי החג. את ההצלחה תלה לגמרי בזכותו של רבו. כעת עמד לפני האתגר המרכזי והקשה ביותר - כיצד להעביר את השמן לרבו.

בדרכים אורבות הסכנות בכל פינה, ובכלל, על היהודים נאסר לנוע ממקום למקום. והשעה כבר דוחקת ומחר בערב מדליקים את נרות החנוכה! נייען לא הרים ידיים, ובדרך פלאית מצא שליח שיצא לאזור ורפלט. תמורת סכום הגון נעתר הלה לעצור בביתו של רבי יוסף-אשר, ולמסור לידו את החבילה.

רק דבר אחד העיב את שמחתו של נייען על מציאת השמן וההצלחה בשיגורו לוורפלט: הוא ידע כי השמן יגיע לרבו רק בערב השני של החג. אבל הוא התנחם בכך שלפחות מהערב השני והלאה יוכל רבו לקיים את המצווה בהידור.

ליל נר ראשון של חנוכה. רבי יוסף-אשר ניגש ברטט אל החנוכייה והשמש בידו. בהתרגשות ובדבקות בירך את שלוש הברכות. כשאמר "שעשה ניסים לאבותינו", עברה בראשו המחשבה כי העובדה שלפחות בלילה הראשון מתאפשר לו להדליק בשמן זית - היא נס.

הבוקר עלה, וככל שהתקרב הערב גבר כאב ליבו של רבי יוסף-אשר על שלא יוכל לקיים את המצווה בהידור, כמנהגו, גם בערבי החג האחרים. ופתאום דפיקות בדלת. בפתח עמד השליח וחבילה בידו. ליבו של רבי יוסף-אשר רטט מהתרגשות כאשר פתח את החבילה וראה את קופסת השמן שהגיעה אליו כמו מן השמיים. שמחתו הרקיעה שחקים והבית כולו צהל.

בוריזות ניגש להדלקת הנרות. הפעם אמר את ברכת "שעשה ניסים לאבותינו" ברגשות הודיה כפולים, על שזכה לקיים את הדלקת הנרות בהידור גם בימים טרופים אלה, ימי זעם וחורבן. רבי יוסף-אשר שר בהתלהבות ובדבקות את זמירות החנוכה ופיו מלא מילות שבח והודיה לה' יתברך.

למרבה הצער, כמה חודשים אחר-כך, בכ"ז באייר תש"ד, עלתה נשמתו של יוסף-אשר הי"ד בסערה השמימיה, במחנה הריכוז אושוויץ-בירקנאו. תלמידו, ר' זלמן נייען, ניצל מהתופת והתגורר בציריך שבשווייץ.

(שיחת השבוע)

יוסף אשר פולק הי"ד

הבוקר עלה, וככל שהתקרב הערב גבר כאב ליבו של רבי יוסף-אשר על שלא יוכל לקיים את המצווה בהידור, כמנהגו, גם בערבי החג האחרים. ופתאום דפיקות בדלת. בפתח עמד השליח וחבילה בידו. ליבו של רבי יוסף-אשר רטט מהתרגשות כאשר פתח את החבילה וראה את קופסת השמן שהגיעה אליו כמו מן השמיים. שמחתו הרקיעה שחקים והבית כולו צהל. בזריזות ניגש להדלקת הנרות. הפעם אמר את ברכת "שעשה ניסים לאבותינו" ברגשות הודיה כפולים, על שזכה לקיים את הדלקת הנרות בהידור גם בימים טרופים אלה, ימי זעם וחורבן.

נר ראשון של חנוכה. בידיים רועדות נטל רבי יוסף-אשר פולק את בקבוקון השמן היחיד ששמר בעליית הגג בביתו, ושפך את תכולתו לתוך הכוסית השקופה. נראה שזה יהיה הערב היחיד שבו יוכל להדליק נרות חנוכה בהידור.

רבי יוסף-אשר היה רבה של העיר ורפלט, בצפון מזרחה של הונגריה. אישיותו המיוחדת משכה אליו בחורים שחשקו בתורה. הישיבה שבראשה עמד מנתה כמאה תלמידים. אהבתו ומסירותו לתלמידיו היו מן המפורסמות. הוא החדיר בהם במסירות גדולה תורה ויראת שמיים, וגם היה להם לאב דואג והשתדל לעקוב אחר צורכיהם החומריים והרוחניים.

באותה מידת אהבה גמלו התלמידים לרבה. הם העריכו מאוד את רבה הנערץ, והשתדלו להיטיב עימו על כל מה שעשה למענם.

מאז עמד על דעתו הקפיד רבי יוסף-אשר להדר בקיום מצוות נרות החנוכה, ולהדליק את הנרות בשמן זית בלבד. ואולם באותם ימים התקדרו שמי אירופה. קהילות שלמות נעקרו מבתיהן ושולחו למשרפות, וגלי החורבן שטפו במהירות מדינה אחר מדינה.

כבר בראשיתה של שנת תש"ד היה רבי יוסף-אשר מוטרד מהשאלה מנין ישיג שמן זית לחנוכה. בשל המלחמה שרר מחסור חמור במוצרי יסוד בסיסיים, ושמן זית לא היה אפשר להשיג כלל. המחשבה כי תימנע ממנו האפשרות לקיים את המצווה בהידור, טרדה את מנוחתו.

מאמצים עילאיים עשה בניסיון להשיג את השמן. הוא היה מוכן לשלם תמורתו כל סכום שיהיה, אך לשווא. רבי יוסף-אשר התנחם בעובדה כי נותר בידו בקבוקון של שמן זית מהשנה הקודמת, אבל הוא הספיק לנר אחד, של הלילה הראשון בלבד.

הדאגה כיצד ינהג בימים הבאים של החג העכירה את רוחו. הייתכן שמפני מצוקת השעה ייאלץ לוותר על מנהגו? הוא ניסה לחזק את עצמו במחשבה בכיוון השני: "עליי להודות להשם יתברך שזיכני גם בצוק העיתים הנורא הזה להדליק בשמן זית לפחות בערב הראשון של חנוכה. הלוא דבר הוא!".

באותם ימים שהה באחת העיירות בהונגריה תלמידו הנאמן, ר' זלמן נייען. הוא הכיר היטב את רבו וזכר עד כמה היה מהדר במצוות, וכיצד ניגש בחרדת קודש להדליק את נרות השמן בחנוכייה.

נייען היה מודע למחסור החמור בשמן זית. כיצד יצליח מורי ורבי להשיג שמן זית להדלקת

קֶעֶרַת כֶּסֶף אַחַת:

**היהודי הק' מפשיסחא קערה זו נחדש אי"ה בשמונת ימי החנוכה הבאים עלינו לטובה!
יש להטמין את הקערה במשך החודשים הבאים, ובימי החנוכה נוציא אותה
ונתחיל להשתמש בה במשך כל ימות השנה...**

ושכבה דקה של כפור עליהם, והקערה נמצאת אי שם במעמקי המקווה. לא חלפו דקות עד שרבי משה הגיע להחלטה ברורה: יעבור עלי מה, ואני אמצא את הקערה. זוכר היה רבי משה את דיבוריו הרבים של רבו היהודי הקדוש אודות הקערה וציפיינו לאכול בה בימי החנוכה, ואיך ישא פניו אליו ויאמר כי הקערה נאבדה ואיננה. בהחלטתו האמיצה ירד רבי משה אל תוך מי המקווה הקפואים וחיפש את הקערה, אלא שלצערו הרב לא הצליח למוצאה. כשראה רבי משה שחייו נמצאים בסכנה, הן מחמת השהייה במי המקווה העמוקים והן מחמת הקור העצום ששרר בתוך המקווה ומחוצה לה, החליט לוותר. הוא יצא מהמקווה ופנה אל ביתו של היהודי הקדוש. אלא שתיכף עם כניסתו לבית כבר שמע רבי משה את היהודי הקדוש כשהוא משוחח ומדבר בשבחי קערת הכסף שממנה יאכל בימי החנוכה.

שמע רבי משה את עגוועיו של רבו לקערת כסף זו, ומיד הבין את אשר לפניו, מה גרוע יהיה מצבו כשיתברר שהוא זה שאיבד את הקערה היקרה ברשלנותו הרבה. הוא עזב את הכל ורץ חזרה אל המקווה, ירד את מאת המדרגות וחיפש שוב ושוב, אלא שעם כל זאת הוא לא מצא את הקערה.

כך חזר הדבר ונשנה פעמים רבות מאוד באותם הימים. רבי משה חיפש את הקערה בכל כוחו, וכמו במעשה שטן ולהכעיס, הוא לא הצליח למוצוא את הקערה. בכל פעם שרבי משה שמע את היהודי הקדוש מדבר אודות הקערה הוא שב אל המקווה, משוכנע שהפעם הוא יצליח למוצוא את הקערה. הביא אתו רבי משה מקלות ארוכים ומיני ברזלים מעוקלים שסייעו בידו לחפש ולמוצוא את הקערה, אלא שהעלה חרס בידו.

גם בצהרי ערב חנוכה, רבי משה הלך עדיין אל המקווה כדי למוצוא את הקערה. שמע רבי משה את היהודי הקדוש מודיע כי יש ברצונו להזדרז ביותר בהדלקת נרות חנוכה, תיכף עם הרגעים הראשונים שניתן להדליק. מבקש הוא להתפלל תפילת מנחה בהקדם ותיכף לאחר הדלקת נרות חנוכה יש בדעתו לסעוד סעודת חנוכה עם קערת הכסף החדשה. אלא שכפי שכבר ניתן להבין, הקערה לא נמצאה.

בדחילו ורחימו פנה היהודי הקדוש להדלקת נרות חנוכה, ולאחר שסיים את עבודת הקודש והתפלל תפילת ערבית ביקש שיערכו לפניו את סעודת החנוכה, תוך שהוא מורה שתחילה יגישו לפניו את החלה והדגים ותיכף לאחר מכן יגישו את המרק בקערת הכסף. מיד לאחר שהיהודי הקדוש נטל ידיו ואכל כזית מהחלה, התחיל לשמוח מאוד ואמר: ברוך ה' אשר זיכני והגיענו לזמן הזה, ובוודאי אין ראוי להתמהמה עתה אלא לאכול בזריזות, כדי שנוכל כבר לאכול את המרק בקערה שקיבלתי.

ברגעים אלו הבין רבי משה כי עתה זו הפעם האחרונה שהוא יכול להציל את עצמו ולהביא את הקערה מהמקווה. הוא רץ כל עוד נפשו בו ובבהלה גדולה ירד אל מי המקווה, הפך בהם והפך בהם מצד לצד עד שלפתע הרגיש ברגלו את הקערה עומדת ומונחת בקרן זוית. במהירות רבה עלה רבי משה חזרה כשהקערה בידו, הוא שב אל ביתו של היהודי הקדוש, וברגע האחרון הספיק למוזג בתוכה את המרק ולהעלותה על שולחן מלכים.

למרבה הפלא, מני אותו רגע ואילך, הפסיק היהודי הקדוש לדבר אודות קערה זו. לא הילל אותה ולא שיבח אותה. אוכל היה היהודי הקדוש מהקערה

היו אלה הימים של אחרי חג הסוכות. אל הרה"ק היהודי הקדוש מפרשיסחא זיע"א הגיע אדם עשיר ובידו מתנה נכבדה מאוד לרבי: קערת כסף טהור, בה יאכל הרבי על שולחן מלכים הדומה למזבח. היהודי הקדוש שמח מאוד עם המתנה ולאחר שהודה לנדיב הלב על תשורתו וברכו מעומקא דליבא הוסיף ואמר: קערה זו נחדש אי"ה בשמונת ימי החנוכה הבאים עלינו לטובה! יש להטמין את הקערה במשך החודשים הבאים, ובימי החנוכה נוציא אותה ונתחיל להשתמש בה במשך כל ימות השנה.

גם לאחר שהעשיר נפרד מהיהודי הקדוש לחיים ולשלום, חזר היהודי הקדוש ואמר שוב לבני ביתו ולמקורביו: קערה זו מיועדת עבור ימי החנוכה הבאים עלינו לטובה, ויש לשמור על הקערה היטב עד בוא ימים אלו, שכן החל מימי החנוכה נשתמש בזה. וככל שקרבו ימי החנוכה שמעו יותר ויותר את היהודי הקדוש עוסק בעניינה של הקערה החדשה ואומר כי הוא עומד ומצפה לימי החנוכה כדי שיזכה לאכול בקערה זו.

החסידיים ששמעו את היהודי הקדוש מרבה לשוחח אודות קערת הכסף הבינו שיש דברים בגו וכי טובא גניז בגווייה. אין זה חלילה רצון גשמי לכלי כסף וזהב, דבר שהיהודי הקדוש - שנקרא כן על שם שהיה מתעלה בכל יום ויום כמו ממדריגה של גוי ליהודי - היה רחוק הימנו לחלוטין, אלא עניינים נשגבים וגבוהים, מכבשי דרחמנא, בסוד מה שאמרו בספרי הקבלה שהקערה היא בחינת מלכות, ובמופלא מהם לא דרשו.

המופקד בחצר קדשו של היהודי הקדוש על כל הליכות הבית הגדול, המוציא והמביא ועל פיו ישק כל דבר, היה החסיד המפורסם רבי משה מווישגראד, שמלבד היותו מופלג בתורה ובחסידות היה איש רב פעלים לנהל את תהלוכות בית הרבי על הצד היותר טוב. רבי משה מווישגראד הוא זה שקיבל את קערת הכסף מידי של היהודי הקדוש כדי להניחה עד ימות החנוכה, וכשקרבו ימי החנוכה, ורבי משה שמע שוב ושוב אודות הקערה שיש להתחיל להשתמש בה, עלה בזכרונו שכדי שיוכלו להשתמש בה הרי צריכים להקדים ולטבול אותה במקוה טהרה כדת וכדין.

חושש היה רבי משה מווישגראד שמה ישכח לעשות זאת בערב חנוכה והחליט להקדים את טבילת הקערה כבר לאותו היום בו נזכר מזה. הוציא רבי משה את הקערה מהארון בו הוא הניחה, ופנה אל המקווה בעיר פרשיסחא על מנת לטבול את הקערה.

אם כל המקוואות הקדמוניות והעתיקות היו נבנות כשהן עמוקות מאוד, הרי שהמקווה בפרשיסחא הייתה ידועה כשהיא עמוקה ביותר: מאה מדרגות היו לה כדי לרדת אל המקווה! ואף המקווה עצמה הייתה עמוקה ביותר. אמנם באחת פינות המקווה הייתה מדרגה שעליה ניתן היה לעמוד ולטבול, אך שאר המקווה הייתה עמוקה מאוד.

איתרע מזלו של רבי משה ומבלי משים, בשבריר רגע של חוסר תשומת לב, החליקה קערת הכסף של רבי משה ונפלה מידו אל תוך מעמקי המקווה. רבי משה עוד עמד בתחילת גרם המדרגות היורד אל המקווה, כשהקערה נשמטה מידו והתגלגלה במורד המדרגות, ומשם אל עמקי המקווה. שמע היה רבי משה את צליל הקערה כשהיא נופלת מדרגה אחר מדרגה וצוללת אל תוך המים, וליבו פג בקרבו: הימים ימי החורף, המים קפואים ביותר

גם בצהרי ערב חנוכה,
רבי משה הלך עדיין אל
המקווה כדי למוצוא את
הקערה. שמע רבי משה
את היהודי הקדוש מודיע
כי יש ברצונו להזדרז ביותר
בהדלקת נרות חנוכה, תיכף
עם הרגעים הראשונים
שניתן להדליק. מבקש הוא
להתפלל תפילת מנחה
בהקדם ותיכף לאחר
הדלקת נרות חנוכה יש
בדעתו לסעוד סעודת חנוכה
עם קערת הכסף החדשה.
אלא שכפי שכבר ניתן
להבין, הקערה לא נמצאה.

והנה הוא שומע את הרה"ק מלעלוב שואל את היהודי הקדוש: ילמדנו רבינו, איך מסכנים איש ישראל עד כדי כך? והיהודי הקדוש נענה ואומר לו: רצוני היה לבחון ולראות עד כמה ועד היכן באה ומגיעה אהבתו אלינו. באותם רגעים לא הבין רבי משה אודות מה מדברים הצדיקים ביניהם, אולם משראה כי לרגע הם השתתקו, הרהיב עוז בנפשו, פתח עוד את הדלת ונכנס אל החדר לנוכח שני הצדיקים שהביטו בו משתאים לדעת על מה הוא נכנס עתה. פתח רבי משה וסיפר בפני רבו על כאב שיניו הקשה וביקש ממנו שיתפלל לרפואתו.

ויהי כאשר שמע הרה"ק מלעלוב את דבריו, עוד בטרם הספיק היהודי הקדוש להשיבו, קם ממקומו ויתפוס בידו של רבי משה, באומרו אליו: הרף עתה מרבך ובוא יחד עימי אל בית המדרש. יצא רבי משה יחד עם הרה"ק מלעלוב ופנו אל בית המדרש הסמוך שם ניגש הרה"ק מלעלוב אל ארון הספרים והוציא את ספר הזוהר הקדוש, ויפתח בפרשת בשלח על שלשת הפסוקים הפותחים במילים: 'ויסע' - 'ויבוא' - 'ויט', הלא הם הפסוקים הללו (שמות יד ט-כא): 'ויסע מלאך האלהים הלה לפני מִחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם. וַיָּבֹא בֵּין מִחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מִחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנָן וַיַּחֲשֶׁה וַיָּאֵר אֶת הַלְּלִיָּה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלְּלִיָּה. וַיֵּט מִשָּׁה אֶת יָדוֹ עַל הָיָם וַיִּלְךְ ה' אֶת הָיָם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל הַלְּלִיָּה וַיִּשָּׂם אֶת הָיָם לְחַרְבָּה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם'.

אמר הרה"ק מלעלוב לרבי משה: הנח את אצבעך הקטנה על השן הכואבת ותאמר שלש פעמים את דברי הזוהר הקדוש על פסוקים אלו, ומובטח לך כי תתרפא מהיסורים לגמרי תיכף ומיד!

עשה כן רבי משה ובאורח פלא פסקו כל יסוריו. באותה שעה הבין רבי משה, לתדהמתו הגדולה, כי שאלתו של הרה"ק מלעלוב ליהודי הקדוש על סכנת איש ישראל הייתה עליו והשכיל כי הוא היה מתכוון לכל אותו סיפור שהתרחש עמו בערב ימי החנוכה, שבגלל דיבוריו הבלתי פוסקים של היהודי הקדוש על קערת הכסף ועל רצונו לאכול מזה בחנוכה, נאלץ רבי משה להסתכן בנפשו שוב ושוב, לרדת אל מעמקי המקווה הקרה בפרשיסחא ולחפש אחרי הקערה. וידע רבי משה כי הכל גלוי וידוע בפני הצדיקים, וכל מה שנעשה היה בכונה גדולה ומרוממת.

(ספיר ויהלום פר' בשלח פ"ג - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כאילו היא קערה רגילה ככל הקערות, ללא שום ייחוס וכיצא בזה. ויהי הדבר לפלא גדול, בפרט אצל רבי משה שמסר נפשו בשליחותו וסיכן עצמו פעמים רבות כל כך עבור הקערה, והנה, למרבה הפלא, הרבי אינו מדבר כלום אודות הקערה, בעוד שבתקופה האחרונה כמעט ולא פסיק פומא מלהפליג במעלתה.

רבי משה עצמו חסיד נאמן היה ולא הרהר אחר רבו ולא כלום. הוא כמוהו לא סיפר כלום אודות אבדן הקערה והפעמים הרבות שהלך אל המקווה כדי למוצאה, וכל המעשה היה אמור להשכח ולרדת אל תהום הנשיה, אלא שבחג השבועות של אותה שנה, נועדו הצדיקים: היהודי הקדוש עם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, בעת שהותם יחד בעיר לובלין, בצילא דמהימנותא של הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, ושם התברר כי סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם.

רבי משה מווישגראד שהיה יד ימינו ונאמן ביתו של היהודי הקדוש, לא זו בלבד שכל זמן היותו היהודי הקדוש בפרשיסחא היה רבי משה נלווה אליו ומשרתו בכל הנצרך אליו, אלא שגם בשעה שנסע אל רבו החוזה מלובלין היה רבי משה מצטרף אליו בצוותא חדא ועומד לסייעו על הצד היותר טוב. באותה נסיעה, באחד משלשת ימי הגבלה שקודם חג השבועות, בהיותו בלובלין, חש רבי משה מווישגראד בשיניו והיו לו יסורים קשים מאוד. תחילה ניסה רבי משה לטפל בזה בעצמו והניח רטיות ספוגי יי"ש על שיניו להקל על מכאוביו, ואולם ללא הועיל, ייסוריו לא עזבוהו. רופאים מומחים לא היו בלובלין, ורבי משה נמנה וגמר שעליו להזכיר את כאב שיניו בפני הרבי שיתפלל עליו שהשי"ת יקל מעליו את היסורים.

ידוע היה רבי משה מווישגראד את גודל עבודתו בקודש של היהודי הקדוש בימים אלו של קודם חג השבועות, ובשל כך לא הרהיב עוז בנפשו להפריע לו בהזכרות מענייני דעלמא, ברם כיון שייסוריו לא הניחו לו, נאלץ רבי משה לפנות אל החדר באכסניה בו יודע היה שהיהודי הקדוש שוהה בו בשעה זו. בחרדת קודש ובדחילו ורחימו פתח רבי משה מווישגראד את דלת החדר במעט וראה כי הנה היהודי הקדוש יושב שם ומשוחח עם ידידו ורעו הרה"ק רבי דוד מלעלוב בעניינים גבוהים ונשגבים. פיק ברכיים אחז ברבי משה מפחד רבו ולא המשיך לפתוח יותר את הדלת, אלא האזין לסוד שיח שרפי קודש שעלה ונשמע מתוך החדר.

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בינות המילים
'אור תורה' | 'תורת חיים'
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחדל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

פנינים על הפרשה:

חומר עוון הלבנת פנים

הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר (לח כה). גמרא דבבא מציעא דף ג"ח (ע"ב) וזה לשונו: תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק, כל המלבין פני חברו ברבים כאלו שופך דמים. אמר ליה שפיר קאמרת, דחזינא ליה דאזיל סמקא ואתי חנרא. אמר ליה אבני לרב דימי במערבא במאי זחירי. אמר ליה באחורוי אפי, דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה, הכל סלקא דעתך, אלא אימא כל היורדים לגיהנם עולים, חוץ משלשה שירודים ואינם עולים, ואלו הן הבא על אשת איש והמלבין פני חברו ברבים, והמכנה שם רע לחברו. מכנה הינו מלבין, אף על גב דדש ביה בשמיה. אמר רבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן, נוח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש ולא ילבין פני חברו ברבים, מנא לן, מדדרש רבא, דדרש רבא מאי דכתיב (תהלים לה טו) 'ובצלעי שמחו ונאספו קרעו ולא דמו', אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעין בשרי לא היה דמי שותת לארץ, ולא עוד אלא אפלו בשעה ששוסקים בנגעים ואהלות אומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה, ואני אומר להם מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא, אבל המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, ואמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב תנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, מנא לן, מתמר, דכתיב 'הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה':

קשה שלכאורה המאמרים סותרים

ויש לדקדק בזה האגדה, דמתחלה קאמר הבא על אשת איש והמלבין פני חברו ברבים שניהם יורדים לגיהנם ואינם עולים, אלא כפי הדדי נינהו, ולכסוף קאמר דדוד היה אומר לאותם המלבינים אותו דהבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, אלא חלוקים זה מזה:

באיזה אופן יש לחלק בין בא על אשת איש למלבין פני חברו

ועוד קשיא ארישא דקאמר הבא על אשת איש והמלבין פני חברו אין להם חלק לעולם הבא, והלא אם קבלו ענשם בזה העולם או אם חזרו בתשובה גמורה יש להם חלק לעולם הבא כמבאר בכמה דוכתי, וכי תימא רישא מיירי בדלא קבלו ענשם בזה העולם או לא חזרו בתשובה, ולפיכך קאמר בסיפא דדוד היה אומר להמלבינים אותו דהבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא כיון דקבל ענשו בזה העולם, אם כן יקשה על זה דגם המלבין אם יקבל ענשו כאן יש לו חלק לעולם הבא [ככאן נאבדו שתי שורות וכו']. ולמה דוד קא פסיק ותני להו דאין לו חלק לעולם הבא:

עצות וסגולות:

ענייני תפילה (ג')

יזהר שלא לבטל שום תפילה

יש לפרש מה שאמר התנא עליו השלום (אבות פ"א מ"ד) אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשו אימתי, והוא דבא להזהיר התנא עליו השלום על התפלה ביותר, דכיון דהתפלה במקום הקרן, אם מבטל האדם תפלה בטל הוא ובטלים חזיו כי אין לו על מי לסמוך, וטוב לו שלא נברא דטוב מותו מחייו. לכן צריך האדם להיות זהיר בתפלה ביותר, וכשתפיל צריך להיות לבו כי אם בתפלה, שהיא תלויה בלב כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם', כי אם מתפיל ולבו בל עמו לתפלה רק לצרכי עצמו תפלתו בטלה ומבטלת, ועוד גם כן כיון שתפלת שמנה עשרה יש בה גם כן שאלת צרכי האדם כמו ברכנו רפאנו, לא יהיה מכון ומשים לבו רק לברכות שהם צרכי גופו, וברכות שהם להודאות ה' אינו נותן לבו להם, שאם הוא עושה כן גם בזה תפלתו בטלה ומבטלת.

(שערי ארוכה אות צ')

יזהר בתפילת מנחה הגורמת מנוחה מהדינים

זאת התרומה עם הכולל גימטריא זו תפלה של מנחה בזמנה, דצריך האדם להתפיל תפלת מנחה בזמנה, משום דבאותה שעה הוא זמן תגברת הדינים ומתרבה הקטרוג רחמנא לצלן (זוהר ח"ב סג. לו:), לכן צריך האדם להתפיל באותה שעה ולהתחנן לפני ה', לעורר הרחמים ולמתק הדינים על ידי התפלה, ומשום הכי נקראת 'תפלת מנחה' ולא נקראת 'תפלת הצהרים' ולא 'תפלת בין הערבים', משום דאותה שעה הוא שעת הדין והרגו, ועל ידי תפלה משתככים הדינים ותמת המלך שכתבה, וזהו 'מנחה', לשון מנוחה ונחת רוח.

(מחשוף הלבן פרשת תרומה, ד"ה דבר)

אף באמצע מלאכתו יפסיק לתפילת מנחה

וצריך להזהר בתפלת מנחה שלא לבטלה, אף על פי שהוא בעל מלאכה או עוסק במשא ומתן, בשעת מנחה צריך לבטל מכל עסקיו ולפיכך אמרו בגמרא (ברכות ו:) לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו הנביא זכור לטוב לא נענה אלא בתפלת המנחה, וכונת רבותינו ז"ל, דכיון שבני אדם עוסקים באותה שעה בצרכיהם ויצר הרע מפתה אותם שלא להתבטל, לפיכך אמרו בלשון אזהרה גדולה 'לעולם יהא זהיר בתפלת המנחה', ובאמרם 'לעולם', דהינו בשום יום מימיו יזהר שלא לבטל תפלת מנחה, אף על פי שבשביל זה יש לו הפסד גדול מכל מקום לא ימנע מלהתפיל אותה בזמנה.

(גנוי המלך, תיקון התשובה אות יב)

התפילה מביאה סייעתא דשמיא

התפלות שהוא מתפלל בכל יום ויום הם שהיו לו סייעתא דשמיא. דאמרו בגמרא (ברכות לב:): גדולה תפלה יותר ממעשים טובים, שהרי משה רבנו עליו השלום אף על פי שהיו בידו מעשים טובים הצריך לתפלה, ועוד אמרו רבותינו ז"ל (שם): גדולה תפלה מכל הקרבנות, שנאמר (ישעיה א טו) 'גם כי תרבו תפלה וכו'. אף באמת צריך שתהיה התפלה בכונה שלמה, וכשתפיל בכונה שלמה מלב ומנפש, כל השגות הקדושה הם בתפלה, וזהו שאמר 'זאת היתה לי', דהינו, מי גרם לי שזכיתי ללמד תורה ולעשות מצות כדי לנצח הקלפות, 'כי פקדיך נצחתי', 'פקדיך' הם תפלותיך, 'נצחתי', דהינו, עשיתי שמירה מעלה לתפלה שלא יוכל המקטרג להשיגה.

(אלף בינה אות ז"ן, ד"ה זאת)

התפילה בציבור היא קידוש ה'

הזהרו מלהתפיל יחיד, שהעקר היא תפלת הציבור. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ח.), כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפיל, נקרא שכן רע, וזהו שאמר ולא תחללו את שם קדשי, דהינו להתפיל יחיד, את ראשי תבות תפלת אחד, דבזה איכא חולו ה' בדבר, דאיכא בית הכנסת בעיר ואינו בא להתפיל, ועקר קדוש שמי הוא בתפלה בעשרה, וזהו שאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, שהם עשרה, אני ה' מקדשכם, כשתהיו ברבים, אני מוריד קדשתי עליכם:

(פיתוחי חותם פרשת אמור, ד"ה וכי תובחו)

תפילה בהשכמה היא השלמת תיקון השכינה

וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשיתו וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה (בראשית כח יח). בא לרמוז, שכשם שגודרו אדם בלילה לקום לעסק בתורה, כך צריך לזהר ביותר ויותר להשכים לבית הכנסת להתפיל, כי כל זה לתקון השכינה, ומחצות ואילך מתחלת להתחנן ולא נשלם תיקונה כראוי עד תפלת שחרית, לפיכך יהא זריז להתפיל בהשכמה כראוי.

(פיתוחי חותם פרשת ויצא, ד"ה וישכם)

יחשוב השליח-צבור כי אין כלום חוץ מהקב"ה

כשיבוא לאהל מועד שהוא בית הכנסת להתפיל, יחשוב שאין שום אדם ולא שום דבר, וצריך השליח צבור שיחשב שלא יש בעולם לא אדם ולא דבר וזילתי הוא ותקדוש ברוך הוא, וזה צריך לחשוב מתחלת התפלה עד סופה,

(פיתוחי חותם פרשת אחרי מות, ד"ה וכל אדם)

הזה של אדום שהיא סתומה וחתומה כמה וכמה, עד גדר שכל הקצים שלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה כידוע וכו'.

שאלו לחכמה' כנגד גלות בבל

וזהו שאלו לחכמה לעמת גלות בבל כנזכר לעיל וכו', שעוד בה גם כן חכמת שלמה אשר בנה בית הראשון ששלטו בו אנשי בבל וכו', חוטא, זה ישראל שחטאו להם עד שגרמו להתריב וכו', מה ענשו ודינו שכל כך גדול ומר דינם וכו', אמרה להם חטאים תרדף רעה, שהאמת הוא שגדול עונם מנשאו על שגרמו חרבן הגדול אשר זהו עולם ומלאו כידוע, על פי חטאים תרדף רעה אחר רעה עד יאשמו כמדתם וכו', כי מי לנו גדול מחרבן הבית וכו', ומה גם בית ראשון המעלה כידוע וכו', ודברי ירמיהו גם באיכה יוכיחו גם על כל אותה הרעה וכו'.

שאלו לנבואה' כנגד גלות מדי

שאלו לנבואה לעמת גלות מדי כנזכר לעיל וכו', שעוד בה גם כן שלעמת גורתם שהיתה להשמיד להרג ולאבד וכו', הינו נמי הנפש החטאת היא תמות, זה לעמת זה עשה האלהים וכו', ולעמת חרבן הנזכר לעיל היתה גורתם שנה וקשה וכו', שזה גורם לזה שבחידא מחתא יגיהו וכו'.

שאלו לתורה' כנגד גלות יון

שאלו לתורה לעמת גלות יון כנזכר לעיל וכו', שעוד בה גם כן יביא קרבן ויתכפר לו, ודי להם שלא יענשו כענש הראשונים וכו', וכידוע נמי בגלות חשמונאי ובניו שהיתה בגלות ההיא וכו', וכן יביא קרבן וכו' לעמת שהיו כותבים על קרן השור וכו'.

שאלו להקב"ה כנגד גלות אדום

שאלו להקדוש ברוך הוא לעמת גלות אדום כנזכר לעיל וכו', שעוד בה גם כן ללכי גליתי ולא יכרי לא גליתי (תיקו"ז סו'), שלעמת גלות זה אתי שפיר גם כן 'הנסתרת לה' אלהינו' וכו' (דברים כט כח), וכנזכר נמי שאין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים וכו', וזהו טוב וישר ה' וכו'.

(שכל טוב ח"א, מאמר 'שאלו לחכמה')

לא יערב עם התורה שיחה אחרת

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי (תהלים קיט צו). בזה בא לדבר על ענין אהבתו בתורה שאינו נפרד ממנה כלל ואינו מחשב בהכלי העולם כלל כי אם בדברי תורה. וכבר כתבנו בהשעם דנקראת התפלה 'שיחה', משום דצריך המתפלל שלא יערב שום הרהור שיחה אחרת בתפלתו רק שיחת התפלה דוקא, ולהכי קרי לה 'שיחה', שלא יש בדעתו כי אם שיחה זו:

והכא נמי לענין התורה, צריך האדם שלא יערב עמה שום שיחה אחרת, וזהו שאמר מה אהבתי תורתך, דהיינו, כמה גדולה בעיני אהבת תורתך, שהרי כל היום היא שיחתי ואיני מערב עמה שום שיחה אחרת:

(אלף בינה, תהלים קיט אות מ)

וכמעט שאין לו חלק לעולם הבא, דלא יוכל לעשות תשובה גמורה כל כך המפטרותו מענש מיתה:

דווקא ספק אשת איש קל ממלבין פני חבירו ברבים

ומה דקאמר רבה בר בר חנה דנחח לאדם שיבוא על ספק אשת איש, הנכונה היא דהנה הבא על אשת איש והמלבין אם לא קבלו ענשם או לא חזרו בתשובה רק מתו ברשעם, בודאי דענש שניהם שנה דשניהם יורדים לגיהנם ואינם עולים, ואם כן לא נוכל לומר נחח לאדם שיבוא על ודאי אשת איש ולא ילבין פני חבירו, כיון דשניהם שוים, אבל ספק אשת איש בודאי דקל הוא ממלבין, ולפיכך קאמר כי אם ספק, ודו"ק:

(לבונה זכה פרשת וישב)

חנוכה

ביאור מדרש 'שאלו לחכמה' כנגד ד' הגלויות

במדרש ילקוט תהלים איתא שם (רמז תשב) על פסוק הנזכר (תהלים כה ח) 'טוב וישר ה' וכו', דהיינו שאלו לחכמה חוטא מה ענשו, 'חטאים תרדף רעה' (משלי יג כא). שאלו לנבואה חוטא מה ענשו, אמרה להם הנפש החטאת היא תמות (יחזקאל יח ד). שאלו לתורה וכו', אמרה להם יביא קרבן ויתכפר לו. שאלו להקדוש ברוך הוא וכו', אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו, שנאמר 'טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך', עד כאן [וכו']. אפשר שהוא לעמת ארבע גלויות הידועות שהן המה בכל מדי יון אדום וכו'. ונודע הוא גם כן ששלמה המלך עליו השלום הוא שבנה בית ראשון דהיה מקדש וכו', אשר נתן למלכות בכל כידוע וכו'. ומנה ובה הגלה יחזקאל הנביא בגולה ההיא עד שהגד על פיו כנבואתו, גם לעמת מדי שהיתה בסוף הגלות ההיא וכו'. אכן גלות יון היתה בבית שני, כידוע שבטלו אותם מדברי תורה התורה וקרבנותיה, כידוע ממשמעות המטבע שטבעו רבותינו ז"ל בתפלת 'בימי מתהיו בן יוחנן וכו', כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל לשכחם מתורתך וכו', ואחר כך וכו' וטהרו את מקדשך' וכו'. אך כל שלשה אלה כבר עברו ונענשו עליהם במרא ותציגא אנטו ואבותינו כמעט כלנו אכדנו לולי רחמי יתברך וכו', אך ואך היא הגלות

מדוע נקטו ספק אשת איש ולא אשת איש ודאי

ותו קשה כמה דקאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן דנחח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים, ומייתי ראיה מדוד, הרי מדוד מוכח דאפלו ודאי אשת איש נחח לו לאדם שיבוא עליה ואל ילבין פני חבירו ברבים, מדקאמר דוד הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל המלבין וכו' אין לו חלק לעולם הבא, ואף על גב דמעשה דוד היה בספק אשת איש, מכל מקום מדברי דוד מוכח דאפלו ודאי, ורבותא הוא לאשמועינן ודאי יותר מספק:

רק במעשה דדוד היה חילוק ביניהם

ונראה לעניות דעתי לישב, דודאי ברישא דקאמר דהבא על אשת איש והמלבין פני חבירו ברבים אין להם חלק לעולם הבא, בדלא קבלו ענשם בזה העולם או לא חזרו בתשובה, אבל אם קבלו ענשם או חזרו בתשובה ודאי דיש להם חלק לעולם הבא. ובסיפא דקאמר דוד הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא, הנה נודע דדוד המלך עליו השלום כיון שעשה אותו מעשה דבת שבע ושלח לו השם נתן הנביא, חזר דוד בתשובה ואמר לו נתן הנביא (שמואל ב' יב יג) 'גם ה' העביר חטאתך לא תמות, הרי בשם השם דמחל לו אותו עון, אבל המלבינים פני דוד לא רצו לחזור כלל, דהרי תמיד כשעוסקים בתורה דהיא משיבת נפש אפלו הכי באותה שעה אומרים ומלבינים פני דוד הבא על אשת איש מיתתו כמה, אבל גם המלבין אם חזר בתשובה גמורה פשיטא דתועיל לו, ולפיכך הוה דוד משיבם הבא על אשת איש מיתתו בחנק וכיון דקבל ענשו מיתתו כפרתו ויש לו חלק לעולם הבא, ואני הרי קבלתי עלי מיתה כבוא אלי נתן הנביא, רק ה' מחל לי בשובי אליו, אבל אתם המקשים ערפכם תמיד ומלבינים פני תמיד ולא אבייתם לעלות במעלות התשובה, בודאי דאין לכם חלק לעולם הבא:

על הלבנת פנים קשה לשוב בעולם הזה

אי נמי למה פסק דוד להם בהמלבין דאין לו חלק לעולם הבא, משום דהבא על אשת איש מיתתו נמסרה לבית דין, ולפיכך מיתתו כפרתו, אבל המלבין הרי אמרינן דהוי כאלו שופך דמים, ואפלו הכי אין בית דין ממיתין אותו, אם כן נשאר ענשו לשמים,

ישועות יעקב
דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'
לשמיעת השיעורים 02-803-9999

אוצרות הפרשה

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: אמרו חז"ל 'אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף', עוד אמרו 'לא מצאתי לגוף טוב משתיקה', נמצא שעל ידי השתיקה ושמירת הלשון מקרבים את ביאת המשיח. וזהו 'אני מאמין בביאת המשיח', וממשיך ואומר באיזה זכות נזכה לזה, 'אף על פי' שיתמהמה, בזכות שאשגיח על טהרת הפה, 'אחכה לו בכל יום שיבוא'.

חלה תמיד בימי החנוכה, לפיכך נתפרש מנין תיבותיה כי ענין החנוכה רמוז בהם, כי שמונה פעמים 'נר' עולה בגימטריא למנין אלפיים, וכ"ה רומז על כ"ה בכסלו שבו מתחילים ימים אלו.

סיים הרה"ק מבעלזא באמרו: 'ואני אגיד לכם טעם אחר, לפיכך נמנו התיבות במיוחד כיון שפרשה זו חלה תמיד בימי החנוכה, ולרמז לאדם שאם ידקדק וישמור וימנה כל תיבה שיוצאת מפיו יוכל לזכות לנס כמו נס חנוכה...'

ויש לפרש בזה נוסח האני מאמין: 'ואף על פי' שיתמהמה, אם אני שומר על מוצא שפתי, ומתמהמה ומחשב לפני כל מילה שאני מוציא מפי, אזי 'אחכה לו', יכול אני לצפות לנס כמו בחנוכה שמדליקין בו ל"ו נרות.

ובאמת אפשר לפרשו גם על פי פשוטות, כי הנה אמרו חז"ל 'אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף', עוד אמרו 'לא מצאתי לגוף טוב משתיקה', נמצא שעל ידי השתיקה ושמירת הלשון מקרבים את ביאת המשיח. וזהו 'אני מאמין בביאת המשיח, וממשיך ואומר באיזה זכות נזכה לזה, אף על פי' שיתמהמה, היינו כנ"ל, בזכות שאשגיח על טהרת הפה, 'אחכה לו בכל יום שיבוא'. ויתכן שמפני זה אמרו בספה"ק שחנוכה מסוגל לביאת המשיח (עיין מאור עינים מקץ), כי נס החנוכה בא בשכר שמירת הלשון, וכאמור.

(הג"ר מאיר צוויבל שליט"א - נר המאיר)

סיים הרה"ק מבעלזא באמרו: 'ואני אגיד לכם טעם אחר, לפיכך נמנו התיבות במיוחד, כיון שפרשה זו חלה תמיד בימי החנוכה, ולרמז לאדם שאם ידקדק וישמור וימנה כל תיבה שיוצאת מפיו יוכל לזכות לנס כמו נס חנוכה...'

השומר פיו ולשונו זוכה לנס כמו נס חנוכה

פעם אחת שיחקו הילדים בבית הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, ותוך כדי משחקם באו לידי מריבה והקניטו זה את זה בדברים, קרא להם הרה"ק מבעלזא ואמר להם: 'הבה ואספר לכם מעשה שהיה:

הרה"ק בעל הדגל מחנה אפרים ז"ל התייתם מהוריו בגיל צעיר, והרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ל הכניסו לביתו וגדלו כבן, פעם אחת שמע רבי פנחס מקאריץ כיצד הוא מעביר את הסדרא, פנה אליו ושאלו לאמר: הנה בכל הסדרות כתוב אחר כל פרשה סכום הפסוקים שיש באותה פרשה, אך שונה היא פרשת מקץ שנתפרש בה גם מנין התיבות של כל הפרשה, אלפיים כ"ה תיבות, האם תוכל לבאר מדוע דוקא בפרשה זו נמנו מנין התיבות?

נענה הילד מיניה וביה: הדבר פשוט, כי בפרשת מקץ נאמר (בראשית מא מג) 'ויקראו לפניו אברך', ופירש רש"י 'אב בחכמה ורך בשנים', וכדי שלא יטעו לחשוב שבאמת הם שני תיבות חלוקים לכן נכתב מנין התיבות.

נהנה הרה"ק מקאריץ מחריפותו ופקחותו, ואמר לו 'אני אגיד לך עוד רמז, דהנה פרשת מקץ

נביאים וכתובים מאידים בברזל

מחזורת ב"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: אין מקרה בעולם ואין שום דבר שאינו מכון בהשגחה פרטית. כשאדם מזדמן למקום מסוים או מוצא את עצמו בנסיבות כאלה ואחרות, עליו לדעת שיש סיבה לכך. יש שליחות שאותה עליה לעשות. כל מאורע שאדם מוצא את עצמו מצוי בו, עליו לבדוק על מה עשה ה' לו ככה ומה השליחות הנדרשת ממנו.

מגבוה היא שעל הרב היהודי להגיע לשם באופן מידי.

נבהל הרב מאוד אולם ברירה אחרת לא הייתה לו. הוא לבש את מעילו, לקח את הטלית והתפילין, ועלה לכרכרה שדהרה אל הארמון. משהגיע, התכבד הרב לשבת אצל שולחנו של נפוליאון. נפוליאון האיר פנים לרב היהודי וביקשו כי יואיל לומר דבר מה לכבוד המעמד.

חרדה גדולה נפלה על הרב שמה יכשל בלשונו וינקש בשינונו. הרי מעולם הוא לא התייצב לפני מלכים ושרים, ועתה מבקשים ממנו לשאת נאום בפני נפוליאון. הוא ניסה לומר לנפוליאון שאין הוא אלא רב בעיירה קטנה ועלובה, וכי כל עסקו הוא בתורה. גם אם הוא נושא דברים בפני הקהילה, הרי זו בדרשות של שבת הגדול ושבת תשובה, ושם אינו אלא אומר את ההלכות היהודיות. ומנין לו עתה לשאת נאום מדיני לפני אנשים חשובים כל כך, באמצע הלילה, ועוד מבלי שהתכונן לכך.

עקשנותו של נפוליאון ידועה הייתה לכל, וגם בהזדמנות זו החליט נפוליאון לעמוד על שלו. הוא הסביר לרב, שאדרבה דווקא דרשה מסוג כזה שהרב יכול לומר היא זו שמעניינת אותו. עד כה יושב אני ושומע נאומים חלולים מתוכן וריקים ממסר, שאין בהם אלא חנופה זולה ופחותה. קצתי לשמוע אותם עוד, וברצוני לשמוע גם דברי תוכן מתורת ישראל.

ניאות הרב לדבר ופתח לעסוק בפרשת שני שרי פרעה שהושמו בכלא ביחד עם יוסף, וכך סיפר הרב לנפוליאון וליתר הציבור שהאזין בקשב רב:

בפרשת וישב מסופר על מעשה שהיה בארץ מצרים, בו שני שרים, שר המשקים ושר האופים, נכלאו בבית הסוהר בגין מה שעשו. לימים שניהם חלמו חלום, ויוסף שישב יחד עמהם בבית הסוהר, בשל סיבה אחרת, פתר להם את חלומותיהם. לאחר שיוסף פתר את חלומי שר המשקים ואמר לו כי משמעות החלום היא שעתיד הוא לשוב על כנו כבעבר, הוסיף יוסף ואמר לו (בראשית מ יד): 'כִּי אִם זָכַרְתִּי אֶתְּךָ פֶּאֶר יִיטֵב לְךָ וְעָשִׂיתָ גֵּא עַמְדִּי חֶסֶד וְהִזְפַּרְתִּי אֵל פְּרַעֲהוּ וְהוֹצֵאתִי מִן הַבַּיִת הַזֶּה'. הקשה הרב ושאל: מה פשר המילים 'כי אם זכרתני', וכי שייך לעשות תנאי בפתרון החלומות, הרי אם זהו פתרון החלום הרי שאין זה משנה מה עתיד שר המשקים לעשות בהמשך חייו, לזכור את יוסף או לא לזכור אותו. ואילו אם מדובר בבקשה בעלמא, כטובה על כך שפתר לו את חלומי לטובה, מה שייך לבקש ולומר 'כי אם זכרתני'?

אלא, תירץ הרב בטוב טעם: אדם מהשורה, גם אם הוא מושלך לבית הסוהר, עדיין אין זו ראייה מוכחת לאשמתו. כל עוד לא נערך לו משפט מסודר, טובים הסיכויים שלו שיתברר כי הייתה כן טעות, החשד הוא חשד שווא, והשופטים

חרדה גדולה נפלה על הרב שמא יכשל בלשונו וינקש בשינונו. הרי מעולם הוא לא התייצב לפני מלכים ושרים, ועתה מבקשים ממנו לשאת נאום בפני נפוליאון. הוא ניסה לומר לנפוליאון שאין הוא אלא רב בעיירה קטנה ועלובה, וכי כל עסקו הוא בתורה. גם אם הוא נושא דברים בפני הקהילה, הרי זו בדרשות של שבת הגדול ושבת תשובה, ושם אינו אלא אומר את ההלכות היהודיות. ומנין לו עתה לשאת נאום מדיני לפני אנשים חשובים כל כך, באמצע הלילה, ועוד מבלי שהתכונן לכך.

תכלית האדם בעולם

הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, בספרו 'אזניים לתורה' כותב: "שמעתי מפי ידידי הגאון הגדול רבי יצחק זאב סולובייצק הגאב"ד דבריסק שליט"א, ששמע מפי אביו רבן של ישראל הגר"ח זצ"ל, שהיה מספר מפי איש נאמן: "כאשר נפוליאון קיסר צרפת ערך את מסע כיבושיו במדינות העולם, ובמהלך מסע הכיבוש נכנס אל תוך מדינת רוסיה והגיע אל מחוז העיר קובנא, הוא התקבל במסיבת קבלת פנים מרשימה שנערכה בארמון מפואר של אחד הפריצים. אל המסיבה הוזמנו, בנוסף לאנשי השלטון המקומי ואישי הצבא הבכירים, גם נציגים של הדתות שהיו מצויים שם. לאחר שכל הנוכחים היטיבו את ליבם במאכלים ובמשקאות כיד המלך, ופרקי שירה הושמעו על ידי תזמורת מקומית, החל פרק הדרשות והנאומים. הצד השווה שבכל הנאומים שהם כולם שרו שירי הלל ושבח בשבחו של נפוליאון והפליגו במעלותיו של הגיבור העולמי וכובש העולם כולו, אשר אין כמוהו לחכמה ולתבונה.

נפוליאון, שהיה איש מלומד, סלד מדברי החנופה שהורעפו עליו לרוב, וניסה לתהות האם עתיד עדיין לעלות נואם אחד לפחות שידבר דברי טעם ומחשבה. כיון שכן, עלה בדעתו שבוודאי רב יהודי היה מצליח להתעלות מעל כל סגנון דיבור פשוט זה ולדבר לעניין, אלא שבהיטו אנה ואנה הבחין נפוליאון כי למסיבה לא הוזמן אף רב יהודי. לפי האמת לא היה בכך פלא שלא הוזמן אף רב יהודי למסיבה, שהרי הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, ואם בגויים המוניים כך על אחת כמה וכמה באותם אצילים ופריצים ששנאתם ליהודים הייתה קשה פי כמה וכמה. אולם דווקא נפוליאון ששוויון הזכויות היה הדגל אותו נשא מימים ימימה, כעס מאוד על כך שאין כל רב יהודי במסיבה. בחרון אפו קרא נפוליאון למארגנים והודיע להם שעליהם לתקן את המעוות ולהזמין תיכף ומיד רב יהודי, בדיוק כפי שהזמינו את נציגי שאר הדתות, להבדיל.

תחילה ניסו המארחים לטעון בפני נפוליאון כי אם אמנם יש בעיירה הסמוכה רב זקן מופלג, אולם הוא בטלן ואינו מבין כלום בהוויות העולם הזה, ואין כל עניין להזמין אותו לאירוע. אולם נפוליאון סירב לשמוע תירוצים אלו והתעקש שיביאו את הרב היהודי על אתר. לא נותרה להם ברירה, וכרכרה נשלחה אל הרב כדי להביאו אל המסיבה. הייתה זו כבר שעת לילה, והרב ישב בביתו עוסק בתלמודו כשבדעתו לעלות על יצועו בקרוב. לפתע נשמעים דפיקות חזקות על הדלת, וכשהרב פותח הוא מופתע לשמוע כי נקרא הוא לבוא אל המלך. מסיבה מתקיימת בארמון אחד הפריצים לכבודו של נפוליאון, וההוראה שהגיעה

אוצרות הפרשה

שגוזרים על הכבשה האומללה המצויה בין שבעים הזאבים המבקשים לטורפה. זו הסיבה האמיתית שבשלה נתנו לך משמים את הכוח והעוז לנצח בכל המלחמות, וכאשר ייטב לך תזכור את כנסת ישראל האומללה, ותיטיב גם איתם.

הקיסר התפעל מאוד מדברי הרב הזקן. הוא לחץ את ידיו בחום והודה לו על הדברים שנאמרו בטוב טעם ודעת.

אין זה מסר שנאמר לשר המשקים או לנפוליאון בזמנם גרידא. זהו רעיון שאמור לכוון את כל אדם באשר הוא שם. אין מקרה בעולם ואין שום דבר שאינו מכון בהשגחה פרטית. כשאדם מזדמן למקום מסוים או מוצא את עצמו בניסיונות כאלה ואחרות, עליו לדעת שיש סיבה לכך. יש שליחות שאותה עליה לעשות. כל מאורע שאדם מוצא את עצמו מצוי בו, עליו לבדוק על מה עשה ה' לו ככה ומה השליחות הנדרשת ממנו. בפרט כשאדם זוכה לטובה ולברכה, עליו לדעת שכאשר ייטב לו - זה נועד בכדי שגם הוא יעשה חסד עם אחרים.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לשר המשקים שמכיון שאין זה דבר רגיל, על כרחך שיש פה איזה ענין נסתר, סיבה שנסבבה מהשמים. ומה היא? ששר המשקים ידאג ליוסף ויזכור ממנו. זו התכלית האמיתית והנסתרת בכל שהותו של שר המשקים בבית הסוהר.

עתה פנה הרב אל נפוליאון ואמר לו: גם עליך, כבוד הקיסר, יש שאלות ותמיהות חזקות. הלא מלוכתך חזקה ואיתנה בצרפת, ומה הביאך לעזוב את גן העדן שבצרפת ולהגיע אל המדינות כאן שבמזרח אירופה, מדינות עניות ונחשלות שמשולות כבית סוהר של ממש מול חיי הפאר והנחת שהיו לך במערב אירופה? לא זו אף זו: אכן אתה מנהיג מוכשר מאוד ומצביא דגול, אולם ברור שהצלחותיך בשדה הקרב הם למעלה מדרך הטבע! כיצד אכן אתה זוכה לכל זה?

אלא התשובה היא כמו שיוסף אמר לשר המשקים: 'כי אם זכרתני'. ההשגחה העליונה סובבה שתנצח במלחמות כדי שתראה כמו עיניך את צרותיו של העם היהודי הנרדף על לא עוול בכפו, שתכיר את אותם חוקים ומשפטים רעים שחוקקו השלטונות נגד היהודים ומונעים מהם להתפרנס כראוי, את כל אותם גזירות קשות ורעות

יכריעו להוציא לחופשי. אולם כשמדובר על שר משרי הממשל ברור שאי אפשר להשליך אותו למאסר על דברים של מה בכך, הוא לא איש פשוט שבחקירה קצרה גוזרים את דינו ויתכן שהייתה טעות בהשלכתו לבית הסוהר. דבר ברור הוא שאדם בחשיבות גבוהה כמו שרי המלוכה, אם הם מצויים במאסר, על כרחך שחקרו ודרשו היטב עד שהגיעו לחקר האמת. אם כך, איך באמת יתכן שלפתע פתאום מקבל שר המשקים שחרור מהכלא וכל המצאו בבית הסוהר מתברר כטעות בעלמא?

כבר ברגע זה של הצגת השאלה הנוקבת, הבין נפוליאון כי לא מדובר כאן באיזו רב זקן ובטלן, כפי שניסו הגויים להציגו, אלא באיש נבון וחכם, שמבין גם דבר אחד או שניים במדינאות.

בינתיים המשיך הרב בדרשתו ותירץ את השאלה היטב: אכן זה מה שיוסף ביקש להבהיר לשר המשקים. שאלה זו ביקש יוסף לתרץ באומרו 'כי אם זכרתני'. לא הייתה זו בקשה גרידא אלא הסבר לתופעה המוזרה שמתרחשת מול עיניהם, כששר מורשע ונאסר ולפתע הוא מקבל הודעה פתאומית על שחרור מייד. הסביר יוסף ואמר

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:

newsletter.mechubarim@gmail.com

מתחילים
את היום!

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

אם בנרות חנוכה או בנרות שבת בעינין שיהיה לו בעלות בשמן שווה פרוטה | האם בהדלקת נרות חנוכה - ראוי להדר אחר שמן זית הראוי לאכילה | שכנים זורקים למרפסת חפצים | זמן ההדלקה - בכל יום - ערב שבת - ליל שבת מחוץ לבית - מוצאי שבת - הנוהגים להתנהג במוצ"ש כרבינו תם

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

שם בעלים משותף בפחות משו"פ, שהרי ראוי לו הנר לשמש לצאת בו יד"ח הדלקת נ"ח. ומה"ט ה"נ בנרות שבת יוצאין כל בני הישיבה בנרות שבחדר אוכל אף שאין לכ"א מהם חלק שו"פ.

אבל סוכה שמצותה לדור בסוכה, כיון דבסוכה שכל ישראל שותפין בה א"א במציאות שכל השותפין ידורו בסוכה (אפי' אם לא ידורו יחדיו רק זה אחר זה), וא"כ אינו מתחלק בין השותפין שלכל שותף יש זכות להשתמש בסוכה לקיום המצוה, ועל כן השותף אינו יכול להיחשב בעלים בסוכה אלא מצד שיכול למכור לאחר חלקו בסוכה, וע"ז כתב רש"י דאם לא מטי לחלקו של כ"א שו"פ, שאינו יכול למכור חלקו בפרוטה, אין חשוב מה שיכול למכורו, וא"כ אינו נחשב בעלים בסוכה, ועל כן מוכח דסוכה שאולה כשר.

ולפי"ד יתיישב הערת המנ"ח שהעיר בדומנו שערבות מצויות מאוד ועלו בזול בפחות משו"פ, א"כ לשי' רש"י היאך נצא יד"ח ביום ראשון חובת ד' מינים, והרי ביום ראשון בעינין שיהא לכם, וערבות כיון ששנים פחות מפרוטה אינו חשוב לכם. ולדברינו שכוונת רש"י דבעינין שיהא בעלים בשו"פ היינו רק כשאינו ראוי לו אלא כדי למכורו לאחר, א"כ ל"ק מידי הערת המנ"ח, דבערבות כיון דמצד בעלותו בערבות יכול להשתמש במ ליטלם למצות ד' מינים, א"כ חשוב בעלים, אף שזהו פחות משו"פ...

ועוד שבמק"א ביארתי עוד דבסוכה אי הוי ס"ד דדרשינן "לך משלך" א"כ בעינין שיהא בבעלותו ממש, ובכה"ג כתב רש"י שאינו נחשב בעלים רק כאשר הוא בעלים בשו"פ, אבל מה דכתב הר"ן דבנ"ח בעינין שידליק משלו וכן בנרות שבת לא נתכוון שיהיה בבעלותו ממש, רק בעינין שיהא לו שייכות להדלקה וזהו ע"י שותפות, ולזה מספיק אף אם הוא שותף שמגיע לחלקו פחות משו"פ.

שיש נוהגים שמדליקין שני נרות בחדר אוכל עבור כל בני הישיבה, וכל בני הישיבה שותפין בנרות, ויוצאין יד"ח כדין אורח השותף בנר, ה"נ יש לפקפק דלשי' רש"י לא יצאו יד"ח, כיון שלא בא לחלקו של כ"א שו"פ.

תשובה: לענ"ד נראה ברור דגם לרש"י אם מצד בעלותו יכול להשתמש בו למצותו נחשב בעלות אף שאין בא לחלקו שו"פ, דמי"מ חשובה בעלותו כיון שמצד בעלותו יכול להשתמש בו למצותו, ורק כשמצד בעלותו אין יכול להשתמש בו למצותו אז אמרינן דאם עכ"פ יכול למכור חלקו בפרוטה, חשיב בעלים שהרי יש לו זכות ממון, אבל אם אין יכול למכור חלקו בפרוטה אינו קרוי בעלים, שהרי אינו ראוי בשבילו לכלום, שאינו יכול לשמש בו למצוה וגם אינו יכול למכורו בפרוטה.

ולכן בהדלקת נ"ח שיכול לשמש בנר אחד להדליקו לנ"ח בלא הגבלת כמות אנשים שיוצאין בנר, עולה ההדלקה לכל השותפין בנר, ולא פקע

אם בנרות חנוכה או בנרות שבת בעינין שיהיה לו בעלות בשמן שווה פרוטה

שאלה: ישנם בחורי ישיבה שנוהגין שכל אחד מדליק לעצמו בחלון חדרו ורוצים להדר לצאת גם לשיטת התוס' והשו"ע שמדליקין בפתח החצר, ועל כן כל הבחורים משתתפים יחד בנר שמדליקין בפתח החצר. ושמעתי בשם אחד מגדולי ההוראה שאמר שאינו מועיל השותפות אלא כאשר חלקו של כל שותף הוא שווה פרוטה, אבל אם רבו מספר המשתתפים שנמצא שכל אחד אין בא לחלקו שמן בשיעור שו"פ יש לחשוש דאינו מועיל השותפות.

וטעמו דהנה מבואר בר"ן על הרי"ף (פסחים דף ד' מודפי הרי"ף) שאינו יוצא יד"ח כשמדליקין עבורו נ"ח אלא אם מדליקין משלו, וכמ"ש חז"ל דאכסנאי צריך להשתתף בפרוטה. וידוע מה שביאר רש"י בסוכה (כז ב) על הא דאיתא בגמ' שם דכיון דדרשינן בקרא דכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת, מוכח מינה דהא דכתיב בקרא חג הסוכות תעשה לך אין הכוונה דבעינין "לך" משלך, רק הכוונה למיעוטי גזולה, אבל סוכה שאולה כשרה. וביאר שם רש"י דהוכחת הגמ' הוא דכיון דדרשינן מקרא דכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת בזה אחר זה, והרי אי אפשר שיהא הסוכה שייכת לכל ישראל, דהא לא מטי שו"פ לכל חד, ועל כן מוכח דיוצאין בסוכה שאולה עכ"ד. ומבואר ברש"י דשותף שאינו מגיע לחלקו שו"פ אינו נקרא בעלים, וא"כ ה"נ בני"ח שאין יוצא אלא כאשר מדליקין משלו וכמ"ש הר"ן, ולכן אם נמצא שהוא שותף שאין מגיע לחלקו שמן בשיעור שו"פ אינו נקרא בעלים. וכן בנרות שבת,

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר וייס שליט"א

בעל מנחת אשר

ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

ובאמת יש לתמוה על כל חומרא זו מתחלתה, הלא אין לנו כלל שמן שראוי למקדש, דמלבד מה שכל השמנים שלנו טמאים דהלא טמאי מת כולנו, הרי אין שמנינו כשרים כלל למקדש בעצם עשייתן דז"ל הרמב"ם בפ"ז ה"י מאיסורי מזבח "אין כשר למנורה אלא ראשון ורביעי ושביעי בלבד שנאמר כתית למאור אין כשר למנורה אלא היוצא מן הכתוש בלבד" הרי לן דיש שני תנאים להכשר שמן לנרות המאור, שיהא כתית דהיינו לא טחון ולא כבוש, דרק הראשון כתית, השני כבוש (דהיינו תחת הקורה), והשלישי טחון, וכל השמנים שלנו הם גם כבושים וגם טחונים, ופשוט א"כ דאין השמנים שלנו כשרים למקדש כלל ומהי"ת שיהיה ראוי לאכילה.

ס"ו ד לענ"ד חומרא יתירה היא זו, ועוד הבאתי ראיה מוכרחת לענ"ד דהנה בגמ' ברכות (ל"ז ע"ב) מבואר דאין מברכין על שמן זית כיון דאזוקי הוא [ורק בשותה ע"י אניגרון דהוא עירוב עם עוד דברים הממתקים] ומוכח דשמן זית הוא דבר שאינו ראוי לאכילה (ועוד נ"ל דהטעם דשמן זית דזמנם היה כמו שמן זית "למאור" שבימינו ששמן זית זה כידוע הוא ע"י כבישה כבדורות הקודמים ע"י בתי בד פרימיטיביים של הערבים ולכן באמת אין זה ראוי למאכל מחמת חומציותו) אבל הרי בודאי ששמן זית זה ראוי לשתייה ע"י אניגרון וכן פשוט שהמערבו בסלט וכדו' אין בו חשש סכנה ורק בתור שמן ממש משרד הבריאות יש לו כללים אך עכ"פ נתבאר דזהו גופא מש"כ בגמ' דשמן זית לא ראוי לאכילה ואעפ"כ ראוי להדלקה במקדש וא"כ ה"ה לחנוכה ונלענ"ד דראיה זו מוכרחת היא. וראיתי שבשנת תשס"ב פרסמו שוב חומרא זו וכתבו דיש הידור שיהיה "מה שיותר קרוב לנרות המקדש" ולענ"ד אין שום מקור וטעם לחומרא זו, וכל אבן הבוחן בין השמנים צריך להיות רק צליל נהורא וכדו'.

ונהנה לפי דרכנו בביאור שיטת הראשונים נראה דלא אריך להדליק בשמן זית מוצק דבעינן שמן דומיא דשמן שנעשה בו נס וכיון שנתבאר דאין בין שמן לשמן אלא דכל השמנים הוי דומיא דמקדש לאפוקי שעוה נראה דבעינן שמן נוזלי ולא מוצק ועדיף להדליק בשאר שמנים נוזלים מבשמן זית מוצק, וכמדומה שהגרש"ז שהתיר הוא משום דס"ל דשמן זית קרוש כשר גם למקדש, וראיתי בשו"ת בית אב קמא סי' ל"ה (להגר"א יודלביץ) אריכות גדולה בגדר משקה קרוש והביא שם ב' שיטות, המג"א (סי' קנ"ח סק"ז) שס"ל דלא הוי משקה, והחמד משה והחת"ס (או"ח סי' מה) דהוי משקה. אמנם השמן הקרוש המשווק כיום נמס תיכף להדלקתו ומש"כ נראה דהוי ככל שמן וכשר להדלקה לכתחילה כך נראה לכאורה, ודו"ק כי קצרתי.

מדברי הגמ' דמה שאמרו דמצוה בשמן זית משום דצליל נהורא היינו לעומת שאר שמנים ובין שמן לשמן אין כלל הידור בשמן זית משום הנס דכל השמנים כולם זכר לנס כמבואר דכל עדיפותא דשמן זית אינו אלא משום צליל נהורא אבל שעוה עדיף משאר שמנים, דמעלה דאור הנר עדיף מזכר לשמן של הנס, אבל בין שמן זית לשעוה דשניהם צליל נהורא בזה חידשו הכלבו והדרכ"מ דשמן זית עדיף משום שהנס נעשה בשמן, ודו"ק היטב כי לענ"ד ברור הוא.

ובאמת מבואר להדיא בלשון הראשונים דיש מעלה בשמן משום שע"י נעשה הנס אבל לאו דוקא בשמן זית, ז"ל המאירי בדף כ' ע"ב "ומ"מ נוי מצוה לעשותו בשמן אחר שהנס היה בשמן" ובהמשך דבריו כתב "והוא שאמרו כל השמנים יפים לנר ושמן זית מן המובחר" וכונתו ברורה דיש עדיפות בשמן ולא בשעוה וחומרים אחרים. הרי לן דאין ענין כלל דשמן דנר חנוכה יהיה כשר למנורה, ואין צריך בזה אף למצוה מן המובחר אלא דמיון רחוק דהיינו להדליק בשמן וק"ו שאין לחדש שצריך שיהיה השמן ראוי לאכילה.

אמנם מצינו בדברי האחרונים שאכן נקטו דיש הידור בשמן זית משום שדומה למקדש, כך כתב הלבוש בס' תרע"ג וכ"כ בחיי אדם כלל קנ"ד סעיף ח', והלבוש כתב לפי דרכו לדחוק במה שלא מצינו טעם זה בגמ' אלא הא דצליל נהורא, דמשום דומיא דמקדש אינו מחוייב לטרוח משא"כ לטעמא דצליל נהורא, אך לכאורה זה דוחק גדול ונראה יותר כדרכנו, ומ"מ אף להבנת הלבוש והח"א אין לנו אלא שיש מעלה במין שמן הראוי למנורה אבל לא שצריך שהשמן יהיה ראוי בפועל למנורה. והנה הלשון בדו"מ הוא שמן זית לכאורה והוא כהלבוש והח"א, אך באמת נראה דכל כונת הרמב"ם להכריע בין שעוה לשמן זית, ולכן כתב דמה"מ בשמן זית דומיא דמשכן.

אם צריך שמן הראוי לאכילה

שאלה: האם בהדלקת נרות חנוכה ראוי להדר אחר שמן הראוי לאכילה דומיא דמקדש דהיה ראוי לאכילה.

תשובה: בקובץ מבקשי תורה על חנוכה נכתב בשם מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א (זצ"ל) דראוי להדר אחר שמן הראוי לאכילה לנר חנוכה דומיא דמקדש דהיה ראוי לאכילה ומתוך כך שלל את השימוש בשמן זית בעל חומציות גבוהה המיועד למאור ולא לאכילה, ולענ"ד הדלה ברור דלא צריך שמן הראוי לאכילה, ואבאר.

הנה מבואר בשבת דף כ"ג ע"א "אריב"ל כל השמנים כולן יפין לנר ושמן זית מן המובחר אמר אב"י מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי אמר האי משך נהורא טפי, כיון דשמע לה להא דריב"ל מהדר אמשחא דזיתא אמר האי צליל נהורא טפי" ובתוס' שם כתבו דקאי אנר חנוכה, ובשו"ע הובאה הלכה זו גם בהלכות שבת בסימן רס"ד ס"ו וגם בהלכות חנוכה בסימן תרע"ג ס"א, ומבואר מזה דאין כלל הידור בשמן זית בנר חנוכה אלא משום דצליל נהורא הא לא"ה יש להדר אשמן שומשמיין. ולכאורה לפי"ז יש להדליק בכל דבר דמשך נהורא וצליל נהורא, ומשוי"כ כתב הרמ"א שם "דנהוגין במדינות אלו להדליק בשעוה כי אורן צלול כמו שמן" אמנם במשנה ברורה שם ס"ק ד' כתב "ומ"מ מצוה בשל שמן טפי מנרות של שעוה דע"י השמן נעשה הנס" ובשעוה"צ סק"ד הביא מקורו משו"ת מהר"י ברונא ע"ש, ויש לתמוה על המשנ"ב למה הרחיק עדותו עד למהר"י ברונא ולא כתב שכך מבואר מדברי הרמ"א בעצמו בדרכי משה כאן וז"ל "המנהג פשוט להדליק בשעוה מצוה מן המובחר כמו בשמן זית וכתב מהיר"א דטעמא כי בודאי צלול נהורא טפי מכל השמנים, ובכלבו, יש מדליקין בנרות של שעוה ור"ף היה מצריך נרות ארוכות, אמנם מצוה מן המובחר בשמן זית שבו היה הנס" הרי שבדברי הדרכ"מ עצמו מבואר דשמן זית עדיף משום שבו היה הנס.

אלא שלכאורה תמוה שהראשונים והפוסקים יחדשו טעם שאין לו מקור בגמ' דהלא בגמ' מבואר דכל עדיפותא דשמן זית אינו אלא משום דצליל נהורא, ומשום כך נלענ"ד דבאמת אין עדיפות בשמן זית משום שבו היה הנס, דאין צריך שיהיה ממש דומה לשמן הנס אלא שמצוה מן המובחר להדליק בשמן משום שהנס נעשה בשמן ויש היכר גדול בין שמן לשעוה ואינם דומים כלל זל"ז אבל אין היכר גדול בין שמן לשמן, ובאמת כך לשון המשנ"ב "מצוה בשל שמן טפי מנרות של שעוה דע"י השמן היה הנס", ולפי"ז לק"מ

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א אב"ד ק"ק באר ישראל

אבל אולי יש לחלק לגבי החפצים ולומר שהוא לא יכול לקחת מהם את הדברים שנפלו, כי איך יקנה זאת כל עוד שהם לא הפקירו. אבל יכול לתבוע מהם לעשות גדר.

ולגבי הראיה ממה שיכול לשחוט השור, יש לומר ששאני התם, ששם הוא שוחט את המזיק עצמו שלא יזיק יותר, את זה התירו לו. אבל כאן החפצים שכבר נפלו הם לא המזיקים, וגם אין לו רשות לגזור לו את השור, אלא רק לשחוט כדי שיותר לא יוכל להזיק. [ויש שיטות ראשונים שכי שהיא עושה את זה כקנס ולא מדין עבדי איניש דינא לנפשיה. ויש לדון לפי זה].

תשובה: להלכה על הניזק להרחיק עצמו מן הנוק. אבל אם המזיק הוא בידיים הוא צריך להרחיק. בנוזקי שכנים הוא חמור יותר ואכן יכול לתבוע שלא יזרקו עליו דברים. כמבואר בסימן שצ"ז.

לגבי החרמת החפצים, בגמ' ב"ק כג: אשכחן דאם התרה בו ולא שמע, יכול לשחטו (את השור המזיק).
וכן קי"ל בסימן שצ"ז דמי שבהמתו רגילה ליכנס לשדה חבירו ומזיקתו, יכול בעל השדה להתרות לבעל הבהמה שישמור בהמתו, ואינו יכול בעל הבהמה לטעון לבעל השדה גדר שדך.

שכנים זורקים למרפסת חפצים

שאלה: ילדי השכנים בבניין זורקים לי למרפסת חפצים כל היום, כל פעם אני אוסף את החפצים ומניח בחדר מדרגות שיוכלו לקחת חזרה. לאחרונה היו ילדים שזרקו חפצים כבדים וזה ממש סכנה. ביקשתי מהשכנים להגביה את המעקה, או לשים רשת. האם מותר לי לומר מדינא לשכן שאם לא ישים רשת או יפתור את הנפילות, אני לא יחזיר לו את החפצים, מאחר והדבר הפך ממש לסכנה?

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א ראש בית הוראה הכללי ירושלים גאב"ד מרכז פתח תקוה

יותר כנ"ל.

וכשנוסע מביתו לשבת למקום מרוחק ויוצא מהבית מוקדם, יכול לסמוך על דעת השלחן ערוך ולהדליק מפלג המנחה ולמעלה.

מוצאי שבת

שאלה: מהו זמן ההדלקה הרצוי במוצאי שבת.

תשובה: לכתחילה יש להדליק מחמישים דקות עד שעה לאחר השקיעה, כיון שמדליק אחר תפילת ערבית ויוצא שמדליק בתוך חצי שעה מצאת הכוכבים שזהו זמן שעדיין לא כלתה רגל מן השוק.

רבינו תם

שאלה: אנו נוהגים להוציא שיטת כרבינו תם, האם לוותר במוצאי שבת חנוכה על המנהג כדי להדליק תוך חצי שעה מצאת הכוכבים?

תשובה: עדיף. רבינו התפלל בכל מוצ"ש שלושים דק' אחר השקיעה, אך נמנע מעשיית מלאכה עד זמן ר"ת. למרות זאת, במוצ"ש חנוכה הדליק כבר חמישים דק' אחר השקיעה, כיון שנהג כן רק לחומרא והעדיף הדלקה בזמן מאשר לאחר עד זמן ר"ת

כניסת השבת לצורך זה. לכן, בירושלים ידליק בזמן כניסת השבת - כשלושים וחמש דק' קודם השקיעה, ובשאר מקומות בהם נוהגים לקבל שבת יותר סמוך לשקיעה, ידליק כעשרים דק' קודם השקיעה (פניני חנוכה קנג).

ליל שבת מחוץ לבית

שאלה: סועד בליל שבת במקום אחר או נוסע לכל השבת. מתי ידליק?

תשובה: יסעד בליל שבת בבית אחר ואשתו יוצאת בכדי להדליק שם נרות שבת ומבקשת שידליק כבר אחר פלג המנחה, אם אשתו מקפידה שרצונה לשמוע את ברכות ההדלקה ממנו, ידליק מפלג המנחה ולמעלה, ואם לא מקפידה לשמוע ממנו את הברכות, יצא אחריה וידליק מאוחר

זמן ההדלקה בכל יום

שאלה: מתי הוא זמן הדלקת הנרות היותר מהודר לכתחילה.

תשובה: דעות רבות הובאו בעניין זה בשולחן ערוך. מרן הגרי"ש הדליק עשר דק' לאחר זמן שקיעת החמה המובא בלוחות. וכן כתב האגרות משה (או"ח ד קא, ו) "הזמן היותר עדיף הוא עשרה מינוטין אחר תחילת השקיעה, ויש לזה טעמים נכונים". משום שאיננו בקיאים בדיוק מתי היא השקיעה, ובספק עדיף לאחר ולהדליק כל זמן שלא כלתה רגל מן השוק מאשר להקדים בזמן שייתכן והא קודם השקיעה (פניני חנוכה קנ).

ערב שבת

שאלה: כיון שלא מדליקים בערב שבת בשקיעה אלא מוקדם יותר, האם יכול להדליק כבר בפלג המנחה.

תשובה: אמנם מהשולחן ערוך (תרעג, ב) משמע שניתן להדליק בעוד היום גדול, אך נחלקו עליו הט"ז והפרי מגדים (משבצות זהב ט) "חז"ל לא תקנו אלא להדליק בערב שבת קודם בין השמשות מעט זמן מה". לכן לכתחילה ידליק כמה שיותר קרוב לשקיעה, אך לא יאחר את

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא קמא דף לח-מד

הטענות היכא שיש לו תרעומות על חברו, ואפ"ה ירא שמים יזהר.

ובשור"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קפו) כתב שבשו"ע (חו"מ סי' י"ב ס"ח) משמע לאסור לבקש צדדים כה"ג על מנת שהלה יתפשר אתו, ובש"ך (חו"מ סי' עה) תמה על השמטת הגמי בשבועות (לא). דאסור לטעון יותר כדי שיתפשר הלה אתו.

עמל התורה, ושולחן מסתובב לספרים

בגמ': שמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע לפסוק 'את ה' אלוך תירא' פירש, אמרו לו תלמידיו רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהן, אמר להם כשם שקיבלתי שכר על הדרישה, כך אקבל שכר על הפרישה. (בבא קמא מא, ב).

יש שהקשו מדוע אמר שמעון העמסוני שיקבל שכר על הדרישה, והלא כעת נתברר לו שאין זה דרשה נכונה.

לבאר ענין זה כתב המהר"ל (נתיבות עולם נתיב התוכחה פ"ג) 'כאשר יפרש אחד מן החכמים בתלמוד פירוש על הכתוב ונדחה אותו פירוש, חס ושלום שיהא עמלו של ראשון לבטלה, אבל לדרוש דברים שהם עצמם יודעים כי לא כן ידברו, בודאי דבר זה יש להרחיק'. והיינו שכל שהאדם התכוון לבאר את המקראות בדרך האמיתית, אף אם בפועל לא כיון לאמת, אין עמלו לבטלה ויקבל שכר על עמלו.

בענין העמל ידוע שבימינו של בעל תרומת הדשן, היה נפוץ שהבחורים לומדי התורה העשירים היו מתקנים להם כלים להקל מעליהם את החיפוש אחר הספרים, ע"י עשיית שולחנות מסתובבים עבור הספרים, וכך מי שהיה זקוק לספר לא היה צריך לקום ממקום מושבו לחפש אחריו בקצהו האחר של השולחן, אלא היה מסובב את השולחן ומקרב את הספר אליו. ובספר לקט יושר (ח"ב י"ד עמוד לו) כתב על כך שרבו בעל תרומת הדשן אמר, אותם הבחורים העשירים המפונקים שעשו להם שולחנות, כשיושבין במקומן הופכין השולחן לאיזה צד שירצו ועליו ספרים, לא טוב הם עושים, אדרבא כשמבקש אחר הספר ובא לו בטורח גדול, זכור באותו מעשה [בטורח זה] מה שרוצה ללמוד. [בענין זה ע"ע במנחות (ז). ובפירוש הבונה לעין יעקב (שם)]

עפ"י דברי שמעון העמסוני בסוגיין, כתב בספר דעת חכמה ומוסר (ח"א עמ' ריח) להעיר, שעל אף שבכוחות נפשו של אדם טבועה הנהגה להגן על שיטתו בכל האפשר, ואפילו על דבר שזה אך נתחדש לו, ומכל שכן על שיטה שהחזיק בה כל ימי חייו, מכל מקום שמעון העמסוני חזר בו מדרשה שדרש כל חייו בגלל קושיה שהתעוררה לו במהלכו, ולמדנו מכאן עד כמה היו חז"ל כל ימיהם במצב כאילו שזה עתה מתחילים ללמוד, שנושאים ונותנים בדבר ואם אך ימצאו איזו סתירה יתחילו מחדש, שתמיד היו בבחינת מתחילים, וזה נקרא כח הצומח, כיון שהגיע לאת ה' אלוך תירא פירש, כאילו שזה עתה עלה במחשבתו לדרוש את האתין ונדחתה מחשבה זו מפני הסתירה, זו היא באמת בחינת 'צומח'.

מלשון הרמב"ם מבואר שהמצוה היא רק לאהוב ישראל, ולא עכו"ם.

והנה בסוגיין דנו אם גוי בכלל רעהו, והמהר"ם (על תוס' ד"ה עמד) כתב, שלדעת תוס' עכו"ם הוא בכלל רעהו. ועיין בפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ב יח) שהאריך בזה.

ובפרי מגדים (סי' תרצה א"א ס"ק יג) מסתפק אם גם גוי בכלל רעהו לענין משלוח מנות לעבד כנעני, ובשור"ת בית יצחק (יו"ד סי' קמב) כתב, כיון שטעם משלוח מנות הוא כדי להרבות מדת האהבה והאחדות בישראל, וזה לא שייך בגויים שאדרבא יש להתרחק מהם, ולכן לא יועיל משלוח מנות בגוי.

ובשערים המצויינים בהלכה (סי' קמב קו"א סק"ג) כתב ע"פ הר"ן (גיטין לח.) שיש איסור לא תחנם לתת להם מתנת חנם.

עוד כתב שפ"י הפסוק 'לעולם בהם תעבודו' א"א לקיים בהם מצות 'ואהבת לרעך כמוך', וגם אינם בכלל רעהו.

שקר כדי לזכות בדין תורה

בגמ': אי אהדרתיה גיהליה הוה מעריקנא ליה לאגמא וכו' (בבא קמא מ, ב).

ביום של שלמה (פ"ד סי' יח) כתב יש בני אדם, כשהם חייבים לאחרים, מחפשים תואנות וטעדיק נגד התובעים, להשמט מהם. עד שיתרצו לעשות פשרה. ותולים עצמם בדברי התוס' בסוגיין (ע"ב ד"ה הוה) דהוה מעריקנא לאגמא כו', וחלילה שהתוספות יתירו עון זה. שאפילו על דבר שדין עמו אסור לטעון שקר. כדאיתא פרק שבועת העדות (שבועות לא.), ואין לחשוב מחשבת און ועקלקלות. כדי להחזיק בשל חברו, שאין לו בו דין ומשפט. וכל המבקש תואנות ופקפוקים ומשתמיט מן הדין. אי אפשר לו לעשות כל אלו אם לא בדבר שקר ותחבולות. ואם כן הרי הוא בכלל מדבר שקר תרחק.

אולם אם יש לנתבע תרעומות על התובע, או אפילו להיפך, אז שרי למטען ולחפש עלילות, אף לטעון כך וכך הייתי עושה. אף שהדברים אסורים לתחלילה, מכל מקום אין כח בידם לסלקו מן

לימוד גויים ז' מצוות בני נוח

בגמ': תנו רבנן וכבר שלחה מלכות רומי שני סרדיוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם קראו ושנו ושלשו בשעת פטירתן אמרו להם דקדקנו בכל תורתכם ואמת וכו' (בבא קמא לח, א).

במסכת חגיגה (יג.) מבואר שאין מוסרין ד"ת לעכו"ם. והנה בסוגיין מסופר שלמדו שני סרדיוטות של מלכות רומי תורה אצל חכמי ישראל, ובתוס' (ד"ה קראו) שאלו איך עשו זאת, הא אמרינן בחגיגה המלמד תורה לעובד כוכבים עובר בעשה דמגיד דבריו ליעקב, ומתריצים, די ש לומר דבע"כ עשו ע"פ דברי המושל ולא נתחייבו למסור עצמם, אי נמי עשו עצמם גרים כדאי בספרי בפרשה אף חובב עמים ע"ש.

ביום של שלמה (ב"ק פ"ד סי' ט) כתב, משמע מכאן דלא שרי ללמוד תורה לגוי אף משום שלום מלכות, וק"ו משום שכר הנאה, אם לא בגזירה והכרח. והוסיף הים של שלמה וכתב, ואוי להם לאותם שנמצאו במדינת ספרד ולועזי וארץ ישמעאל הלומדים תורת ה' עם האומות בעבור הנאתן ותשלומי שכרן הם המלמדים בנים לע"ז, כי אח"כ הם מהפכים למינות כאשר שמענו וראינו בעו"ה, וה' מסר התורה בקבלה למשה לומר ליהושע ויהושע לזקנים וכו', ולא הניח לכתוב תורה שבעל פה כדי שלא יהפכו למינות כדאיתא בפרקי דר' אליעזר, א"כ אותן האנשים החטאים בנפשותם ובגופם להפר עצת ה' אשר לומדים עם האומות לפע"ד גדול עונם מנשוא, ולא יראו בנחמות ציון.

ביפה ללב (ח"ה סי' רמו סק"ט) כתב להסתפק אם מותר ללמד את הנכרים דיני ז' מצוות שלהן, וכמ"ש בסוגיין, ראה ויתר גויים, ראה ז' מצוות שקיבלו עליהם ב"נ ולא קיימום, עמד והתירן להם. וא"כ י"ל דאיכא איסורא ללמוד, הואיל והקב"ה לא ניח"ל בקיומן, והבא ללמוד נראה כעובר אמימרא דרחמנא. גם יש מקום להכריע לאיסור שמא ימשך ללמוד שאר דיני התורה. אך כיון שיש בו מצות משום תיקון ויישוב העולם, י"ל דשרי ללמוד. ועיין בשד"ח פאת השדה (מערכת א כלל קב) שדן בזה.

והנה בתשו' חת"ס (חו"מ סי' קפה), הביא בשם שו"ת פני יהושע (ינו"ד סי' ג) שכתב, שאיסור לפני עור לגבי בני"ג, אינו בזה"ז אלא מדרבנן. הואיל ואחר מתן תורה עמד והתירן להם. וא"כ מדאורייתא אין שום איסור. וכ"ע"ז החת"ס, שהוא תמוה, דהא מסקינן בע"ז דהא דהתירן להם היינו שלא יקבלו שכר כמצווה ועושה, אבל מיענשו עליהו. נמצא דהמכשילן עובר על לפני עור מה"ה. ואדרבה מצוה להורות בעבודת ה'.

משלוח מנות לגוי

בגמ': בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא רבי ינאי מתעטף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה (בבא קמא לט, א).

כתב הרמב"ם (תשובה פ"ד ה"ד), מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר (ויקרא יט יח) 'ואהבת לרעך כמוך'.

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

חזרה על ה'הוה אמינא' בגמרא או רק על המסקנא

בגמ': רב כהנא משמיה דרבא אמר וכו', משל לציידי ששולה דגים מן הים משכח רברבי שקיל זוטרי שקיל. רב טביומי משמיה דרבא כו', משכח זוטרי שקיל, משכח רברבי שדי זוטרי ושקיל רברבי. (בבא קמא מב, א.)

בספר ברית הלוי השלם (בסוגיין) כתב, נראה שבאו ללמדנו פרק בסדר הלימוד והזכירה ולא חלקו. רב כהנא מדבר בציידי שיש לו מקום לרברבי וגם לזוטרי, והנמשל שיש לו לאדם לחזור על כל תלמודו אם בעל כשרון וזיכרון גדול הוא, צריך לקלוט ולחזור גם השקלא וטריא שבתלמוד, והמאמרים והסברות שנדחו במסקנא, כי כמה הלכות גדולות מוציאים מתוך ההוה אמינא והס"ד ושקלא וטריא. כידוע למביני מדע בים התלמוד.

ורב טביומי מדבר בציידי שאין לו מקום, וכמו שפירש"י שאין לו כלי גדול כ"כ להחזיק את כולם, שדי זוטרי ושקיל רברבי, והיינו על מי שזכרונו מועט או זמנו קצר, אזי החובה עליו לעזוב את השקלא וטריא והסברות הנדחות ולקלוט המסקנא מה שנשאר להלכה קיים, כי לזה משפט הקדימה להלכה למעשה וזה כל האדם.

בספר דרך הטובה והישרה (תלמוד תורה אות סד) כתב בשם ספר סוד יכין ובעוז, יחזור ש"ס כסדר כפי היכולת ולא יפחות עכ"פ מדף אחד גמרא, אם לא יהיה הפנאי מסכים, ואם יהיה לו פנאי ילמוד עכ"פ ג' דפים, להוסיף ולא לגרוע מללמוד עכ"פ משנה אחת מסדר המשניות בעיון עם הרב ותו"ט, ולהתאמץ לחדש במשנה היא דבר קטן או גדול, ולרשום בכתב כסדר, כציד השולה דגים מן הים משכח רברבי שקיל, משכח זוטרי שקיל.

פיצויים על הריגת אדם

בגמ': כל זמן שהשור בסקילה בעלים משלמין

כופר אין השור בסקילה אין בעלים משלמין כופר (בבא קמא מג, א.)

ברמב"ם (רוצח פ"א ה"ד, פ"ה ה"א) כתב, הוזהרו בית דין שלא לקחת כופר מרוצח, ואפילו נתן כל ממונו שבעולם, ואפילו רצה גואל הדם לפטרו, שאין נפשו של זה הנהרג קנין גואל הדם, אלא קנין הקב"ה, שנאמר (במדבר לה לא-לג) 'ולא תקחו כופר לנפש רוצח'. ואין לך דבר שהקפידה תורה עליו כשפיכות דמים, שנאמר 'ולא תחניפו את הארץ וגו' כי הדם הוא יחניף את הארץ'. וכן הוזהרו בית דין שלא ליקח כופר מן הרוצח בשגגה כדי לישב בעירו, שנאמר (שם) 'ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו'.

החינוך (מצוה תיב) כתב, שהאיסור על כל אחד ואחד ולא רק על ב"ד, וכמו שכתב החינוך שהיא נוהגת בנשים, לפי שאם לקחה אשה כופר, והצילה את הרוצח ע"י המלכות וכדומה עוברת על לאו זה, אלא שאין מצוי שינהג לאו זה אלא בב"ד. ובמנחת חינוך כתב, שאין לוקין על לאו זה משום שהוא לאו שבממונו, שלא זו ניתן לתשלומין, שהרי יכול להחזיר את הכופר שנטל.

הרמב"ן (במדבר לה לג) כתב שהאזהרה שלא יקחו כופר לנפש רוצח הוא שורשו הוא איסור שוחד, עיי"ש. אך עיין בגרי"פ (לא תעשה פד ד"ה עדיין יש מקום) שכמה ראשונים חולקים על הרמב"ן וסוברים שאין האיסור משום שוחד.

בגליוני הש"ס (כתובות לה. ד"ה לא תשקול) ציין למה שכתב המהר"י וויל (חידושי דינין והלכות סי' סא), ההורג נפש אין לגואל הדם ליקח ממונו מן הרוצח ולמחול עליו, ואפילו אם חזר הרוצח ועשה תשובה אין ליקח ממנו ממונו. אמנם בשו"ת מהר"י וויל (סי' פז) כתב שצריך הרוצח כפרה. ונראה מדבריו שצריך לשלם ממונו לעשות לעצמו כפרה, וע"כ שאין האיסור אלא שלא ימחול לו תמורת הממונו. וכמו שכתב החינוך ששורש המצוה הוא, שאם עשיר מאדוני הארץ יחרה אפו בישראל, שלא יחשוב שהוא יכול לרצוח אותו ולכפר עונו בממונו. אמנם החינוך כתב שאין לאו זה נוהג אלא בזמן הבית, וכשמצילו

עבור הממונו ממיתת ב"ד. וע"ע במעשה רוקח (רוצח פ"א ה"ד), ובכלי חמדה (מסעי קמז-ד) אם האיסור הוא גם על גואל הדם שלא ליקח ממונו מהרוצח.

על פי זה כתב בפתחי חושן (ח"ה פ"ב הערה נ) לדון אם מותר למשפחת הנהרג לתבוע בדיניהם פיצויים מן ההורג, כיון שע"פ דין תורה פטור. וכתב שמ"מ מחברת ביטוח וודאי שאפשר לתבוע כיון שהם התחייבו על כך. והביא מהנו"ב שאחד מדרכי התשובה הוא שההורג ישלם ממונו ליורשי ההורג, ואף שהרג בגרמא.

ועיין ברעק"א (תנינא סי' ג) שנשאל בענין כפרה במעשה שהיה באחד שהרג את בנו ומשרתו בשוגג, וכתב, ראשית התשובה יהיה אחרי שנהרגו בנו ומשרתו הנער ולא עשו פירות בעולם, הוא יקים זרע להם, דהיינו שעבור הנהרג יחשוב באם היה זוכה להכניסו לחופה כמה היה מוציא עליו נדן ומלבושים ושאר ההוצאות, ויפריש כפי הסך שהוא שיהיה לקרן קיימת לעולמי עולמים, ומהרווחים יוחזק בן עני לגדלו וללמדו תורה וגמרא עד שיהיה בן ט"ו שנים, שיוכל לשלחו ללמוד בישיבה, ואח"כ יחזק מהרווחים תלמיד אחר, וכן לעולם, והתלמידים ההם יקראו על שם בן הנהרג שהוא מחזיקם, ואם ישאו להם נשים וילידו בנים, הבן הבכור יקרא בשם הנהרג.

ועבור הנער המשרת יקבל האיש על עצמו ליתן כל ימי חייו מידי שנה בשנה כ"ה ר"ט. ליתן מזה שכר לימוד לבני עניים. בשנה הראשונה ישלם לעשרה מלמדים עניים, שילמדו יום יום שיעור לתועלת נשמת ההורגים, ויאמרו נוסח התפילה וקדיש דרבנן. גם יפרוש סך מה שמהרווחים וישולם לאיזה לומדים בכל יום היא"צ שיעור משניות, ולהתפלל עליהם ולומר קדיש דרבנן. כל ימי חי האיש ההוא, ישלח ביום היא"צ שלהם עשרה אנשים על קברם לבקש עבורו מהם מחילה, והאריך שם גם באופן הסיגופים שיעשה עיי"ש.

וע"ע בשו"ת מהרי"ט (ח"ב אבה"ע סי' ד), ובמל"מ (מלוה ולוה פכ"א ה"א).

ש"ס עוז והדר מניקה

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגה"צ רבי חיים חזקיהו מדיני זצ"ל

**בעל ה'שדי חמד'
כ"ד כסלו תרס"ה**

להם לעשות כדבר הזה, הלא לכאורה חובה היה עליהם לתת את כל השמן ביום הראשון, כדי שתדלק כמצוותה מערב עד בוקר, וכמו שאמרו חז"ל בכמה מקומות "תן לה מדתה" - שתהא דולקת מערב עד בוקר.

והשואל בשו"ת רמ"ץ (סימן ג) העיר על קושייתו, שהרי היו רשאים לתת את החצי לוג שמן מעט מעט עד שיתמלא, ואם כן יש לומר שמיד כשמילאו שמינית חצי לוג כבר התמלא הכד חצי לוג, ולכן פסקו מלמזוג עוד כשראו הנס. ואף שנחלקו בגמרא במנחות האם אופן מילוי המנורה היה מלמטה למעלה או מלמעלה למטה, אך גם הדעה הסוברת שהיו ממלאים תחילה ואז מחסרים עד השיעור, היה זה מפני שאין עניות במקום עשירות! אך כל זה שייך בשאר זמנים, אבל באותה שעה שלא היה בידם אלא פח אחד, ודאי שעת עניות היא - ומותר היה להם ליתן מעט מעט.

אמנם השדי חמד (מערכת חנוכה, סוף אות א ד"ה והנה מרן) העיר על יישובו, כי בשלמא אם היה אפשר לומר שהנותנים השמן במנורה היה דעתם תחילה לתת את כל השמן שבפך, ורק אחר שנעשה הנס ותיכף בתתם שיעור שמינית נתמלא ושב לא היו צריכים ליתן יותר, אזי היתה מעלה תשובתם ארוכה ליישוב הבית יוסף.

אך לשון הבית יוסף אינו מורה על זה, אלא מבואר מדבריו שעוד טרם שהתחילו ליתן השמן במנורה, חילקו את השמן שבפך לשמונה חלקים, וכיון שכן הרי חזרה קושיית הפרי חדש למקומה - מה ראו לחלק את השמן בתחילה עוד קודם שידעו שנעשה להם נס, והלא אין סומכים על הנס, והיה להם לעשות כשורת הדין שתדלק מערב עד בוקר.

ובאמת המאירי בשבת מביא שיש אומרים שחילקו השמן בפך לשמונה לילות, והוא כותב כי לא הוטבו דבריהם בעיניו, שהרי אין סומכים על הנס והיה להם להדליק המנורה כמצוותה. (מרגליות היום)

ביום כ"ד כסלו תרס"ה נתבקש לישיבה של מעלה ונקבר בחברון.

חיבוריו הם: 'שדי חמד' - אנציקלופדיה הלכתית הכוללת כללי פסיקה; 'מכתב לחזקיה' - ספר שאלות ותשובות נוסף. כמין כן נדפסו מכתבים, אגרות ותקנות ששלח בספר 'אגרות שדי חמד'.

האם חילקו את השמן בכד לשמונה?

ידועה קושיית הבית יוסף מפני מה תקנו חכמים חנוכה שמונה ימים, הלא לא היה הנס אלא שבעה ימים, כי הספיק השמן שבכד ליום הראשון. ויישב הבית יוסף ג' יישובים על קושייתו, ואחד היישובים הוא שבתחילה חילקו השמן שבפך לשמונה חלקים, ובכל יום היו נותנים חלק אחד ודלק כל הלילה, ואם כן גם ביום הראשון היה נס.

והפרי חדש הקשה על יישוב זה, כיצד הותר

חכם הגה"צ רבי חיים חזקיהו מדיני, ה'שדי חמד', נולד לאביו רבי אליהו רפאל ביום ז' חשוון תקצ"ג בירושלים.

הוא למד מפי הראשון לציון חכם יצחק קובו וחכם יוסף נסים בורלא. כבר בגיל 13 הוא הוסמך להוראה, וגם נשא לאישה את רבקה בגיל צעיר.

בשנת תרי"ג מת עליו אביו, ובעקבות זאת נטעו חכם חזקיהו ואשתו, יחד עם אמו ושתי אחיותיו, לקושטא (איסטנבול שבטורקיה של ימינו), שם זכה לכבוד רב, והוצעו לו משרות רבות בלימוד תורה. אך הוא סירב להתפרנס מלימוד התורה, ולימד תורה ברבים שלא על מנת לקבל שכר.

בשנת תרכ"ו חכם חזקיהו מדיני הוזמן לכהן כרב העיר קראסו-בזאר (כיום: בילוהירסק) שבחצי האי קרים. בהיותו דובר השפה הטורקית, הקרובה לניב הקרימצי'אי, התחבב על בני הקהילה הקרימצי'אית של קראסו-בזאר. בני הקהילה היו חשודים כקראים, אך חכם חזקיהו מדיני קבע כי יהדותם אינה מוטלת בספק, והצליח לעורר ולחדש את הקשר שלהם למסורת ולתורה. למרות המתח ששרר בין האשכנזים לקרימצי'אים, הוא זכה להערכה רבה גם מצד הקהילה האשכנזית שבעיר. הוא שימש כפוסק לאנשים רבים, ששלחו אליו שאלות מרחבי העולם. במקביל החל לעמול על חיבור אנציקלופדיה הלכתית, לה קרא 'שדי חמד'.

בשנת תרכ"ט מת עליו בנו. והוציא ספר בשם 'אור לי' - שאלות ותשובות - בעילום שם לזכר בנו שמת; בשנת תרל"ח חכם חיים חזקיהו מדיני חלה, וכסגולה לרפואה הקדים לשמו את השם חיים.

בשנת תרנ"ט חכם חיים חזקיהו מדיני עזב את קרסו-בזאר, לדאבונם של בני הקהילה, ועלה לארץ ישראל. אחרי שהות בת שנתיים בירושלים עבר לכהן כרבה של חברון, שם שימש כדיין, הוסיף ללמד תורה ברבים והקים ישיבה לנערים. חכם חיים חזקיהו מדיני היה מקובל מאד גם על ערביי חברון.

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

הרה"ק רבי אלעזר מקאזניץ זי"ע

כ"ו כסלו תרכ"ב

להתבשם מזיו תורתו ולהיושע בדבר ישועה ורחמים. גם צדיקי דורו באו לחסות בצילו וביניהם הרה"ק רבי יעקב צבי מפאריסוב והרה"ק רבי יוסף ברוך מנייטטאט בן ה"מאור ושמש", זי"ע.

י"ג שנה הנהיג את עדתו [כמנין השנים שהנהיג אביו הק' את עדתו משנת תקע"ה עד שנת תקפ"ח] עד ליומו האחרון ביום ב' דחנוכה, כ"ו כסלו תרכ"ב, כאשר עלה למרום. מנוחתו כבוד בקאזניץ סמוך לאביו וזקיננו הקדושים. זכותו יגן עלינו ועכ"ל א.

איתקטר קטירא ועלה למרום, ורבי אלעזר הוכתר בכתר ההנהגה, לנהל את עדת חסידי קאזניץ. עד מהרה נתפרסם שמו ברחבי פולין וביתו הפך לתל תלפיות, כשהמוני בית ישראל נהרו אליו,

הרה"ק רבי אלעזר האפשטיין זי"ע מקאזניץ נולד לאביו הרה"ק רבי משה אליקים ברעיה זי"ע בן המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע, ולאמו הצדיקת בת הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, אשר את שמו נשא עליו, בן הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע.

בהיותו כבן ט"ו שנה נלקח לחתן אצל הרה"ק רבי יעקב ממעליץ בהרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע, ונשאר לשבת בראפשיץ סמוך לשולחן זקיננו הק', עד להסתלקותו של אותו צדיק בי"א אייר תקפ"ז. אז חזר לקאזניץ, אל בית אביו, אולם כעבור שנה, בי"ב אלול תקפ"ח, נסתלק אביו הק', כשאת מקומו בקאזניץ מילא בן דודו ודודו הרה"ק רבי - חיים מאיר יחיאל השרף ממאגלינצא זי"ע.

רבינו סירב לקבל עליו עול ההנהגה אחר פטירת אביו ולא נשאר בקאזניץ, אלא חזר לו לרבי את הרה"ק רבי ישעיה מפשענבורג זי"ע.

בשבת קודש פרשת מקץ שנת תר"ט, שבת רבי אלעזר במאגלינצא, וכיבדוהו לעלות לתורה ל"שלישי", וכשהגיע ה"שרף" שהיה הבעל קורא לפסוק: "אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי" הרים קולו, ובדמעות שליש שנה ושילש בקריאת הפסוק החסידיים ראו בכך את סמיכה להנהגה. ואמנם באותה שנה ביום ט"ו אייר תר"ט

אבקש עליך שבעת נסיון תדע ותזכור - כי אך נסיון הוא

פעם שבת הרה"ק רבי אלעזר מקאזניץ זי"ע אצל הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ה'שרף' ממאגלינצא זי"ע. לאחר השבת כשהגיע הרה"ק מקאזניץ להיפרד בברכת פרידה פנה אליו ה'שרף' ואמר לו אמירה רבת משמעות: "להתפלל עבורך שיתבטלו ממך כל הנסיונות לא אוכל, כי אי אפשר להתעלות במדריגות עבודת ה' בלא נסיונות, אך את זאת אבקש עליך שבעת נסיון תדע ותזכור כי אך נסיון הוא שאין בו ממש, ובוהו תנצל מן החטא ומכל המסתעף ממנו" עכ"ל.

(מפי ספרים וסופרים - אבות ח"ב עמ' קסא)

הרה"ק רבי חיים מטשערנאוויץ זי"ע

בעל באר מים חיים

כ"ז כסלו תקע"ח

עשרים ושלש שנים ארכה כהונתו, עד אשר פרצה המלחמה בין אוסטריא לרומניא, וכתוצאה מכך עבר כל חבל בוקובינה לידי האוסטרים, שהחלו להצר את צעדי היהודים כשגזרו לאסור תפילה בציבור, וכן על חובת הלימוד בבתי"ס הממשלתיים.

רבינו שלחם כנגדם בכל עוז, כאשר הקהיל קהילות ברבים ולימד את עדתו תורת ה', נאסר ע"י השלטונות. לאחר מאמצים מרובים הצליח להשתחרר והוכרח לעזוב את העיר.

עם שחרורו התכונן למלאות את שאיפתו העזה מאז, לעלות ולחונן את עפרה של הארץ הקדושה. בדרכו לא"י, עבר דרך עיר בוטשאן, ולהפצרת בני העיר נעתר לכהן פאר בעירם. שלש שנים שהה שם עד אשר עלה בידו להגשים את מאוייו לעלות לא"י.

שם השתקע בעיה"ק צפת, ובה חי את שארית ימיו בקדושה ובטהרה עד יום הסתלקותו לגנוי מרומים ביום כ"ז כסלו, תקע"ח, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

הרה"ק רבי חיים מטשערנאוויץ נולד בשנת תק"כ לאביו הקדוש רבי שלמה, מרביץ תורה בק"ק הורדאנא, נצר מגזע אראלים ותרשישים. מסופר, שזכה להוליד נשמה קדושה זו בזכות מסירתו הנפלאה עבור מצות חליצה לאשת אחיו שהתגוררה מרחק רב מעירו. בשובו משם נגלה אליו אליהו הנביא ז"ל ובישרו כי יפקד בבן זכר בעל נשמה גבוהה וקדושה, אשר אור תורתו וקדושתו תאיר ותזרח על פני תבל.

בנעוריו קיבל את תורתו - יחד עם הגה"ק בעל "דעת קדושים" מבוטשאטש - מפי רבו בנגלה הגאון רבי צבי הירש קרא, רבה של בוטשאטש.

באותו זמן החל גם להסתופף בצל רבו המובהק הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע. שם התבלט כאחד המיוחדים שבחבורה, כשרבו מרעיף עליו אהבה וחיבה מיוחדת.

בשנת תקמ"ט נקרא אחר כבוד לכהן פאר כרבה של טשערנאוויץ, בגליל בוקובינה, שם הנהיג ברמה את עדתו, אשר אהבוהו אהבה עזה.

'נתן תתן' אפילו מאה פעמים - במסירות נפש

בצעירותו של הרה"ק רבי חיים מטשטרנוביץ זיע"א, בעל 'באר מים חיים' ו'סידורו של שבת', היה הרבי מוצא את פרנסתו הרוחנית והגשמית כמלמד תינוקות של בית רבן בעיר הורדנאק שבמערב אוקראינה. פרנסה מועטת ומצומצמת הייתה זאת, שכן שכרו היה מועט מאוד, ואף את אשר הגיע לו לא היה חלילה תובע ומבקש מהורי הילדים. מסתפק במועט שבמועט, ושמה בחלקו. עיקר כוונתו של הרבי בעבודה זו של המלמדות לא הייתה אלא לפי שביקש הרבי להשפיע מזוי אורו ולהקנות תורה וחסידות לצעירי הצאן שעוד לא טעמו טעם חטא, ואכן חפץ ה' בידו הצליח ותלמידיו היו שותים בצמא את דבריו, עולים ומתעלים בארחות צדיקים ונתיבות יושר.

חלפו להם הימים והשבועות עד שהגיעה פרשת ראה. יושב היה הרבי עם תלמידיו ומלמדם מקרא שכתוב בפרשת השבוע אודות מצות הצדקה (דברים טו י-יא): 'נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו פי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך. פי לא יחדל אבינו מקרב הארץ על פן אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את ידך לאחיד לעניך ולאביון בארצך'. תחילה הסביר הרבי פשוטו של מקרא על חשיבות ומעלת מצוה זו של צדקה וחסד, ותיכף לאחר מכן פנה הרבי והקריא באזניהם את דרשת חז"ל המובאת ברש"י על אתר: נתן תתן לו - אפילו מאה פעמים.

ביקש איפוא הרבי להנחילם דרשה זו, למען יעמדו ימים רבים במדעם וכשיגדלו יהיו הדברים חקוקים על ליבם ונפשם, לקיים זאת הלכה למעשה, והחל חזור על דברי חז"ל הללו שוב ושוב תוך כדי שהוא חוזר ומסביר להם את ההוראה הברורה המצויה כאן בדברי חז"ל: חובה על כל אדם ואדם לחזור ולתת צדקה שוב ושוב, ואפילו אם יאה זה מאה פעמים ויותר. הא כיצד? בא העני ונתת לו צדקה, והנה הוא חוזר שוב ומבקש צדקה, עליך לתת לו. גם אם יבוא פעם אחר פעם, סמוך ונראה זה לזה, עדיין המצוה במקומה עומדת, לתת לו צדקה בשמחה ובנפש חפצה.

בהתלהבות רבה חזר הרבי ושינן את דברי חז"ל עד שכמעט נתקיים אף בו 'אפילו מאה פעמים'. שונה היה פרקו זה מאה פעמים, והוסיף למאה ואחד, והתלמידים מביטים ברבם כשהם משתוממים על החזיון הנפלא הנראה לעיניהם, כיצד רבם דבוק במאמר חז"ל והוא משננו שוב ושוב.

בין התלמידים נמנה נער כשרוני ונבון, שגם קורטוב של שנינות יתירה ניתנה בו. הגם שיודע היטב היה את משנתו, עדיין לא היה מתנזר ממעשי קונדס למיניהם. בחרפותו יודע היה לשוב לבבות ולעשות מעשים עליזים שהכניסו רוח חיים פעירה בין חבריו הנערים.

עתה, משערה את התלהבותו הגדולה של הרבי סביב דרשת חז"ל זו החל הילד לתת אל ליבו את משמעות הדברים ולהתבונן בהם על משמעותם המעשית בחיי היום יום, ורעיון למעשה קונדס נוסף עלה במוחו. היה הילד מצייר לעצמו מחזה בו הלכה זו של 'נתן תתן' - אפילו מאה פעמים'

נעשית: הנה עומד אדם בבית הכנסת ועני מקבץ נדבות פושט את ידו ומבקש ממנו צדקה. נענה האיש לבקשת העני ומוציא לו מארנקו מטבע אחת ונותן לו במאור פנים. כיצד יגיב האיש אם לאחר שתי דקות יחזור העני ויבקש ממנו שוב? יהיו כאלו שיתנו מטבע נוסף, אך רוב האנשים יסמנו לו כי כבר נתנו לו. אם הוא יחזור ויבקש פעם שלישית, כבר יהיו כאלה שיתרגזו על העני. ככל שיוסיף העני ויבקש שוב ושוב, סיכויי רבים לקבל גערה שכזאת שתבהיר לו כי יואיל נא לחדול מהטרדה זו.

כל זה, חושב הנער לעצמו, הוא אפילו אם העני מבקש רק חמש או שבע פעמים, אולם האם ייתכן דבר כזה שבו עני יחזור ויבקש 'אפילו מאה פעמים' מאותו אדם בזה אחר זה והוא יקבל ממנו צדקה במאור פנים?! הנער לא הצליח לצייר מאורע שכזה בעיני רוחו. ככל שהעביר לנגד עיניו את האנשים הסבלניים ביותר בעירו, הרחומים והחנונים, ברי היה לו שאף אחד מהם

לא יצליח לעמוד בנסיון כזה אפילו הרבה פחות ממאה פעמים.

והנה, ממשין הנער ומהרהר, הרבי כאן עומד ודורש לפנינו בהתלהבות רבה שכזאת על מצות הצדקה והוא חוזר שוב ושוב על דרשת חז"ל עד שנראה כי הוא אכן מצוי בפועל במדרגה רמה ונשגבה זו. האם אכן כך פני הדברים? האם דבריו הם מהשפה ולחוץ גרידא או שהוא מסוגל לקיים זאת הלכה למעשה?

היו הרהוריו של הנער טורדים אותו עד שפחו עליו יצרו הילדות. נמנה איפוא וגמר כי עליו לבדוק זאת בעצמו, ומוטב יהיה אם זה יתרחש לנגד עיני שאר הנערים הלומדים יחד עימו. כך יראו כולם האם הרבי שלהם הוא גם נאה דורש וגם נאה מקיים.

מדי ראש חודש היו הורי התלמידים שולחים עם בניהם את המשכורת החודשית של המלמד. היו כאלה שאיחרו ביום או יומיים, והיו כאלה שאיחרו עוד יותר מכך. אביו של אותו נער היה

מהמדמייקים, וכשהגיע ערב ראש חודש ניגש הנער לאביו והזכיר לו לתת בידו את הכסף עבור המלמד. האבא משך בכתפיו כתוהה אודות כך שבנו טורח להזכירו על כך, דבר שמעולם לא עשה, אולם היות ונאמנו דבריו, פתח את ארנקו והוציא לו מטבע כסף חשובה.

נטל הנער את המטבע בידו, אלא שבמקום לצעוד אל ביתו של הרבי, רץ אל כיכר השוק, שם נכנס אל חנותו הקטנה של חלפן המטבעות וביקש ממנו לפרוט את המטבע למאה פרוטות של נחושת. החלפן הסכים ברצון, והנער הכניס את המטבעות המצלצלים אל שקית נייר קטנה שהביא עימו.

עדיין לא היו רגליו של הנער מוליכות אותו אל בית המדרש. כנער שובב הוא הכיר היטב את קבצני העיר ושאר מיני ארחי פרחי שקבעו את מקומם בכיכר השוק. אחד מהם היה איש כלבבו, והוא ניגש אליו ואמר לו: הנה לפניך הזדמנות פו להרוויח סכום הגון ללא כל מאמץ. הקבצן לא האמין למשמע אזניו כשהנער טווה באזניו את התוכנית המפורטת, אלא שהנער היטיב לשכנעו שאם לא יועיל לא יזיק, ובוודאי שעדיף לו לנסות ולקיים את אשר הוא אומר לו, מאשר לשבת בחוסר מעש בכיכר השוק.

לאחר שהנער סיכם עם הקבצן את פרטי תוכניתו, עטה הנער על עצמו ארשת תמימה ביותר ופנה אל ביתו של הרבי, שם הקדים ונתן לו את השקית מלאת המטבעות, תוך כדי שהוא מתנצל בפניו שאין זה מטבע כסף כהרגלו של אביו מימים ימימה, אולם תנוח דעתו של הרבי, שכן מאה מטבעות של נחושת יש כאן, והם שווים כמטבע כסף לכל דבר.

לאחר כמה דקות, כשהתקבצו ובאו כל התלמידים, פתח הרבי את סדר לימודיו כשהנערים כולם מקשיבים בעניין רב. רק מיודעינו היה נתון במתח פנימי, מחריש לדעת מה יעלה בגורל התוכנית המרתקת שהכין, האמורה להתחיל זה עתה ממש.

עוד הנער נתון בהרהוריו ודפיקה נשמעת על הדלת. הרבי פותח את הדלת הסמוכה לו, והנה דמותו של העני בפתח, מושיט ידו ומבקש לקבל צדקה. הרבי האיר פניו לעני, פתח את מגירת השולחן שם הניח את שקית המטבעות שקיבל לא מזמן, הוציא ממנה מטבע נחושת ונתן בידו של העני. לא חלפו שתי דקות ועל הדלת שוב נשמעת דפיקה. הרבי פותח את הדלת, והנה שוב אותו עני עומד לקראתו כשהוא מושיט את ידו לקבלת צדקה. הרבי הביט עליו בטוב לב, פתח את המגירה ונתן בידו מטבע נחושת נוספת.

למותר הוא להאריך בדברים, אולם מחזה זה חזר על עצמו שוב ושוב לנוכח עיניהם הבלתי מאמינות של כל הנערים. פעם אחר פעם דפק העני בדלת, הושיט את ידו לצדקה, והרבי במאור פנים שלא הועם לרגע דלה עוד מטבע ועוד מטבע ונתן לעני. אחרי כל פעם ניסה הרבי לחזור לתלמודו ולהמשיך את שיגרת הלימוד, אך הדבר לא עלה בידו. העני כמעט ולא נתן רווח להתבונן בין דפיקותיו על הדלת, ועד שלא נסגרה הדלת אחריו הוא כבר חזר ודפק פעם נוספת עם אותה הבקשה.

מטבע הכסף שנתן לו אביו ופרט אותו למאה מטבעות של נחושת, כשלאחר מכן הוא שכנע את הקבצן לבוא ולבקש צדקה מאה פעמים, כשבכך יהא זה 'מבחן פומבי' האם הרבי אכן מוכן לקיים בעצמו את דרשת חז"ל של 'נתון תתן - אפילו מאה פעמים'. בכנות רבה, אמר הילד כי לא האמין שאכן כל הכסף יעבור אל ידו של העני, ועתה הוא מבקש את סליחתו של הרבי על מעשה זה, ומתחייב הוא לאסוף פרוטה לפרוטה מכל דמי הכיס אשר לו כדי להביא לרבי את כל מטבע הכסף המגיע לו.

הרבי הרגיע את הילד הנסער ואמר לו כי הוא מוחל לו בלב שלם, ואף הוסיף ואמר לו: דע לך בני יקירי, שאם ביקשת להעמידני בנסיון, הרי שלא היה זה כלל נסיון עבורי. כי אם כך כתוב בתורה ואם זו דרשת חז"ל, הרי שאין לי כל נסיון שלא לעשות כך.

(ספיר ויהלום פר' שמיני פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

היה משוכנע שהמקסימום שיצליח העני לקבל יהיה עשרה מטבעות נחושת, פחות או יותר. גם זהו סכום יפה המצדיק את בואו של הקבצן מכיכר השוק אל ביתו של הרבי. אלא שלנוכח עיניו הקמות של הנער התרחש הפלא הגדול: פעם אחר פעם, בהתמדה רצופה, נתן הרבי את כספו לצדקה, מבלי שניכר עליו כל תרעומת או כעס, עד למאה פעמים, שם אזל כספו.

ככל שהתקדם התעלול הבין הנער כי עשה טעות גדולה, אך עצם ההתרחשות הממה איתו. כך שבמקום לצאת אל העני ולבקשו כי יחדל ממעשיו הוא נותר על מקומו אובד עצות. עתה, כשהעני יצא בפעם המאה עם המטבע האחרונה שקבל מהרבי, תפס הנער כי למעשה הוא עשה עוול נורא למלמד, כשכל הכסף שהיה אמור לשמשו לפרנסת משפחתו עבר אל ידו של הקבצן. באותם רגעים הוא פרץ בבכי רב והודה בפני המלמד כי ידיו במעל הזה.

תוך כדי שדמעות חונקות את גרונו סיפר הנער למלמד את כל פרשת הכסף: כיצד הוא נטל את

מאה פעמים, אחת לא פחות, ביקש העני צדקה מאת הרבי, ובכל פעם הוא קיבל מטבע במאור פנים כאילו הייתה זו הפעם הראשונה. אף קמט קל של רוגז או פליאה לא נראה על מצחו של הרבי, אדרבה, שמחה של מצוה ושלווה פנימית מיוחדת הייתה נסוכה על פניו המאירות במשך אותה שעה ארוכה שהעני הטריד אותו שוב ושוב בבקשת צדקה.

התלמידים לפי תומם חשבו על העני שנסתרה עליו דעתו, כי מה היה לו לכך שהוא חוזר ומבקש צדקה שוב ושוב. הם גם זכרו היטב את אשר רבם לימדם אודות מעלות הצדקה שעליה דרשו חז"ל 'נתן תתן - אפילו מאה פעמים', וראו בעיניהם כי לא זו בלבד שרבים הוא נאה דורש הנה הוא גם נאה מקיים, עד כי לא יאומן כי יסופר. אלא שאף אחד מהם לא הבין מהיכן נודע לו לאותו קבצן שהרשות נתונה בידו לחזור ולבקש צדקה אפילו מאה פעמים.

היחיד שידע את הסוד היה מיודעינו, הנער הקונדס שתכנן את כל המאורע. בתוככי לבו הוא

הגאון רבי יחזקיהו די סילווא זצ"ל

בעל 'פרי חדש'
כ"ח כסלו תנ"ח

שהיה חשמונאי. אך בספר בירך יצחק (פ' בהעלותך, דף פב ע"ד) הביאו וכתב שאין דבריו נכונים, שמצא בסדר עולם שליוחנן היו שני שמות יוחנן וחשמונאי, ואם כן הכוונה היא שמתתיהו היה בנו של יוחנן חשמונאי ששני שמות אלו היו לו, ולכן צריך לומר חשמונאי בפתח כיון שהוא שם פרטי.

ובברכי יוסף (או"ח סי' תרפב סק"א) הביאו. אך בחיבורו כסא רחמים (על מסכת סופרים פ"כ ה"ח בפ' תוספות) כתב החיד"א שהעיקר כדברי הפרי חדש שצריך לומר חשמונאי בחיריק, הן משום שבסדר עולם לא נמצא כדברי הבירך יצחק ששני שמות היו ליוחנן [ובסדר עולם רבה (פ"ל) מוזכר רק מלכות בית חשמונאי].

אך בבית יוסף (או"ח סי' תרפב ד"ה כל) כתב בשם ארחות חיים (הל' חנוכה אות ב) שיוחנן הוא חשמונאי כמו שאומר בספר יוסיפון, ויש אומרים חשמונאי על דרך (תהלים סח לב) יִצְחָקוּ תְּשִׁמְנֵים והוא דרך גדולה. ועוד, שתיבת חשמונאי אינה חוזרת על יוחנן אלא על מתתיהו, ושמו של מתתיהו ודאי לא היה חשמונאי אלא היה זה כינוי המשפחה שלו, ולכן ודאי צריך לנקדו בחיריק.

ובסידור תפלת ישרים שי"ל בליוורנו עם הגהות החיד"א נדפס חשמונאי בחיריק. וכן כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ד או"ח סי' לא) שצריך לומר חשמונאי בחיריק, והביא מדברי הבתי כנסיות (סי' תרפ"ב) שהביא דברי הפרי חדש והבירך יצחק, וכתב אף הוא שגם אם יוחנן נקרא גם בשם חשמונאי מכל מקום על כרחך הזכרת תיבת חשמונאי בעל הניסים אין הכוונה בה אלא לכינוי המשפחה של מתתיהו, שאם כדברי הבירך יצחק

ומהם מתים, ועם כל זה שומר נפשו ירחק מהם. (פרי חדש יורה דעה סימן פד ס"ק יט)

חשמונאי שם פרטי או שם משפחה

כתב בפרי חדש (או"ח סי' תרפב), שבאמירת על הנסים בחנוכה כשאומרים חשמונאים צריך לומר האל"ף בחיריק, כיון שחשמונאי לא היה שמו הפרטי של מתתיהו שהיה נקרא חשמונאי כמו שמאי וזכאי, אלא כינוי משפחה הוא למתתיהו

נולד בליוורנו שבאיטליה, ובגיל 20 (משוער) עלה לירושלים ללמוד תורה מפי מהר"ם גלאנטי זצוק"ל ונתעלה במעלות החכמה, כפי שהוא מעיד על עצמו: "מבית המדרש שעה אחת עצמי לא מנעתי... ובעומק ים התלמוד העמקתי ובימים אדירים של חיבורי הראשונים צלתי... כמעט שינה לעיני לא נתתי ומעפפתי תנומה נדדתי".

בשנת תמ"ט יצא שימש כש"ר בארצות אירופה, וחזר לירושלים בשנת תנ"ב. שש שנים לאחר מכן בשנת תנ"ח נפטר לבית עולמו, ומנו"כ בהר הזיתים בירושלים - סמוך לקבר זכריה הנביא. זיע"א.

כד הוינא טליא - היו מאכילים לחתולים פטריות

כתב מהרש"ל פרק אלו טרפות [ים של שלמה חולין פ"ג סימן ק] הנהגתי בעצמי שלא לאכול הכמהין היבשים כי הוחזקו בתולעים, כי לאחר הבדיקה והברירה מצאתי בתבשיל בשולי הקדירה כמה תולעים, וכן נמצא כמה פעמים והוחזקו בכך, עכ"ל. ובלאו הכי אין לאכול פטריות, דאיתא בתוספתא דתרומות [פ"ז הלכה כ] פטריות אסורין משום סכנת נפשות, כלומר דחיישינן להו לניקורי נחש. ואף על פי שמצינו להאמוראים שהיו אוכלין אותם, וכדלקמן בסיון קי"ג ס"ק ג' ע"ש, מכל מקום אינהו הוו בקיאי והוו ידעי דרך בדיקתם טפי מינין.

ונהירנא בהיותי בעיר ליגורניי כד הוינא טליא, שהיו מחזיקין לפטריות במסוכנים, ולפיכך היו מאכילים מעט מהם לחתולים שבבית שאם הפטריות היו ארסיים מיד מהם היו משתגעים

וכו'. הרי מבואר שחשמונאי היה שם אדם מאלו שקמו לישועת ישראל בימי חשמונאים שעמדו הוא ובניו ומתתיהו כהן גדול, וכן הקשה על הפרי חדש בעל השבת של מי בספר יעקב לחק (קשיא סיפא אות מז, דף ז ע"א). וכן כתב בסידור עץ חיים למנהגי תימן (ח"א דף קסא ע"ב) שכן הנוסח השגור בפי כל בני תימן לומר הנון בפתח והאלף נחה, ושכן הוא בתכאליל.

אך בדקדוקי סופרים כתב שבכת"י מינכן הגירסא יוחנן בן מתת' כה"ג, ולא שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיהו כה"ג (וראה שם עוד מכת"י אחרים).

פניני הלכתא - מהדורת מתיבתא

כתב ואלו הם מן כת התנאים מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי וכו', הרי שאף רח"ו קורא למתתיהו בכינוי המשפחה חשמונאי, וודאי גם נוסח על הנסים נסדר כך.

אך מסוגיית הגמ' במסכת מגילה (דף יא, ב) כתבו האחרונים להוכיח כדברי הברוך יצחק שצריך לומר חשמונאי בפת"ח, שהנה בגמרא הובאה ברייתא על הפסוק (ויקרא כו מד) וְאֵף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבֹתָם לֹא מֵאֲסָתִים וְלֹא גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם, לֹא מֵאֲסָתִים בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, וְלֹא גְעֻלָּתִים בימי יוונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיהו כהן גדול

שמלת חשמונאי להורות היא באה שכך היה שמו של יוחנן, כך היה להם לומר בימי יוחנן חשמונאי כהן גדול, אלא ודאי כיון שמלת חשמונאי הניחו לבסוף מוכרח לומר שמלת חשמונאי היא באה להודיע לנו כי בא ממשפחה של חשמונאי. ואף אם ליוחנן היו שני שמות, אנשי כנה"ג סדרו סדר זה לא רצו להזכיר שני השמות אלא רק השם הראשון, וחשמונאי סדרו אחר כך הוא להודיע לבני האדם כי בא ממשפחה בית חשמונאי. ועוד הוכיח כן ברב פעלים מדברי הרח"ו בספר הגלגולים (דף מ ע"א) שכתב על נשמת חזקיהו מלך יהודה שאחר כך נתגלגל במתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי, וכן עוד שם (דף מ ע"ב)

הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע כ"ט כסלו תש"ט

לו קוויטעל ובו הזכיר שפלוני צריך לעבור ניתוח על עיניו בקרוב.

כשנכנס רבי משה ע"ה אל מרן ונתן את הקוויטעל עיין בו מרן קצת, ושמע רבי משה שמרן אומר: 'און איך זאג, ער זאל זיך נישט אפערירען' [=אני אומר שלא לעשות את הניתוח]. ורבי משה ממשיך לספר: האמת אגיד שהייתי מאוכזב מתשובתו, והלוא לא באתי הנה לשמוע אם כן לעשות ניתוח או לא לעשות, והרי ע"ז כבר קבע פרופ' טיכו שחייבים לעשות, וכל מטרת ביאתי שיאחל לחולה שיעבור הניתוח בהצלחה, נמצא שהשיב פני ריקם, בכך לא שאלתי יותר מאומה אלא יצאתי והלכתי.

עדיין לא הרחקתי מלכת והנני מבחין שאיזה איש זקן רץ אחרי להשיגני ומסמן לי באצבע שאעצור כאשר כן עשיתי, ואמר לי אותו זקן: שכבודו מתבקש לחזור כי הרבי קורא לי: לבי התחיל לפעום בחזקה, מי יודע אם אין כוונת החזרה כדי לקבל תשובה על שאלותי שבמחשבה, ואכן נתאמתה חששתי, כשנכנסתי ראיתי כאילו הוא יושב ומחכה עלי, והסתכל עלי ואמר לי: 'איזה זיינט דא פריעהר גיווען און איהר האט מיך גיפרענגט וועגן אן אפאראציע, האב איך אייך געזאגט אז ער זאל זיך נישט אפערירען, אבער איהר! ס'איז אייך אריין אין איין אויער און ארויס פינעם צוויטען, איך ווארען! ער זאל זיך נישט אפערירען, [=הייתם פה מקודם, ושאלתם לגבי ניתוח, ואמרתי לכם שלא לנתח, ברם, זה נכנס לך באוזן אחת ויצאה מהאוזן השניה, אני מזהיר אותך שלא לנתח].

ואמר רבי משה ע"ה, עכשיו שכבר לא נשאר שום ספק אצלי מה לא לעשות, שאלתי ובכך רבי, מה כן לעשות? ע"ז אמר לי, שילך לאיזה רופא וירשום לו אלו הטיפות, וזה יהיה לו בעזרה"ת לרפואה. וכן היה.

פרופסור 'טיכו' אמר אחר כך שעל כגון אלו הוא לא התכוון כלל, זה 'פציענט' מסוג אחר לגמרי.

(גל' ליעזענסק)

ושיהיה סומך על המבקש או השואל שיעשה כמצוותו, אלא לפעמים כשהיה מבחין שדבריו לא נקלטו די צרכו באזני השואל היה מעמידו על זה ותבע בתוקף שיציית לו.

כאשר סיפר הרה"ח המפורסם והישיש רבי משה בוים ע"ה שהיה כידוע מחסידי אלכסנדר הנלהבים והגיע ארצה עוד טרם בואו של מרן זי"ע, והתגורר בחיפה.

פעם אירע שלאחד מקרוביו נחלש מאד מאור עיניו, ההוא לא הסתפק ברופאים הקטנים אלא הגיע מיד ליהכי גדול' והוא פרופסור 'טיכו' שהיה מפורסם כ'המומחה' במזרח התיכון, טיכו קבע אחרי בדיקותיו שאין מנוס מניתוח מיידית ואולי יש תקוה, אך אחרת בוודאי יישאר בלי ראייה, וקבע לו זמן לניתוח.

לפני שהיה צריך לעבור הניתוח ביקש החולה מקרובו רבי משה ע"ה שיכנס לאחד מהאדמורי"ם להזכיריהו שיעבור הניתוח בהצלחה ובניקל. מכיון שלא היה לו לר' משה אחד מאדמו"ריו כאן בארה"ק, אך השם ריז"ן לא היה זר כלל ב'חדר' של ווארקי ואלכסנדר שמהם הגיע, לכן קם ונסע לת"א כדי ליכנס למרן זי"ע, הגבאי כתב

רבינו הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע נולד בט"ז כסלו תרי"ח בסטריסוב (מקום מגוריו של אביו רבינו אדה"ז מהוסיאטין לפני בואו להוסיאטין). לאביו הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין זי"ע, בן זקונו של הרה"ק מריז"ן זי"ע, ובהיכנסו לבריתו של אאע"ה נקרא שמו 'ישראל' ע"ש. זקנו הגדול רבינו מריז"ן זי"ע [שנסתלק בג' חשוון תרי"א].

בעודו נער רך בא בברית האירוסין עם נכדת דודו - רבינו אדה"ז מסאדיגורא זי"ע, בההזמנה ששלח רבינו אדה"ז מסאדיגורא זי"ע אל אחיו רבינו אדה"ז מהוסיאטין, ובו הוא מזמינו לחתונת בנו כ"ק מרן אדמו"ר ה'פחד יצחק' מבאיאן זי"ע ואשר נושא תאריך י"ב אייר תרכ"ה, כתוב בתוך השאר: 'בוא יבוא ברינה גם עם בנו יקיר לנו המיועד להיות חתן בתי'.

בהיותו כבן י"ד שנה וחצי נשא לאשה את הרבנית מרת נחמה גיטל ע"ה, בתם של הרה"ק רבי אבי עזרא זעליג ממאגליניצא זי"ע והרבנית הצדקת המפורסמת מרת פייגה'לי ע"ה בת רבינו אדה"ז מסאדיגורא זי"ע. חתונת התקיימה בסאדיגורא ביום ו' עש"ק בהעלותך ט"ו סיון תרל"ב, יומיים לפני הסתלקות הסבא, ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע - חותן רבינו אדה"ז מסאדיגורא - אשר היה בדרכו לסאדיגורא להשתתף בהחתונה ונסתלק על אם הדרך בטו"ב סיון.

באור ליום ו' עש"ק - בנר החמישי של חנוכה כ"ט כסלו תש"ט - זקן ושבע ימים ושנים, אחרי שבשבויעיים לפני כן נמלאו לו צ"א שנים - כמספר שמות הקדושים הוי"ה ואדנ"י - החזיר מרן זי"ע את נשמתו הטהורה ליוצרו, ועוד הספיקו להטמינו לפני שבת בבית החיים העתיק בטבריה, עפ"י צוואתו שנכתבה ברוה"ק כעשר שנים לפני כן, בכ"ג ניסן תרצ"ט.

הזהיר שלא לנתח וזכה לרפואה בעיניו

הרה"ק מהוסיאטין זי"ע לא הסתפק תמיד רק בנתינת ברכה או עצה מה לעשות או לא לעשות,

הצנע לכת

מאוד שלא ירגישו אנשים במעשיו הטובים. במיוחד הסתיר הבבא סאלי את תעניותיו והיה עושה ככל יכולתו לבל ירגישו בזה אחרים, ובפרט הוריו היקרים שחרדו לשלומם ולבריאותם. לפיכך היה עושה הבבא סאלי את עצמו כאילו הוא אוכל ושותה, אמנם בפועל היה מדיר ומזיר עצמו מאכילה ושתיה. אביו ואמו של הבבא סאלי היו משימים עין פקוחה על מעשיו בנם היניק וחכים, מביאים לפניו את ארוחותיו תמידין כסדרן, אך הוא בפקחותו היה נוהג בתעניתו בסתר וכלפי חוץ היה נראה כאילו הוא היה אוכל את כל שהוגש לפניו.

באחת משבועות ימי השובב"ם, הלא הם הפרשיות שבין פרשת שמות לפרשת משפטים, הימים שבהם בת קול יוצאת ואומרת 'שובו בנים שובבים' ומעלת ימים אלו לתשובה ולמעשים טובים ידועה בספרי הקבלה, ביקש הבבא סאלי לקבל על עצמו 'תענית הפסקה'. אין תענית זו כשאר התעניות, אין היא תענית מבוקר ועד לילה; אין היא תענית 'מעט לעת' של יום ולילה, אלא זו תענית ארוכה ומתמשכת, תחילתה בשעה מוצאי שבת וסופה בקידוש של ליל שבת. התענית נמשכת במשך ששה ימים רצופים, כשלמעשה אין אוכלים אלא בשבת שלפניה ושלאחריה.

בעיר תאפילתל של הימים ההם היה נפוץ בין עובדי ה' לעשות 'תענית הפסקה' ורבים מהחכמים שהתגוררו שם זקפו לזכותם מספר רב של תעניות כאלה. כמוכן שהדבר היה מקובל דווקא אצל אנשים מבוגרים שכוחם במתנם ויכולים הם לעמוד ולשאת צער כזה של עינוי אכילה ושתיה, אלא שהבבא סאלי כבר בהיותו כבן שתים עשרה קיבל על עצמו לצום 'תענית הפסקה', אלא שביועדו שהוריו ימנעו זאת ממנו, הוא הסתיר את תעניתו בכל אופן שהיה יכול. בימים האחרונים של התענית, כשגופו נחלש מאוד, אמר שהוא אינו חש בטוב ולא הסכים לגלות שהוא שרוי בתענית.

רק ביום שישי, כשהלך בשארית כוחותיו לטבול לכבוד שבת קודש, ראה אותו אחיו הקדוש עטרת ראשנו רבי דוד אביחצירא זיע"א, ומתוך שהבחין מיד בחולשתו העצומה, ידע לנכון כי אחיו הצעיר מסיים עתה ששה ימים של תענית הפסקה. רבי דוד ניגש לאחיו וגער בו על כך שהוא נוהג כך. רבי דוד הסביר לו שהוא למעשה מקדים את המאוחר, שכן בגילו הצעיר הוא עדיין אינו ראוי לתעניות כאלו.

בשנת תשל"ז, באחד מביקוריו של הבבא סאלי בירושלים, נכנס ובה למעונו אברך אם להניח תפילין של רבינו תם. אותו אברך לא קיבל מבית אבותיו את המנהג להוסיף להניח תפילין של רבינו תם, והוא היה מניח מדי יום ביומו רק תפילין של רש"י. משעלה בדעתו להוסיף בקודש ולהדר במצות התפילין פנה אל הבבא סאלי וביקש לשמוע ממנו את חוות דעתו. מלבד עצם השאלה, ביקש האברך גם לדעת את האופן הנכון להנחת תפילין של רבינו תם, האם עליו להניחם יחד עם של רש"י או שמא יניחם בזה אחר זה.

לאחר שהאברך הציע את השאלה בפני הבבא סאלי, אמר לו הבבא סאלי כי הוא מעולם לא היה שואל שאלות כאלו, שכן בכל פעם שעלה בדעתו לקבל על עצמו הנהגה טובה ולהדר בלימוד התורה ובקיום המצוות, הוא תיכף ומיד היה מקבל זאת על עצמו וממהר להוציא מהכח אל הפועל.

דוגמא לכך, סיפר הבבא סאלי, באמת הייתה לגבי הנחת תפילין של רבינו תם. היה זה לפני שבעים שנה, כשהוא היה בגיל שבע עשרה שנה, החלה לבעור בקרבו אש השתוקקות להניח גם תפילין דרבינו תם. איש צדיק וחסיד, ענוותן וירא אלקים היה בתאפילתל, ומלאכתו מלאכת

בדרום ארץ מרוקו, למרגלות הרי האטלס הנישאים, על גדות נהר הזיר, שוכן איזור 'תאפילתל'. איזור זה ידוע במזג האויר שלו, באקלים החם והיבש במשך שעות היום ובקרה החזקה המצויה בו בלילה. זו תופעה אופיינית לסביבה השוממת והמדברית בה הוא מצוי ושם קבעו צאצאי הרה"ק רבי יעקב אביחצירא זיע"א את ביתם נאווה קודש.

המסורת המקובלת, שרבי שמואל אלבו, ראש המשפחה לפני דורות רבים, היה חי בעיר הקודש ירושלים, בזמנו של רבינו מה"ר חיים ויטאל זיע"א. רבי שמואל היה איש צנוע מאוד ונחבא אל הכלים. למרות שהתמיד בלימוד התורה, ובעיקר הגה רבות בתורת הנסתר, היה מסתיר את ידיעותיו הרבות בכל מקצועות התורה ומתנהג בהצנע לכת. הקהילה בירושלים חיה בדוחק ובעוני רב והתפרנסה בעזרת תמיכת יהודי חוץ לארץ שהיו מפזרים מממונם לצדקת עניי ארץ ישראל.

את איסוף הכספים היו עושים המשולחים המיוחדים שנתמנו על ידי חכמי ורבני הקהילה הירושלמית. הם היו יוצאים לארצות הגולה ולתפוצות ישראל, בידיהם מכתבי ההמלצה, ואוספים פרוטה לפרוטה שלבסוף עלו לחשבון גדול. שנה אחת החליטו רבני ירושלים לשלוח את רבי שמואל אלבו לאסוף כספים בערי טורקיה. מצבם של בני ירושלים היה כה קשה עד שהם אפילו לא נתנו לו כסף ומוזון כצידה לדרך.

רבי שמואל אלבו, שלא היה בידו כיצד לשלם את דמי הנסיעה באנייה, כמוכן לא הורשה לעלות על הסיפון, ולכן כשהחלה האנייה לנסוע הוא פרס מחצלת פשוטה על פני המים, התיישב עליה ונסע בעקבות האנייה עד לעיר קושטא, שם פעל לטובת אחיו ואסף את כספי הצדקה לטובת אנשי ירושלים. משנתפרסם מעשה מופלא זה נמנו אנשי ירושלים וגמרו להחליף את שם משפחתו של רבי שמואל מאלבו לאביחצירא, על שם אותה מחצלת בה נעשה הנס.

לאחר שנתגלתה גדולתו של רבי שמואל אביחצירא, החליט רבי שמואל לעזוב את ירושלים והלך לגובאר שעל יד דמשק, ושם אכן מצוי קברו של הצדיק שהפך להיות תל תלפיות למבכשי ישועה ומקום תפילה להמונים. המרחק בין גובאר שבסוריה לתאפילתל שבמרוקו הוא גדול מאוד ומשערים כי הסיבה לעזיבת צאצאיו של רבי שמואל אביחצירא את סוריה עד שהגיעו למרוקו, היא בשל החינוך שאותו קיבלו מאביהם הצדיק והנסתר, ובשל רצונם לחיות חיי צניעות והסתר הם בחרו באיזור נידח זה בו יוכלו לעבוד את השי"ת בלי לבלוט ולהתגדל.

אחד המיוחדים מצאצאיו של רבי שמואל אביחצירא, שהיה נחוץ במיוחד במידה טובה זו של הצנע לכת, היה רבינו הבבא סאלי, הרה"ק רבי ישראל אביחצירא זיע"א. הבבא סאלי היה גאון במידת הצניעות והסתיר את גדולתו עד שהציבור לא הכירו כלל וכלל, ואפילו אנשים שחשבו עצמם לקרובים אליו ביותר לא הכירו והבחינו בגדולתו ובאישיותו המיוחדת והעילאית.

עוד לפני הגיעו לגיל בר מצוה כבר היה הבבא סאלי מתנהג כאיש זקן ורגיל במדרגות הקדושה הרמים והנישאים. ענינים רבים שאחרים אינם אפילו מכירים אותם, ובוודאי שאין הם מתנהגים על פיהם, אפילו בשנות זקנתם, היו לחם חוקו מאז היותו נער צעיר. כך היה מקפיד הבבא סאלי ומשתדל בכל עוז להוסיף קדושה על קדושתו ולטבול במקוה טהרה מדי יום ביומו. כמו כן היה ממעוררי השחר ולא עבר עליו יום בלא שהקדים והתפלל את תפילת שחרית כותיקין. קדושת פיו ולשונו הייתה נוראה, והיה נזהר מאוד לכל יוציא שום דיבור אסור. התמיד בכל שעות היום בלימוד התורה הקדושה ואף היה מסגף את עצמו בצומות ותעניות.

אלא שאת כל זאת היה עושה הבבא סאלי בהצנע לכת והיה משתדל

בענווה גדולה השיב הבבא סאלי לאביו: תפילין אלו כבר הם מוכנים אצלי, הזמנתיים אצל הסופר דמתא והם מהודרים להפליא, ואף הנחתים היום בבוקר! שמח רבי מסעוד על החלום ופתרונו ובאותו היום ערך כעין סעודת בר מצוה לבנו על כך שהחל להניח תפילין של רבינו תם

מסר חסידי לפרשת השבוע

כך שאין הכוונה שיוסף הצדיק הביא את דיבת אחיו רעה אל אביהם, אלא שמתוך עבודתו הגלויה לעין כל נעשה מאליו שהובא דיבת אחיו לאביו. אמנם, המשיך הרה"ק מנאדרזין ותמה: אם זו בלבד מה שעשה יוסף הצדיק, מה אשמה יש בו עד כדי כך שהתורה הקדושה כתבה עליו כך, שהוא הביא דיבת אחיו רעה. אלא, סיים הרה"ק מנאדרזין: מזה אכן מוכח שחובתו של אדם לעבוד את בוראו במידה זו של הצנע לכת, עד כדי כך שאפילו אביו לא יכיר בו ולא ידע על גדולתו ('בישישים חכמה').

ואמנם מצינו שיוסף הצדיק תיקן עניניו זה והיה מעשיו בהצנע לכת, וכמו שנאמר בסוף הפרשה (בראשית לט כג): 'אֵין שַׁר בֵּית הַסֵּהָר רָאָה אֶת כָּל מְאוּמָה בְּיָדוֹ בְּאֶשֶׁר ה' אֱתוֹ וְאֶשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְלִיחַ, וּפְרִישׁ הַרְהֵ"ק רַבִּי בְרוּךְ מִמְזִבּוֹ זִיע"א, שֶׁשֶׁר בֵּית הַסוּהָר רָאָה כִּי יוֹסֵף מִצְלִיחַ וּלְכֵן הִיָּה מִתְבּוֹנֵן אַחֲרָיו בְּעֵינָא פְקִיחָא לְדַעַת אִיזָה עֲבוּדָה הוּא עוֹשֶׂה שֶׁבְעֲבוּרָה הוּא זוֹכֵה לְכַךְ שֶׁה' אֲתוֹ, אֲבָל יוֹסֵף הִיָּה עוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו בְּהַצְנַע לְכַת, עַד שֶׁהוּא לֹא רָאָה מִמֶּנּוּ מְאוּמָה.

וכן דבר מפורש הרה"ק הצמח צדיק בפרשתו: כבר תמהו כל המפרשים: איך יתכן שיוסף הצדיק שהיה תיקון ברית (זוה"ק ח"ב קא) המכוון כנגד הלשון (ספר יצירה א ב), יביא לשון הרע ח"ו, וגם הדבר לפלא על שבטי יה שיעשו איזה רע ח"ו. ואפשר לומר, דיוסף הצדיק עלה במעשיו הטובים על כל אחיו, וכשראה אביו מעשיו הטובים, חרה לו על אחיו למה אינם עושים מעשים טובים כיוסף, וזה 'ויבא יוסף', פירוש כשבא יוסף לאביו, וראה מעשיו הטובים נגד מעשיו אחיו, ע"י זה ממילא היה דבתם רעה אל אביהם. והחטא של יוסף הצדיק היה, שהיה לו להיות בהצנע לכת ובבחינת מה ואין, ואחיו כשראו שאביהם חרה לו עליהם סברו שדיבר יוסף עליהם איזה לשון הרע, לכן מכרוהו לישמעאלים, פירוש: 'ישמע אל', שמסרוהו להשגחה, ואם לא חטא ישמעאל אל ויעזור לו, לכן באו הנסיונות ליוסף, כדי שיבא ע"י זה לבחינת מה ואין, ולהיות הצנע לכת. וזה שאמר הכתוב 'אין שר בית הסוהר', ר"ל שר הקליפות, רואה את כל מאומה בידו, שהיה בבחינת הצנע לכת, והיה בבחי' אין, ולכן וה' אֲתוֹ, כי את דכא ושפל רוח אשכון.

ויש להוסיף כי לימים יוסף הצדיק הסתיר עצמו אפילו בפני אביו, כמו שלמדנו הרה"ק השפת אמת זיע"א ('ויגש תרל"ד) אודות כך שרק יעקב אבינו קרא קריאת שמע בשעה שנפגש עם יוסף הצדיק, ואילו יוסף הצדיק לא קרא קריאת שמע: ומה שיוסף לא קרא קריאת שמע אמרנו כבר, כי זה בחינת יוסף, שיכול להצניע עצמו שלא יהיה ניכר על פניו (את) מהותו.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קודש בהיותו סופר סת"ם. שעות רבות היה הסופר שוקד על הקלף ובקולמוסו היה מפליא להעלות את אותיות הקודש בכתב פניני ויפה במיוחד, תוך שהוא מכוון כוונות רבות מספרי הקבלה והסוד.

לילה אחד הגיע הבבא סאלי אל ביתו של הסופר והמתיק עימו סוד. הנער הצעיר ביקש מהסופר להכין עבורו תפילין של רבינו תם ביתרון ההידור ובתכלית הכשרות, ואף הביא עימו את כל כספי חסכונוותיו אשר אגר במשך כל השנים ונתן אותם לסופר תמורת עבודת הקודש. אלא שתנאי קודם למעשה היה לו לנער הצעיר: רצונו העז והמוחלט שאף בריה בעולם לא תדע מרצונו להניח תפילין של רבינו תם, ובוודאי שלא יידעו כי הוא הזמין כתיבת תפילין אלו.

מלבד רצונו העז להסתיר את מידת החסידות וסלסולי הקדושה שהיה נוהג בהם, הוא חשש גם שמא אביו הגדול, הרה"ק רבי מסעוד אביחצירא זיע"א, בנו בכורו של רבינו האביר יעקב זיע"א, יעכב בידו מלהניח תפילין אלו בטענה כי בשל גילו הצעיר הוא עדיין אינו ראוי למדרגה זו המתאימה רק לאנשי מעלה. בשל סיבות אלו התנה הבבא סאלי עם הסופר שאיש לא ידע למי הוא כותב את תפילין אלו.

לאחר זמן קצר סיים הסופר לכתוב את התפילין המהודרות ומסרם להבבא סאלי תוך כדי שהוא מצהיר בפניו כי הוא קיים את ההסכם ולא גילה לאיש שרבינו הוא זה שקנה את התפילין. אלא שלמרבח הפלא, באותו יום ממש בו הבבא סאלי החל להניח את התפילין של רבינו תם קרא לו אביו, רבי מסעוד, באופן פתאומי וביקש לשוחח אתו.

בשיחתו של רבי מסעוד עם בנו, הוא גילה לו סוד נסתרים: הלילה ראיתי את מור אבי רבי יעקב זיע"א בחלום הלילה, והוא שאלני: הלא בנך רבי ישראל כבר עלה ונתעלה במעלות קדושים וטהורים והוא ראוי והגון להניח תפילין דרבינו תם, מדוע הוא אינו מניח תפילין אלו? סיים האב, רבי מסעוד, ואמר לבנו הבבא סאלי: אם כך הם דברי מור אבי, הרי שמבקש אני ממך למהר ולהזמין לך תפילין של רבינו תם!

בענוהו גדולה השיב הבבא סאלי לאביו: תפילין אלו כבר הם מוכנים אצלי, הזמנתים אצל הסופר דמתא והם מהודרים להפליא, ואף הנחתים היום בבוקר! שמח רבי מסעוד על החלום ופתרונו ובאותו היום ערך כעין סעודת בר מצוה לבנו על כך שהחל להניח תפילין של רבינו תם.

הרה"ק רבי יעקב יהודה מנאדרזין זיע"א, חתנו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארקא זיע"א, נוסע היה ברכבת כשליצידו בקרון ישבה גם קבוצת אברכים צעירים שלא הכירו אותו. אותם אברכים היו יראים ושלמים, עובדי ה' ומתנהגים בחסידות, ואף את נסיעתם ברכבת ניצלו

בכדי לנהל שיח תורני מובהק. אורייתא הייתה מרתחת בהם והם שוחחו בדברי תורה בקול גדול, זה אומר כך ורעהו טוען אחרת.

פנה הרה"ק מנאדרזין לאותם אברכים ואמר להם תוכחת מוסר: בפרשת השבוע נאמר אצל יוסף הצדיק (בראשית לו ב): 'וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבָרָם רָעָה אֶל אֲבִיהֶם'. והרי הדברים צריכים ביאור רב, כפי שכבר עמדו על כך המפרשים: וכי יוסף הצדיק, שאין אנו יכולים להשיג תוקפו וגדולתו, דיבר חלילה לשון הרע על אחיו?

אלא, הסביר הרבי, נראה לומר שיוסף הצדיק עבד את ה' בהתלהבות רבה, בעזו ובתעצומות. יעקב אבינו ראה את עבודתו של יוסף הצדיק ומתוך כך בא להוכיח את שאר בניו השבטים, באומרם אליהם: ראו את ההבדל ביניכם ובין יוסף אחיכם, שיוסף עובד את ה' בכל כוחו ואילו אצלכם אין רואים את עבודתכם.

נוצוב ועימוד: שוקי קטר

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

א. זמן ההדלקה

כשאין בני ביתו מצויים בבית בזמן ההדלקה

א. אם בזמן ההדלקה אין בני ביתו מצויים בבית, ימתין להם וידליק כשיבואו.¹ וכשאינם עתידים להגיע, אם יש עוברים ושבים ברחוב ידליק בברכה,² ואם כבר אין עוברים ושבים ברחוב ידליק בלא ברכה,³ ויש אומרים⁴ שיכול להדליק בברכה, והרוצה לסמוך על דעה זו ולברך אין מוחים בידו.⁵

כשבני ביתו ישנים

א. כשבני ביתו היו ישנים בשעה שבא להדליק, וכבר אין מצויים עוברים ושבים ברחוב, צריך להעירם, וידליק בברכה.⁶ וכשאי אפשר להעירם, דינו כמי שאינם מצויים בבית, שמדליק בלא ברכה והרוצה לסמוך על הסוברים שיכול להדליק בברכה אין מוחים בידו.

ומן הנכון שיכין את הנרות לפני התפילה, בכדי שיהיה מוכן להדלקה תיכף לאחר התפילה.⁷

אכילה ועשיית מלאכה ולימוד קודם ההדלקה

א. חצי שעה קודם זמן ההדלקה, אין להתחיל⁸ לאכול פת או מיני מזונות בשיעור יותר מכביצה.⁹ ואם התחיל קודם אין צריך להפסיק,¹⁰ וכשיגיע זמן ההדלקה יש להפסיק ולהדליק.¹¹ אמנם מיני פירות ושאר תבשילים, מותר לאכול.

ב. וכן אין להתחיל בעשיית מלאכה חצי שעה קודם זמן ההדלקה וכדין אכילה דלעיל.¹²

ג. מזמן שקיעת החמה אסור ללמוד עד אחר שידליק.¹³

ד. גם נשים אינן אוכלות ועושות מלאכה קודם הדלקת הנרות.¹⁴

זמן ההדלקה

א. זמן הדלקת הנרות הוא 'משמשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק', ונחלקו הפוסקים אם הזמן הוא תיכף בעת השקיעה או מיד אחר צאת הכוכבים. ויש שנהגו להדליק 10 דקות אחר השקיעה, ויש אומרים 18 או 20 דקות לאחר השקיעה.¹⁵ ובכל אופן לכתחילה ראוי ליתן שמן בשיעור שידלק הנר לפחות עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים.¹⁶

ב. לכתחילה יש להדליק מיד בזמן ההדלקה, משום מצוה הבאה לידי אל תחמיצנה.¹⁷

ג. בדיעבד כשעבר זמן ההדלקה ולא הדליק, יכול להדליק בברכה עד עלות השחר.¹⁸

תפילת מעריב

ד. הנוהג להדליק לאחר צאת הכוכבים, יתפלל תפילת ערבית קודם ההדלקה.¹⁹

ב. מקום ההדלקה

א. שאיננו רשאי לקיים המצוה, מניחו על שולחנו.

ב. ובמקום ההדלקה בזמנינו, נחלקו הפוסקים. דעת²⁰ החזו"א, שמאחר שהחצר וכן חדר המדרגות בבתיים משותפים משמשים בימינו רק כמעבר לדירה ואין נעשים בהם תשמישי הבית, יש להדליק בפתח הבית ולא בפתח החצר, וכשאין שם עוברים

ההדלקה בזמנינו: בפתח, או בחלון

א. מעיקר הדין, יש להדליק את הנרות בפתח ביתו הפתוח לרשות הרבים, וכשביתו פתוח לחצר יש להדליק על פתח החצר הפתוחה לרשות הרבים. וכשדר בעליה ואין לו פתח לרשות הרבים, מניחו בחלון הפונה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה,

א. אמנם חצי שעה קודם לכן, מותר אף לנוהגים להדליק בזמן שקיעת החמה, וכתב בשעה"צ שם ס"ק י"ד הטעם דאין להחמיר לענין תלמוד תורה דיש לסמוך על שיטת הפוסקים הסוברים דזמנה של הדלקה היא בצאת הכוכבים.

ב. הליכות שלמה פרק ט"ז סעיף ג' ובהערה שם. ועיין בצל החמה חלק ד' סי' נ"ח שכן המנהג.

ג. נטעי גבריאל פ"ג סעיף י'. וראה במנהגי וורמייזא לר"י שמש סי' קצט שכתב דמנהג מדינות אשכנז היה לכתחילה להדליק הנרות שלא בתחילת הלילה אלא לפני הסעודה כאשר כל בני הבית היו מקובצים יחד משום פרסומי ניסא.

ד. סי' תרע"ב משנה ברורה ס"ק י"א. ועיין תשובות והנהגות ח"א סי' ש"צ, מועדים וזמנים ח"ב סי' קמ"א, ח"ו סי' פ"ו, בענין זמן ההדלקה בימינו ושיעור 'שתכלה רגל מן השוק' בזמן הזה.

ה. סי' תרע"ב משנה ברורה ס"ק י"א.

ו. שלטי גבורים שבת י. מדה"ר אות א' בשם ריא"ז.

ז. שם שעה"צ ס"ק י"ז.

ח. משנה ברורה סי' תרע"ב ס"ק י"א.

ט. כן הובא במנהגי החזון איש סעיף ח'. וכן כתב בדרך אמונה מעשר פרק ד' הלכה י"ד בביאור הלכה.

י. וכ"כ ג"כ באג"מ חלק ד' סי' קכ"ה, ובשלמי מועד עמ' קפ"ט הביא מהגרשו"ז שאף על פי שמדינת אפרסר להדליק בכניסה לבנין או אפילו בתחילת השביל שלפני הבנין, מכל מקום עדיף להדליק בכניסה של הבית או בחלון, והואיל ששם ניכר מי המדליק.

יא. שבות יצחק פרק ט' אות ד' בשם בנו הג"ר רפאל זצ"ל שכן אמר לו אביו הגרי"ז זצ"ל.

יב. עיין בספר משו"ת מנחת יצחק חלק ו' סימן ס"ו שהביא דברי בעל העיטור שכתב 'ובשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו ואחר שנהגו על הסכנה, נהגו'. ועיין במקראי קודש (סימן טז) שדן בדבריו. ויש עוד טעמים בזה על פי הקבלה.

א. עיין בסי' תרע"ב במשנה ברורה ס"ק א' ובביאור הלכה שם בביאור השיטות; בפאר הדור ח"ד עמ' קצה הערה 32 הביא שהחזו"א נהג להדליק 20 דקות לאחר השקיעה, ונתבאר טעמו לפי שעד חצי שעה מהשקיעה נחשב עדיין בדיעבד שעת ההדלקה להסוברים שזמן ההדלקה הוא בתחילת השקיעה, וכן יש דעות שזמן זה נחשב כבר צאת הכוכבים, ועי' ההדלקה בשעה זו יצא ידי חובת כל הדעות. ויש הנוהגים להדליק 18 דקות אחר השקיעה, עיין שו"ת תשובות והנהגות לגר"מ שטרנבוך שליט"א חלק ב' סי' של"ד. ובשו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' ק"א כתב שהזמן הראוי הוא 10 דקות לאחר השקיעה.

ב. עיין בספר נטעי גבריאל פ"ג סעיף ג'.

ג. קו הישר סי' צו, והיינו אף לדין שמדליקים בתוך הבית ופרסום הנס הוא לבני הבית ולא לעוברים ושבים. ועיין עוד בביאור הלכה שם ד"ה לא, שלדעת הרמב"ם מצות הדלקה הוא חצי שעה משקיעת החמה או מעט יותר אחר כך ואם עבר זמן זה שוב לא ידליק עוד.

ד. סי' תרע"ב סעיף ב', ובמשנה ברורה שם ס"ק י"א.

ה. מ"ב סי' תרע"ב ס"ק א' משערי תשובה, והטעם משום שמעריב הוא 'תדיר', ועוד שיש בה קריאת שמע שהיא מן התורה.

ו. מ"ב שם.

ז. שער הציון סי' תרע"ב ס"ק יד.

ח. משנה ברורה שם ס"ק י'.

ט. כמבואר לענין תפילה ומגילה ועוד.

י. וכמו כל מצוה דרבנן שאפשר להמשיך כשהתחיל בהיתר.

יא. מ"ב תרע"ב ס"ק י'. 'שצריכין לחוש להפוסקים דאין שהות אלא חצי שעה להדליק, ובלאיא שהות גם בדרבנן צריך להפסיק, וכל שכן כאן דיש פירסומא ניסא גם כן, שעה"צ ס"ק ט"ו בשם הב"ח.

יב. כמבואר במשנה ברורה שם שכתב 'אכילה ושאר דברים', וכמבואר בשו"ת מהרש"ל סי' פ"ה.

רבים במקהלות החסידים ועוד.

יב. המדליק בפתח, מצוה להדליק בטפח הסמוך^{כה} לפתח בצד שמאל, בכדי שיהיה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ויהיה בעל הבית באמצע מסובב במצוות^{כו}. ובדיעבד כשהניח בימין הפתח יצא^{כז}. ומצוה מן המובחר להניחה בתוך חלל הפתח מצד שמאל^{כח}.

גובה הנרות

יג. לכתחילה יש להניח את הנרות [דהיינו הלהב היוצא מהנר^{כט}] בגובה שבין ג' טפחים ל' טפחים מהקרע^ל [דהיינו: לדעת הגר"ח נאה הוא בין 24 ל-80 ס"מ, ולדעת החזו"א הוא בין 28.8 ל-96 ס"מ].

ובדיעבד כשהניח נמוך יותר או גבוה יותר, יצא^{לא}.

יד. הנוהג להדליק בחלון הפונה לרשות הרבים, ידליק בחלון שהינו בגובה פחות מ' טפחים מקרקע הבית. ואף כשאין לו אלא חלון הגבוה יותר מ' טפחים מקרקע הבית, מכל מקום יניח בחלון ולא בפתח מתחת י' טפחים^{לב}.

יז. אין להניח את הנרות בגובה יותר מ-20 אמה [דהיינו: לדעת הגר"ח נאה הוא 9.6 מטר, ולדעת החזו"א הוא 11.52 מטר]. ולכן אין להדליק בחלון הגבוה מהרחוב יותר מ-20 אמה^{לד}. ואם יש בסמוך עוד בניינים עם חלונות הפונים לכיוון חלוננו, נחלקו הפוסקים אם יכול להדליק בחלון^{לד}.

הנחת המנורה על הרצפה

יז. המניח את המנורה על גבי הרצפה, ראוי להניח איזה טס תחת המנורה, מפני כבוד המצוה^{לה}.

הדלקה במקום עושה מצוה

יז. יש להדליק את הנרות במקומם הראוי, ולא להביאם למקומם לאחר ההדלקה^{לו}.

הזזת הנרות אחר ההדלקה

יח. במשך חצי שעה לאחר הדלקת הנרות, אין להזיז את הנרות ממקומם^{לי}. ולכתחילה טוב שלא להזיזם גם לאחר חצי שעה^{לי}. ובמקום הצורך, לאחר חצי שעה יכול להזיזם לכתחילה^{לי}.

ג. דין המנורה השמן והפתילות

ולכן יש לקחת שמן בהכשר ראוי^{לז}.

שימוש חוזר בפתילות

כב. מעיקר הדין אפשר להדליק באותם הפתילות^מ בכל הימים^מ. אמנם יש הנוהגים להדליק בכל יום בפתילות חדשות^מ.

חנוכה^{מב}. ומצוה מן המובחר להדליק בשמן זית^{מג}. וכן מצוה מן המובחר להדליק בפתילות של צמר גפן או של חוטי פשתן^{מד}.

שמן ב'הכשר'

כא. רבים מהפוסקים כותבים שאין להדליק שמן שיש בו חשש של ערלה וטבל וכדומה.

מנורה יפה

יט. לכתחילה יקח מנורה יפה כפי כוחו^{מז}. ומכל מקום אין להדליק במנורה מאוסה, משום ביזוי מצוה^{מח}.

פתילות ושמינים הכשרים

כ. כל הפתילות והשמינים כשרים לנר

ד. סדר הברכות וההדלקה

סדר ההדלקה

כד. סדר הדלקת הנרות: ביום א' יניח הנר לימינו, וביום ב' יוסיף נר משמאל לנר הראשון, ויתחיל להדליק בנר הנוסף. וכן

יקבץ בני ביתו

כנ. בעת הדלקת הנרות יקבץ בני ביתו בכדי לפרסם הנס^{מט}.

בכל לילה יוסיף נר משמאל לראשונים^נ, ויתחיל להדליק בו, ונמצא תמיד מברך על הנוסף, שמורה על הנס בתוספת הימים. ובשעת הברכה ירחיק עצמו לצד

בידו לעשות כל הח' נרות כסף יעשה אחד מהם כסף ויהיה אותה שמחדש בכל לילה זכר לנס וכל זה אם אינו מעכב מראה בה חביבות המצוה וחפצו והשמחה שיש לו בה שהוא עיקר העבודה, ע"כ.

ולענין הנרות שיידליקו בהם כל אחד יעשה אותם כפי כוחו וכל המהדר אאוטם ביותר ה"ז משובח ומי שידו משגת לעשות אותם מכסף יעשה אותם כי אין ההוצאה בהם כ"כ וכו' ע"ש עוד בענין זה ומביאו בא"ר סי' תרע"ג ס"ק טז.

מא. עיין שו"ע סי' תרע"ג ס"ג, שאסור להדליק בנר חרס מכיון שמאוס.

מב. גמ' שבת דף כ"א, ורובא להלכה שו"ע סי' תרע"ג ס"א.

מג. רמ"א שם.

מד. שם במ"ב ס"ק ב' מהחיי אדם.

מה. עיין פרמ"ג (סי' תרע"ג א"א סק"א). ועיין בשו"ת אגרות משה ח"א סי' קצ"א ובשו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' מ"ז.

מו. שו"ע סי' תרע"ג ס"ד ובמ"ב שם ס"ק ל"א דאדרבה הם נוחין להדליק יותר כשהם מודלקין כבר.

מז. אמנם, מאחר שמעיקר הדין מספיק נר אחד בכל לילה, ואם כן נמצא שהנר הראשון הוא עיקר החיוב מה שאין כן שאר הנרות שהם רק מדין הידור מצוה, על כן כשאנו מחליף את הפתילות, ראוי שהפתילה שהודלקה בנר הראשון ידליק בה למחרת שוב את הנר הראשון, בכדי שלא להורידה מקדושתה.

מח. דרכי משה סי' תרע"ג ס"ק ו' ומכבוד האם וכל בו ובכ"ב מובא משום שבכל לילה היה מתחדש הנס, ועוד זכר למקדש שהיו מחדשים אותם כלילה למנורת המאור.

מט. מ"א סי' תרע"ב ס"ק ה', ובמשנה ברורה שם סק"י.

נ. כדעת השו"ע סי' תרע"ו סעיף ה', בכדי להפנות לימין. וכתב במשנה ברורה סק"י 'כמו שאמרו חז"ל כל פינות אתה פונה לא יאה אלא דרך ימין'. ובשו"ת חתם סופר או"ח סי' קפ"ז כתב שאין ספק שכך הלכה.

כה. שו"ע סי' תרע"א סעיף ז' וגמ' שבת דף כב, ומבאר ברש"י שם משום שאם ירחיקנה מהפתח אינו ניכר שבעה"ב הניחו שם.

כו. גמ' שבת שם.

כז. מ"ב שם ס"ק לג.

כח. מ"ב שם ס"ק לו.

כט. עיין בשו"ת מנחת יצחק חלק ו' סי' ס"ה, וכמו שכתב הפרי מגדים סי' תרע"א ס"ק ה' לענין גבוה מכל אמה דהכונה ללהב היוצא.

ל. שו"ע סי' תרע"א סעיף ו'.

לא. שו"ע שם ומשנה ברורה שם ס"ק כ"ו.

לב. סי' תרע"א משנה ברורה ס"ק כ"ז, ובשעה"צ שם ס"ק ל'.

לג. סי' תרע"א שעה"צ ס"ק מב.

לד. בשו"ת שבט הלוי ח"ב סי' ס"ה כתב דבכה"ג יש בתיים גבוהים בסמוך יש להניחה בחלון, ובתשובות והנהגות ח"ב סי' שמ"ב כתב שבכה"ג יש להדליק בפתח כיון שכשמדליק בחלון גבוה אין היכר לבני רשות הרבים שהיא עיקר תקנת חז"ל. עיין בשו"ת מנחת יצחק שם.

לה. סי' תרע"ה, שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה.

לו. שם במ"ב ס"ק ו'.

לז. שעה"צ סי' תרע"ב ס"ק יב, שלא יאמרו לאורה הוא צריך.

לט. משמרת שלום סי' מ"ח אות א'. ופשוט כשמזיז בתוך הפתח או החלון ודאי שיש להקל לאחר חצי שעה.

מ. משנה ברורה סי' תרע"ב ס"ק כ"ח. וכתב בספר סדר היום חנוכה ד"ה בענין הנרות וז"ל: ובענין הנרות שיידליקו בהן כל אחד יעשה אותן כפי כוחו, וכל המהדר אותם ביותר הרי זה משובח, ומי שידו משגת לעשות אותם מכסף יעשה אותם כי אין ההוצאה בהם כל כך, וה' יודע כמה דאגתי על ענין זה ולא עלה בידו לקוצר ההשגה אבל בטחתי בחסד אלוקים שיגמור בידי לעשות כונתי, לפחות מי שאין

שאו אחר זמן זה כלתה רגל מן השוק, אולם בימינו יש הידור לתת יותר שמן בנר בכדי שיבלק יותר זמן לפירסום הנס^ה.

ככה לאחר חצי שעה

לב. וכן מעיקר הדין לאחר חצי שעה מעת ההדלקה מותר לכבות את הנר^ו, ולהמהדרים בימינו שידלק יותר^ז ראוי להחמיר שלא לכבות את הנרות. ובשעת הצורך או במקום חשש סכנה וכיו"ב, אפשר לכבות לאחר חצי שעה. טלטול הנרות

מנהג הנשים שלא לעשות מלאכה

לג. נהגו הנשים שלא לעשות מלאכה^ח בתוך זמן החצי שעה שהנרות דולקות^ט, כדי שיהא ניכר שאסור להשתמש לאור הנרות^י.

השמן שנותר אחר חנוכה

לד. הפתילות והנרות והשמן שהדליקו ונותרו^{יא} יש לשרפן^{יב}.

להזהר שלא להדליקו שוב על ידי הנרות שכבר הדליק^{יג}.

כבו הנרות

כט. נרות שכבו בתוך החצי שעה: אם עדיין לא סיים להדליק את כל הנרות, יש להדליקם שוב^{יד}. אך אם כבר סיים להדליק את כל הנרות, אין צריך להדליק שוב^{טו}. אך ראוי להחמיר ולהדליק שוב ללא ברכה^{טז}. אמנם אם מלכתחילה הדליק במקום שמצוי שייכבה, וכגון שיש בו רוח או מעט שמן וכיו"ב, ידליק שוב בלא ברכה^{טז} [ואם כבו בערב שבת, ראה להלן סעיף ל"ט].

מצוה לשהות על יד הנרות

ל. מצוה שהמדליק ישהה על יד הנרות במשך חצי שעה אחר ההדלקה^{יז}.

שיעור נתינת שמן ליותר מחצי שעה

לא. מעיקר הדין אין מצוה לתת בנר שמן יותר משיעור שידלק חצי שעה^{יח}. אמנם יש אומרים ששיעור זה נאמר בזמן חז"ל

שמאל בכדי לפגוע בנר שמדליק בו תחילה^{יט}. אמנם יש הנוהגים לסדר הנרות בצורה שונה^כ, וכל אחד יעשה כמנהגו^{כא}.

הדלקת רוב הפתילה

כה. כשמדליק הנר לא יסלק ידו מהנר עד שידליק את רוב הפתילה היוצאת מהשמן^{כב}.

אמירת 'הנרות הללו'

כו. אחר שהדליק נר ראשון יתחיל לומר 'הנרות הללו כו', וימשיך להדליק תוך כדי האמירה^{כג}. ויש שאינם אומרים הנרות הללו וכי' עד לאחר הדלקת כל הנרות^{כד}.

הפסקה בדיבור

כז. אין לדבר בשעת הדלקת הנרות. ובדיעבד אם דיבר, נחלקו הפוסקים אם צריך לברך שוב^{כה}.

ככה השמש בעת ההדלקה

כח. אם כבה השמש תוך כדי הדלקה, יש

ה. נרות חנוכה בערב שבת

וכן בירושלים הנוהגים לקבל שבת 40 דקות לפני השקיעה יש אומרים שבשבת

מ'פלא המנחה^{כז}, ולכתחילה יש להדר ולהדליק סמוך ביותר לזמן קבלת שבת^{כח}.

זמן ההדלקה בערב שבת

לה. בערב שבת אפשר להדליק החל

שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראות אותם לשמוח בהם, כי הם גם זכר לשמחה שהיו מדליקים אחר הנס, כמו שאומרים 'הדליקו נרות בחצרות קדשך', ולא סגי שידליק וילך לו אל מקום אחר. וראה בנפש דוד להאדר"ת שכתב, **מצות נר חנוכה היתה חביבה עלי עד מאד, ולולי שיחת הבריות הייתי מהדר שידלקו זמן רב כפי יכולתם, והתענגתי לשבת בחדר שבו הנרות לראותם ולהסתכל בהם בכל רגע, ולא הלכתי מאותו חדר רק כשהייתי אנוס עפ"י עבדות הציבור, ובכל זאת ישבתי נגד פתח אותו חדר כדי להסתכל בהם כפעם בפעם והייתי שש ושחמ בהם הרבה, ע"כ.**

סד. סי' תרע"ב משנה ברורה ס"ק ו'.

סה. מועדים וזמנים חלק ב' סי' קמ"א וחלק ו' סי' פ"ו, תשובות והנהגות חלק א' סי' ש"צ. ובאחרונים דנו לענין המדליק בתוך הבית, ועיין משמרת שלום (קוידינוב) סי' ע"ח אות א', ושאלת יעב"ץ או"ח סי' ד'.

סו. שו"ע סי' תרע"ב סעיף ב', ועיין שם במשנה ברורה ס"ק ז' שאם רוצה להשתמש בנרות או בשמן הנשאר, טוב להתנות שאינו מקצה השמן אלא לשיעור ההדלקה.

סז. מועדים וזמנים שם, ותשובות והנהגות שם. וגם המדליקים בתוך הבית יש המחמירים לכתחילה לא לכבותן.

סח. בספר נטעי גבריאיל סי' צ' הערת הגה"צ מדעברצין מביא שקבלה בידינו ד'מלאכה' היינו כביסה אריגה תפירה וגיהוץ. ובשו"ת רבבות אפרים ח"א סי' תל"ו מביא מהגרי"י פישר זצ"ל שמנהג ירושלים לאסור כל מלאכה ואפי' בישול ואפי' בחצי שעה שהנרות דולקות. ובהליכות שלמה (חנוכה פרק טז סעיף ג) בהערה שם הביא לענין המנהג שהנשים נמנעות ממלאכה בחצי השעה שאחר ההדלקה שאמר הגרי"ז אויערבך זצ"ל דהיינו שלא לתפור ולסרוג וכדומה.

סט. הכרעת המ"ב סי' תרע"ע ס"ק ג'.

ע. שו"ע סי' תרע"ע סעיף א', ובמגן אברהם בשם מטה משה כתב הטעם שדוקא נשים לפי שיעקר הנס נעשה על ידיהם, והביאו המ"ב שם ס"ק ג'.

עא. שו"ע סי' תרע"ז סעיף ד', ועי"ש במשנה ברורה ס"ק י"ח שיש פוסקים שכלא התנה על השמן אף השמן שלאחר החצי שעה הוקצה למצוה ויש לשורפו.

עב. במחבר שם כתב דהנותר ביום השמיני עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, וביאר במשנה ברורה ס"ק י"ז דהיינו לפי שקודם לכן עדיין יכול להשתמש בשמן ליום אחר.

עג. כמבואר בס' תרע"ב סעיף א' ובס' תרע"ט משנה ברורה ס"ק ב'.

עד. לוח ארץ ישראל להגרי"מ טוקציניסקי, מועדים וזמנים ח"ו סי' פד בשם הגרי"ז מבריסק שהחמיר להדליק בתוך חצי שעה הסמוכה לשקיעה.

גא. מ"ב שם ס"ק י"א, משום דאין מעבירין על המצוות.

גב. עיין בביאור הלכה שם ד"ה כדי, ג' דעות בזה: דעת השו"ע שמוסיף הנר משמאל ומדליק משמאל לימין. ודעת מהרש"ל והגר"א שאם מניח את המנורה בימין הפתח מתחיל להדליק בנר הימני שהוא הסמוך לפתח וממשיך מימין לשמאל (ראה תמונה 1), ואם מניח הנרות בשמאל הפתח מדליק תחילה הנר השמאלי שהוא הסמוך לפתח וממשיך משמאל לימין (ראה תמונה 2). ודעת הט"ז שבכל גוונא מניח את הנר הראשון בצד שמאל, ומוסיף כל לילה נר לצד ימין ותמיד מתחיל להדליק משמאל לצד ימין, וסיים שם בביאור הלכה כל אחד יעשה כמנהגו.

גג. וכתב בביאור הלכה, ד'אין נפקא מינה בכל זה בעצם המצוה דבכל גוני יוצא לכלי עלמא, רק לענין לכתחילה באיזה מקום נכון יותר להתחיל להדליק ממנו.

גד. סי' תרע"ג סעיף ב' ביאור הלכה ד"ה הדלקה.

גה. תרע"ו ס"ב ומ"ב ס"ק ח'.

גו. שם במשנה ברורה מהפרמ"ג מש"ז סק"ה. וכן נהוג בהרבה מקהילות החסידים.

גז. בספר ראש יוסף (מהפרמ"ג) שבת דף נ"ג ע"א כתב שיש לברך שוב. אמנם עיין בשו"ת מנח"י חלק ד' סי' ס"ד שדן בזה ומכריע שלא לברך שנית.

גח. שו"ע סי' תרע"ד סעיף א' ובמשנה ברורה שם סק"ז.

גט. ביאור הלכה סי' תרע"ג סעיף ב' ד"ה אם, דלמהדרין מן המהדרין בעינין שיהיו מספר הנרות הדולקים כפי חשבון הימים.

ס. שו"ע סי' תרע"ג סעיף ב'. ואף אם כבו כל הנרות, ביאור הלכה שם ד"ה אם.

סא. שם משנה ברורה ס"ק כ"ז.

סב. בס' תרע"ג משנה ברורה ס"ק כ"ה כתב שאם כבו מחמת הרוח ידליק שוב בלא ברכה וביאר בשע"צ ס"ק ל' הטעם דשמא לא הוי ברור שייכבה. ובס"י תרע"ה סעיף ב' ובמשנה ברורה סק"ח כ" שאם נתן מעט שמן וכבה, לא יצא ידי חובתו, וידליק בלא ברכה כמבואר בפרמ"ג מש"ז שם ס"ק ג', ודלא כפר"ח.

סג. וכתב במקור חיים (לבעל החוות יאיר) שכתב 'נראה לי שיעקר המצוה היא

נרות חנוכה גם לאחר שהדליק נרות שבת^ע.

כבו הנרות בערב שבת

לפ. אם כבו הנרות בערב שבת בעוד שעדיין הוא יום, מעיקר הדין אין צריך לחזור ולהדליק, ויצא ידי חובת המצוה^{עח}. אמנם ראוי להחמיר ולהדליק שוב^{עט}, ואם כבר קיבל על עצמו שבת מותר לומר לחבירו שידליקם^פ.

חנוכה ואחר כך מדליקה האשה נרות של שבת^ע.

לה. אשה המדליקה נרות חנוכה, אם הדליקה כבר נרות שבת לא תדליק אחר כך נרות חנוכה, מאחר שקיבלה על עצמה שבת בהדלקת נרות שבת, ותאמר לאחר שידליק את הנרות שלה. אולם איש המדליק נרות שבת, מאחר שאינו מקבל עדיין שבת בעת ההדלקה, יכול להדליק

זו נוהגים להדליק נרות חנוכה 25 דקות לפני השקיעה ואחר כך נרות שבת.

שיעור השמן בערב שבת

לו. בערב שבת יש לתת שמן בשיעור שידלק לפחות עד חצי שעה לאחר זמן צאת הכוכבים^ע.

נרות חנוכה קודמות לנרות של שבת

לו. בערב שבת חנוכה, מדליק האיש נרות

ו. 'אכסנאי'

בחלק מהשמן של בעל הבית על ידי קנין בהגבהת טפח וכיו"ב. ובעת שבעל הבית מדליק ישמעו את הברכה^א.

בחורי ישיבה

מב. בחורים הלומדים בישיבות ואוכלים שם וגם ישנים בפנימיה שם, יש אומרים שידליקו בחדר האוכל, ויש אומרים שידליקו בחדר שישנים בו. ויש שכתבו שיאכלו סעודה קלה בחדר שישנים בו. וכן הישנים בבית אביהם או במקום אחר ואוכלים בישיבה, אם אין ביטול תורה, יש אומרים דיש להם לקבוע סעודה בימי חנוכה במקום שינתם ולהדליק שם^ב.

זמן ההדלקה שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקת בני ביתו^א. ובכדי לצאת ידי כל הדעות מחשש ברכה לבטלה, יש להדליק לפני הדלקת אשתו, או שישמע את הברכה מאחר^ב. ואם אין מי שמדליק עליו בביתו, ידליק בברכה במקום שנמצא^ג.

נשים שאינן שוהות בביתן

מא. נשים השוהות לבדן בבית אחר, יכולות להשתתף עם הדלקת בעל הבית על ידי נתינת פרוטה עבור חלק מהשמן^א [ויש אומרים שיש לבעל הבית להוסיף לנרות מעט שמן עבורן^ב], או לזכות

כשאינו שוהה בביתו כליל חנוכה

מ. מי שאינו שוהה בביתו כליל חנוכה, הדין כדלהלן:

אם שוהה במקום שמשלם עבורו, כגון נשים בבית החלמה, או ששכר דירה לשבת וכיוצא בזה, הרי המקום נחשב כביתו וחובה להדליק שם נרות חנוכה בברכה, אף אם מדליקים עליו בביתו^א. וכששוהה במקום שאינו משלם עבורו^ב: אם יש מי שמדליק עליו בביתו^ג, מעיקר הדין אינו צריך להדליק^ד. והמנהג הוא להחמיר ולהדליק בעצמו^ה, ויש לכוון לפני

ז. הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת

טפחים^א.

זמן ההדלקה

מו. הדלקת הנרות בביהכ"ס היא בעת שמצויים בו האנשים. ובמקום שקיבוץ האנשים הוא לתפילת מנחה ומעריב, ידליק בין מנחה למעריב אף אם עדיין לא הגיע עת צאת הכוכבים^ב.

ממזרח למערב^א, והמדליק עומד אחוריו לצפון ופניו לדרום, וביום הראשון מדליק את הנר מימינו שהוא סמוך לארון הקודש ובשאר הימים מוסיף והולך ומתחיל מהשמאלי ופונה לימינו^ב.

מה. המנהג להניח את נרות ביהכ"ס במקום גבוה, ואפילו יותר מעשרה

מצוה להדליק נרות בבית הכנסת

מנ. יש להדליק נרות חנוכה גם בבית הכנסת^א.

מקום ההדלקה

מד. מניח המנורה בבית הכנסת סמוך לכותל בצד דרום^א או על שולחן העומד בצד דרום^ב, ומסדר הנרות

פז. מ"ב שם ס"ק ט"ז, לחוש לדעת הב"י ומהרש"ל שסבירא להו דלאו כל כמיניה לומר איני רוצה לצאת בשל אשתי.
פח. משנה ברורה שם ס"ק ג' ובשער הציון שם ס"ק י', שמכיון שהיום המנהג בעלמא להיות מהמהדרין נר לכל א', אם ישתתף עם בעה"ב ולא ידליק בעצמו אתי לחשדו שלא הדליק נר חנוכה.
פט. שו"ע תרע"ז סעי' א' ומגמ' שם ובמ"ב ס"ק ג'
צ. משנה ברורה שם.
צא. מ"ב שם ס"ק ד' בשם אחרונים.
צב. הליכות המועדים להגרמ"מ פומרנץ שליט"א, הל' חנוכה. וראה שם באורף בביאור גדרי השיטות וטעמיהן.
צג. שו"ע ס' תרע"א סעיף ז', ומשום פרסומא ניסא.
צד. זכר למנורת ביהמ"ק, שהיה מקומה בדרום.
צה. משנה ברורה ס' תרע"א ס"ק מ'.
צו. רמ"א שם סעיף ז', ובמשנה ברורה שם ס"ק מ"ב דכן היו הנרות מסודרים במקדש.
צז. משנה ברורה שם ס"ק מ"ג, מתשובת חת"ס או"ח ס' קפ"ו.
צח. ס' תרע"א מ"ב ס"ק כ"ז מהפרמ"ג.
צט. בכדי שלא לעכב את הציבור לאחר תפילת ערבית, משנה ברורה ס"ק מ"ו.

עז. ס' תרע"ט משנה ברורה ס"ק ב'.
עו. ס' תרע"ט סעיף א'. ועיין בשו"ת בנין שלמה ס' נ"ג שביאר שכיון שהוא מדליק בשליחותה צריך לכתחילה להדליק קודם הדלקת נר שבת שלה שאז היא מקבלת על עצמה שבת.
עז. שו"ע ס' תרע"ט ומשנה ברורה שם ס"ק א'.
עה. שו"ע שם סעיף ב' ובמשנה ברורה שם ס"ק כ"ו כתב הטעם כיון שבערב שבת מחוייב להדליק קודם השקיעה, וגם כבר ברך עליה להדליק נר של חנוכה, כבר הותחלה המצווה בהכשר.
עט. ס' תרע"ג משנה ברורה ס"ק כ"ו, כ"ז.
פ. משנה ברורה שם ס"ק כ"ז.
פא. שו"ת מהרש"ם ח"ד ס' קמו.
פב. והיינו כשאנו דר שם בקביעות, משנה ברורה ס' תרע"ז ס"ק א'.
פג. עי' בספר חובת הדר שכתב דמדברי הט"ז נראה לחלק שאם אשתו הדליקה אז אפילו בסתם הוא כהדליקו עליו, אבל בשאר בני הבית צריך שיתכוונו בפירוש להדליק עליו. ובשולחן ערוך הרב (ס' רסג סעיף ט) משמע דלא נקרא מדליקין עליו אלא כשמדליקין משלו, ואם כן אחד מבני הבית לעולם מיקרי אין מדליקין עליו.
פד. שו"ע ס' תרע"ז ס"א מגמ' שבת דף כג.
פה. רמ"א ס' תרע"ז ס"ג ובמשנה ברורה שם ס"ק ט"ז כתב דכן סתמו הרבה אחרונים.
פו. מ"ב שם ס"ק ט"ו

חדש בממלכת התורה

דבר בעתו

חזכרת קדושת לוי המבואר חנוכה

מהדורת זיכערמאן

בהוצאת ממלכת התורה 'עז והדר'

קדושת לוי להרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, במהדורה מבוארת, ביאור נרחב להכנת דבריו, ובתוספת הערות וצייונים, הטקסט כולו הוגה ע"פ דפו"י ונערך מחדש ונוקד בניקוד מלא, נוספו כותרות משנה לכל קטע, מפתחות המקורות ומפתחות עניינים.

דבר בעתו

סידור כוונות הרש"ש הדלקת נרות חנוכה

מהדורת 'שראן'

מכון 'אור לישרים' - נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עז והדר'

סדר הדלקת נרות חנוכה עם כוונות הרש"ש ערוך ומסודר ליוזעים ומכוונים.

דבר בעתו

אוצר הזמנים חנוכה

בהוצאת ממלכת

התורה 'עז והדר'

אמרים ופניני

מחשבה והלכה על

ימי החנוכה מאת

הרב אהרן מרדכי

בריסק שליט"א.

דבר בעתו

באר החיים - חנוכה

בהוצאת ממלכת התורה

'עז והדר'

שמו הטוב של המשפיע הנודע,

הגאון החסיד רבי אלימלך

בידרמן שליט"א, הולך לפניו

מסוף העולם ועד סופו. דברי

תורתו הכוללים אמרות אמונה

ובטחון מעוררים את הלבבות

ומציתים בהם אש של תקוה

ורצון. מהדורה זו מכנסת

את מיטב אמריו הנעימים

של המשפיע, בתוספת אלפי

סיפורים נאים שסיפר.

דבר בעתו

בשערי ישכר חנוכה

בהוצאת ממלכת

התורה 'עז והדר'

הגות מאמרי

ומחשבה בענייני

חנוכה מפי כתבו

של הגה"ח ישכר

דב ענגלענדער

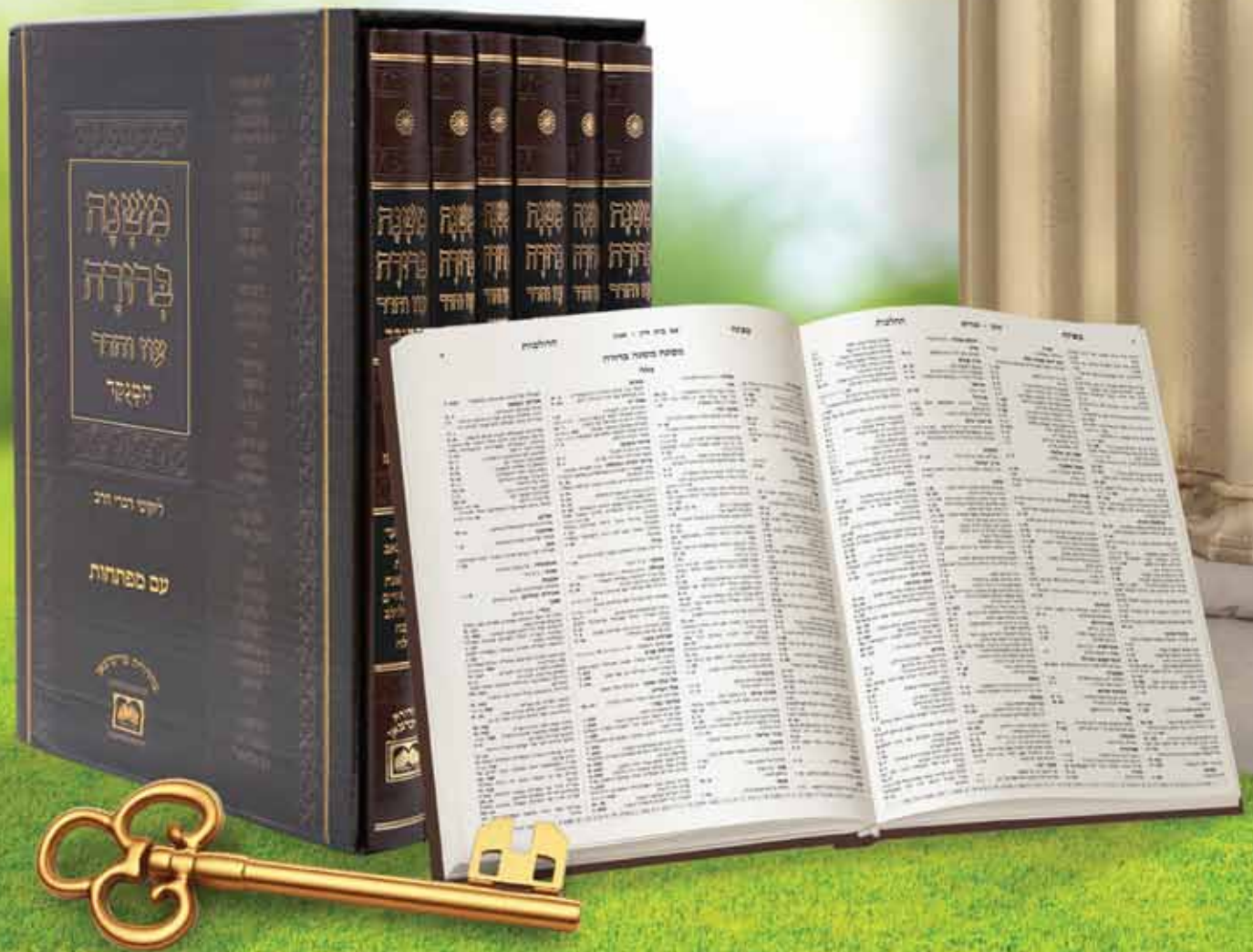
זצ"ל.

שַׁשְׁעָרִים נִפְתָּחִים: משנה ברורה

עם המפתח המפואר

מהדורה חדשה של המשנה ברורה המפואר 'עוז והדר' בתוספת מפתחות מפוארים ומפורטים על כל ההלכות המובאות במשנ"ב, ביאור ושעה"צ בנוסף לשלל מעלות המהדורה המנופה ומזוקקת, עם מראה מקומות והוספות רבות

מסעי

היום של תורה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מלוך יקרוך ויהושים נפלאים מלוך
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הָיָא חֲזָה־תָּא

חֲזָה־תָּא דְאֲזַר־יָתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלָא עַל הַפְּרָשָׁה

לזכור תמיד מה מבוקשו בעולם

הקודש, ועל ידי שמשנן לעצמו מהי מטרתו בימי חייו מקבל כוחות להוסיף ולהתעלות כפי שנרמז בדברי המלאך אל יוסף הצדיק בצאתו מבית אביו: 'מה תבקש' (בראשית לז טו), ולימד המלאך את יוסף לחזור ולומר תמיד לעצמו מה מבוקשו בעולם, ודוקא בשעה זו כשהוא יורד לביתו הקדוש של יעקב אבינו, והוא יורד למצרים שהיא ערות הארץ, העצה היא לשוב ולהזכיר לעצמו מהי שליחותו ומה מבוקשו בעולם, ועל ידי שיתיישב בדעתו ויזכור תכליתו בעולם, יהיה בכוחו להתמיד בעבודתו גם בימי ההסתר.

בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי לידע הדרך אשר ילך בו כל ימי חייו ליסע ממסע למסע, וידוע שכל המסעות הם בחינת קדושים וטהורים וכו' ואם היו נוסעים ובאים למסעות הנ"ל ולא ישנו אותם במעשיהם, בוודאי היה מאיר להם כל מסע ומסע באור הגנוז בתוכו, ודי בזה למבין. עכ"ל. כדי לזכור זאת על האדם לחדד בכל מסעותיו, כי אמנם העולם הזה מלא בהפרעות המסחות את הדעת משליחותו העיקרית של האדם, אך צריך ויכול לעורר עצמו בכל עת שלא להיחלש בעבודת

וְיִשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לְאֹמֵר מַה תְּבַקֵּשׁ (לז, טו). ידועים דברי אור שבעת הימים מרנא בעל שם טוב ע"ה כי מ"ב המסעות שעברו ישראל נמצאים בכל אחד מיום היוולדו עד שובו לארץ החיים העליונה. ובכל אלו עליו לדעת כי רק 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו' וכל העובר עליו הוא בהשגחה פרטית מאיתו יתברך שמו הטוב ומטיב לכל. ולכן נכתב בתורה סדר המסעות בפרוטרוט וכלשון בעל דגל מחנה אפרים (ד"ה ויכתוב) משם זקינו הבעש"ט ע"ה: ובוודאי נכתבו המסעות

מִילְתָּא דַּפְלִיאָה

כיון שלא קיבל יעקב אבינו ע"ה בשמחה את מכירת יוסף נענש בגזירות המן על בניו

הדברים האמורים במזמור (תהלים כב) 'למנצח על אילת השחר' המדבר כולו באסתר, 'רחוק מישועתי דברי שאגתי', כלומר אני יודעת שאם אשאג ואתאבל הרי זה יותר 'רחוק מישועתי', הוכחה לכך כי 'אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי', ואתה הרי מצפה שאבטח בך ובישועתך, ואתה קדוש יושב תהלות ישראל - אתה מלך הקדוש יושב על כסא רחמים מכח 'תהלות ישראל', שישאל בטוחים בישועה ומהללים אותך שהנה אתה נמצא איתם בכל צר ומצוק ומציל אותם, ואת זה חידדה לעצמה בטרם תבוא אל אחשוורוש, שרק בדרך של שמחה וביטחון תבוא הישועה. ובכך היה התיקון של מה שקרה ליעקב אבינו שאמנם באמת תמיד ידע שסבלון אחד (מלשון: סבלנות. ופעם אחת שאדם מתגבר וממתין בסבלנות להם לישראל ששל ידה ניושע. שכן האמת היא שכל תפילות, אך בהתאבלו על יוסף נכשל בזה, כי גם שם רצה הקב"ה שיקבל זאת באהבה ובשמחה, ויאמין בלב שלם ורגוע כי ודאי זה לטובה, וכפי שאכן התברר לאחר מכן.

מוסיף החתם סופר חידוש מופלא, שלכן ביום הפורים הסדר הוא שקוראים מגילה ורק לאחר מכן מקיימים את מצוות היום במשלוח מנות ומשתה ושמחה, 'להורות כי התפילות והבקשות שכנגדם נתקן קריאת המגילה, לא הועילו כל כך כמו השמחה בה' והבטחון בישועות.

כל צרות ישראל כדי שיזכו לשלימות התיקון

זוהי עיקר העבודה שלנו בעת הגלות, להאמין בלב שלם כי הכל לטובה, ולהיות מוכן להמתין בסבלנות עדי יופיע אור חדש על ציון, כי סבלנות זו היא שעומדת להם לישראל שעל ידה ניושע. שכן האמת היא שכל הגלות והצרות הם הדרך הטובה שעל ידה נזכה לבוא לגאולה בשלימות, כי כך הקב"ה מזכר אותנו שנהיה ראויים לבוא אל הקודש בראיית פני השכינה בגאולת עולם.

וְיִקְרַע יַעֲקֹב שְׂמַלְתּוֹ וַיִּשֶׂם שֵׁק בְּמַתְנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל בְּנָו יָמִים רַבִּים (לז, לד).

דבר חידוש כתב בזה החתם סופר (דרשות דרוש לפרשת זכור תקנ"ד), על הנאמר ביעקב אבינו ע"ה (בראשית לז, לד) 'וישם שק במתניו ויתאבל על בניו ימים רבים', שדרשו המדרש (ב"ר פד כ), לפי שתפס את השק לפיכך אינו זז מבני ובניו עד סוף כל הדורות, והוא מה שנאמר במרדכי היהודי (אסתר ד א) 'ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק וזעקה גדולה ומרה'.

אומר החתם סופר, עבודת האדם היא לקבל כל הקורות עמו באהבה ושמחה, כי ע"י יסורים הוא מזדכך וזוכה להתקרב אל בוראו, וכשהוא מקבל זאת בשמחה ובאהבה יצא מצרה לרווחה ומאפילה לאורה. ואכן יעקב אבינו ע"ה קיבל באהבה כל שעבר עליו, מעשיו לבן ודינה. רק בנסיון של מכירת יוסף, שידע שבשלימותם של כל י"ב בניו תלוי העולם הבא שלו, כמו שכתוב (בראשית שם) 'כי ארד אל בני אבל שאולה' ופירש רש"י: 'אבל שאולה' וגו' מדרשו גיהנם, סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה אם לא ימות אחד מבני בחיי מובטח אני שאיני רואה גיהנם. וכאן כבר לא יכול היה לשאת כאבו ולבש שק ובכה, על כן נגזר על בניו גזירת המן שהביאה אותם ללבוש שק ואפר.

אסתר ידעה שכדי לתקן החטא יש לקבל הכל בשמחה

אך אסתר המלכה ידעה שכל זה קרה מכך שלא קיבל יעקב אבינו ע"ה את זה באהבה, משכן הבינה שלא תבוא הישועה מהשק והאפר, ורק כשהיו בשמחה ויקבלו את כל העובר עליהם באמונה תמימה שזה הכי טוב עבורם, או אז ייושעו מצרתם, לפיכך הזמינה אסתר המלכה את המלך אחשוורוש והמן הרשע לסעודה להורות כי בוטחת בה' ובישועתו. וכך רואים אנו בתפילתה בעת עמדה בחצר בית המלך הפנימית, והם

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

אם מקדש עצמו הרי שמקדש סביבותיו בקדושת הארץ וממילא תחול הברכה בכל מקום

'הצב"ל, רוצה לומר כי בארץ הצב"ל תיכף אני מקבל בעצמי הצעקות והתפילות של בני ישראל לא ע"י מלאך אלא אני בעצמי, מה שאין כן בחוץ לארץ שצריכין להתלבש באויר טמא ויש כמה מקטרגים עליהם עד התכנס בארץ, ואחר כך צריכים טהרה וניקיון כדי לעלות למקום גבוה.

שתהיה תפילתו רצויה בשמים, כפי שכתב המקובל האלוקי רבי נתן שפירא ע"ה בחיבורו טוב הארץ (טז ע"ב), מפני שאין אותם האותיות המתהוות מהפה מתלבשות באויר טמא, ולכן הם רצויות ונעשות תיכף עטרה וכותרת על ראש מלכו של עולם. וזה רמז 'ה'נה צעקת בני ישראל באה אלי' (שמות ג ט) ראשי תיבות

וְיֹסֵף הַנֹּרֵד מִצְרַיִם וְגו', וְיִהְיֶה ה' אֵת יוֹסֵף וְיִהְיֶה אִישׁ מְצַלִּיחַ וְיִהְיֶה בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמְצַרִּי, וְיָרָא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ, וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל יֵשׁ לֹו נָתַן בְּיָדוֹ, וְיִהְיֶה מֵאֵז הַפְּקִיד אִתּוֹ וְגו' וַיִּבְרַךְ ה' וְגו' וְיִהְיֶה בְרַכְתּוֹ ה' בְּכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לֹו בְּבֵית וּבְשָׂדֵהוּ. (לט, א-ה).

האויר הקדוש של ארץ ישראל גורם

ברכה מעל דרך הטבע - בארץ ישראל

בא הכל אל נכון ומדויק היטב בפסוקים. מתחילה מחמת יוסף היתה שורה הצלחה בנכסי אדוניו כי היה בחוץ לארץ ובבית אדוניו המצרי, ואין ביכולת שתשרה הברכה. כשראה אדוניו כי ה' איתו ומצליח בידיו, תמה בעצמו מדוע לאיש קדוש כזה אין ביכולת שתשרה הברכה במעשי ידיו. והבין, שהמניעה היא מחמת שהנכסים שלו ובבית המצרי אין אפשרות שתחול הברכה. מה עשה, מיד 'ויפקידהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו' בכדי שיהיה כולו של יוסף הצדיק, ואז יוסף קידש עצמו כראוי וכדרכו ואף ה' אמות שלו הכל קידש וטיהר כי היה הכל כמו שלו, ותיכף התחילה הברכה לחול במעשי ידיו ובנכסיו. וזה שסיים הפסוק 'ויהי מאז הפקיד אותו בביתו וגו', ויברך ה' את בית המצרי וגו', ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו' וגו', שתיכף התחילה הברכה לחול בנכסיו.

ג) 'ברכך ה' מציון', שכל הברכות מגיעות וחלות בארץ ישראל הקדושה. הוסיף הרה"ק רבי דוד מלעלוב ע"ה, שגם בחוץ לארץ תוכל לחול ברכה, והיינו אם מקדש עצמו מלמטה ומלמעלה, ואפילו ד' אמות שלו, בקדושה וטהרה, אזי תחול הברכה בנכסיו אפילו בחוץ לארץ, כי זהו גם כן בחינת ארץ ישראל.

על פי זה מבאר בנו הרה"ק רבי משה מלעלוב ע"ה, זהו הרמז בפסוקי התורה בפרשת וישב (בראשית לט א-ה), 'ויוסף הורד מצרימה וגו', ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי, וירא אדוניו כי ה' איתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, ויפקידהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו, ויהי מאז הפקיד אותו וגו' ויברך ה' וגו' ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה'.

ולכאורה יש להבין, פתח ב'הצלחה' וסיים ב'ברכה'. אך לפי דברי אביו האמורים

גבולות הארץ הקדושה מכוונים כנגד ארץ העליונה וכל הברכות מלעילא חלים בה, כפי רואים אנו בלשונות 'ברכה והצלחה' שמאחלים בהם יהודים זה לזה, שקיים הבדל גדול ביניהם, 'ברכה' הרי היא מעל דרך הטבע, ו'הצלחה' הינה בדרך הטבע. לשון 'ברכה', ביאורה בספרן של צדיקים ע"ה, מלשון 'המשכה', כמו שאמרו במשנה (כלאים פ"ז מ"א) 'המברך את הגפן, והכוונה שמכופף זמורת הגפן לארץ וממנה נמשכת נטיעה חדשה, ובדרך זו הוא הביאור בלשון 'ברכה' שבהם ממשכים את ההשפעות האלוקיות ומגלים אותם בארץ, וכך נוספים עוד מקומות בהם מתגלה לעין כל הנהגת הקב"ה וברוך שמו.

על פי זה ביאר היהודי הקדוש מפרשיסחא ע"ה, כי 'הצלחה' בדרך הטבע יכולה שתהיה גם מחוץ לארץ ישראל, אך 'ברכה' שהיא מעל לדרך הטבע אינה יכולה לחול כי אם בארץ הקודש, וכנאמר (תהלים קלד

מדוע אהב יעקב ע"ה את יוסף יותר משאר בניו

שלא קבלו את החכמה מאביהם, לא הכירו את יוסף ולא הבחינו בצורתו הקדושה.

מעלת יוסף שנוולד לזקנותו של אביו

והנה רש"י הוסיף ביאור נוסף מהו 'בן זקונים', שנוולד לו לעת זקנותו. כי באמת כל מעלותיו של יוסף באו לו מאחר שנוולד לעת זקנת אביו, כי תלמידי חכמים ככל שהם מזקינים דעתם מתיישבת עליהם (קינים פ"ג מ"ו), וכפי מה שגופם נחלש כך דעתם ושכלם מתגברים, ולפיכך הבנים הנולדים לעת זקנתם הם במעלה יתירה על אחיהם, נמצא שכל דברי רש"י עולים בקנה אחד, שמאחר שנוולד לזקנת אביו היה תואר פניו דומה לשל אביו, וזו היתה הסיבה שמסר לו אביו את כל חכמתו שקיבל משם ועבר.

יעקב ויוסף בקיאים היו בחכמת הפרצוף

אכן כוונת רש"י היא שלא לחינם מסר יעקב את חכמתו ליוסף, אלא כיון שהיה דומה לו בתואר פניו, והעלים רש"י סוד גדול בדבריו, ועומק הענין הוא, שיעקב אבינו היה בקיא להכיר במראה פניו של אדם, ונמנע למסור את סודות התורה כי אם למי שהכיר בפניו את גודל מעלתו, וכיון שראה ביוסף שתואר פניו דומה לו, כלומר, הכיר בו שדומים פניו בקדושתם אליו עצמו, והדבר מעיד על מעלת נפשו שדומה אליו, לכן מסר דווקא לו את סודות התורה שנמסרו לו מפי שם ועבר. ובזה יובן גם מה שנאמר (להלן מב ח) 'ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו', שיוסף שקיבל מאביו את חכמת מראה הפנים, הכיר במראה פני אחיו שהם בני אביו, אבל הם

וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זָקָנִים הוּא לֹו וְעֹשֶׂה לֹו כְּתַנְתַּת פְּסִים (לז ג). יוסף הצדיק היה חביב על אביו יותר משאר אחיו, והטעם לכך מבואר בהמשך הפסוק, 'כי בן זקנים הוא לו', ופירש רש"י שהיה דומה לו בתואר פניו. ויש להתבונן מהו השבח הגדול בכך, ומדוע אהב אותו בשל מראהו יותר משאר אחיו. ועוד קשה, אם היה זיו פניו דומה לאביו הכיצד לא הכירו אותו אחיו בעמדם לפניו במצרים, הרי היה דומה במראה פניו ליעקב אביהם. ובאמת רש"י מביא פירוש נוסף, שיעקב לימד את יוסף את כל חכמתו שלמד מפי שם ועבר, ולכן היה אוהב אותו יותר משאר אחיו, אמנם גם פירוש זה אינו מובן, מדוע אכן לא לימד את חכמתו גם לשאר בניו.

הושלם הקטן!

תורת משה המבואר עם ביאור משולב לרבינו משה אלשיך:

האלשיך הקדוש
 חשיב חיים אלשיך
 יצאנו בארץ ישראל
 וזוהי חכמתו וזוהי
 חכמתו וזוהי חכמתו
 וזוהי חכמתו וזוהי
 חכמתו וזוהי חכמתו

הוצאת
 מוסד
 תורת
 משה
 המבואר
 עם
 ביאור
 משולב
 לרבינו
 משה
 אלשיך

וכבר הכתיר הרב החיד"א את האלשיך הקדוש:

המפרש הגדול של אהרונים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אַלְדָּנוֹת

פֶּרֶשֶׁת וַיֵּשֶׁב-חֲנֻכָּה

לְשַׁבְּתוֹ שֶׁבַת

הַסֵּד, אֲדִיוֹן ר״ח

שיש בהם, מועדי השנה, עמוד רמז).

איכשר דרא

והגיד הרה"ק מצאנו קלויזנבורג זיע"א (שפע חיים' שבת חנוכה תש"ס): אכשור דרא בזמננו בהתנהגות של מי החנכה יותר מבעבר, אשר פד הוינא טליא זכורני שעוררו והוכיחו על אלו שהיו משחקים בקוויטלעך עד אור הבקר. וידוע מהגה"ק בעל חוות יאיר זצוק"ל, שבזמנו רצה לבטל מנהג זה ולא עלתה בידו. וב"ה פיוס הזה כבר כמעט ונשתכח מנהג זה בקרב יראי השם. ואדרבה בהגיע ימי החנכה מרבים יותר בלמוד התורה בהתמדה, ואפשר שבימים אלו עוד פחות מתבטלים מהלמודים מבשאר ימות השנה, כי נר מצוה ותורה אור, ובחנכה שקדוש ה' היה על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו כאמרנו בהודיה 'ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך' אזי התעוררות הנס גם היא על ידי אתערותא דלעילא, וככל שהגאלה מתקרבת, כך גוברת והולכת ההתעוררות.

מחזר עליו לשורפו

יכבר היה מעשה בהרה"ק ה'יחי יוסף' מפאפא זיע"א בזמן שיישבתו שכנה עדין בעיר קווינס, שהגיד שעור לפני הבחורים בהלכות חנכה, וזה כמה כבר שקעה החמה, אבל עדין לא הגיע האוטובוס להחזיר התלמידים לבתיהם בויליאמסבורג, המשיך אפוא הרה"ק זיע"א להרצות דחושי באמרו: הגם שכבר הגיע זמן הדלקה ואסור אפלו ללמד, מפל מקום כשעוסקים בדיני חנכה אפשר דמיתר, כי טעם האסור הוא שמא ימשו אחרי פרקו וישכח להדליק, אבל כשעוסקים בהלכות חנכה שיך לומר בזה כמו בחמץ בפסח הוא מחזר עליו לשורפו ויבוא לאכלו (תולדות בעל יחי יוסף' ח"ב עמוד רד).

(מתוך הספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

שעצת היצר הרע הוא להפריע את העם מעבודת ה' ומתלמוד תורה בימי חנכה אשר תקנו לנו חז"ל להודות ולהלל, והלמוד בימים האלו נשגבה מאד בהיות ששודות התורה שנמסרו למשה רבנו ע"ה היו בימי החנכה (מנהגי רבותינו והליכותיהם) חנוכה א-ב).

מוצאי שבת חנכה

אצל הרה"ק ה'חקל יצחק' מספינקא זיע"א לא היה משג בלא למוד התורה. ראו אצלו שהיה מסגל לשבת שמונה עשרה שעות ברציפות ולעסק בתורה. ה'חקל יצחק' היה מוסר שעור בישיבה לפני התלמידים, והיה פעם מוצאי שבת חנכה שעמדו מאות יהודים שבאו אליו לשבת ורצו להכנס לברכת שלום ולהפריד, אך מיד אחר הבדלה נכנס החקל יצחק לחדרו, קפל טליתו, והתישב מיד ללמד (שיח יעקב יוסף' דרשות עמוד רעא).

לא ראיתו מברך ברכת התורה בחנכה

מרגלא בפומה של הגה"צ רבי עזריאל יהודה לעבאוויטש זצ"ל מוויין: חנכה הוא יום טוב של אור התורה, כמבאר בספרים הקדושים, שמי שעוסק בתורה בימים אלו, מגלין לו מן השמים רזי תורה, ושערי החכמה פתוחים לפניו. ולכן מה מאד כדאי וראוי לנצל את הזמן המכשר להתאמץ ולשקד על דלתות התורה. והיה מתרגש וממשיך לספר בחרדת קדש אודות מדרגת רבו המבהק, הפוסק הגדול הגאון רבי מרדכי ליב ווינקלר זצ"ל, אבד"ק מאד, בעל שאלות ותשובות 'לבושי מרדכי': יכולים להעיד, שבמשך שנות למודי בישיבת מאד לעולם לא ראיתו בימי החנכה מברך ברכת התורה בשחרית. מורי ורבי ה'לבושי מרדכי' עסק בתורה לילות כימים עד שהיה יוצא ברכת התורה על ידי אחד מתלמידיו. החדוש הוא כי אני זכיתי ללמד בישיבתו כשעבר כבר את גיל הגבורות, שמונים שנה, ובכל זאת המשיך בהנהגתו הנפלאה. ודאי ראה כן אצל רבותיו (יחיים

ערב שבת חנכה

מתוך כל אותם הלילות שהגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זיע"א נשאר לבדו בישיבה שבפרשבורג, דלה רבי זאב פפנהיים מקרה מיוחד שבו היה מערב גם ראש הישיבה, ה'פנת סופר' זיע"א. ומעשה שהיה כף היה:

בימי החנכה היתה הישיבה כמעט מתרוקנת, פי הבחורים נהגו לנסע לבתיהם לשבת חנכה, אולם הוא נשאר בישיבה והמשיך כמנהגו להיות ער כל ליל ששי. מאחר בלילה שמע רבו הכתב סופר, שדירתו היתה סמוכה לבנין הישיבה, קול תורה נעים עולה מתוך חללו של אולם הישיבה, וחשקה נפשו לדעת מי הוא הבחור הפלאי הזה שגם בימי החנכה אין קולו פוסק מלמוד התורה.

מכרבל באדרתו, אדרת השער, נכנס ראש הישיבה לאולם הישיבה. נעצר על יד הדלת ועמד כך שעה ארכה, עד שרבי חיים קם להוציא ספר מתוך ארון הספרים, ויחדד מאד לראות את רבו עומד ומתבונן בו. מביט ונדהם כאחד, משל כאלו נתפס חלילה בקלקלתו נשאר תקוע על מקומו. נגש אליו רבו ובקול אבהי פנה אליו ויאמר: אתה הוא בני חיים, שקולך הנעים מהדהד באוזני כל הלילה? מרב חבה נעמד ראש הישיבה שעה ארכה ונכנס אתו בשיחה שבה הפליג בגדלות התורה ובכבוד לומדיה. ובתוך הדברים סח לו על מעשה שארע עם אחד שפגע בכבודו של גדול אחד. לאחר ששוחח אתו נפרד ממנו רבו בחביבות ואף הזמינו אליו לסעד בשבת על שלחנו (בדור תהפוכות' עמוד 247).

סודות התורה למשה רבנו

סמוך לימי חנכה למד מרנא ה'חתם סופר' זיע"א עם תלמידיו לאחר תפלת שחרית הלכות חנכה, כדרכו בקדש ללמד עם תלמידיו הלכות חג סמוך לחג. בחנכה הזהיר להתעסק בלמוד תורה הקדושה יותר מבשאר הימים, והקפיד מאד על אותם שמבלים ימים אלו בהבלי השחוק, ואמר

חידון אֲלְדָּנוֹת - נושא פרסים איפה מזכר בפרשתנו "יום הולדת"?

פתרון החידה - פרשת כי תבא:

ש. אילו ארבעה פסוקים רצופים מפרשתנו נקראים בליל הפסח בהגדה?
ת. הפסוקים שמתחילים במילים "אמי אובד אבי" (דברים כו-ח) נקראים בהגדה של פסח בליל הסדר.

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר":

פרשת כי תבא:
ה' משה אוסטרליץ מבני ברק.

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו א"ה בגליונות הבאים

הפותרים נכונה יכנסו להגרלה א"ה על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר".

את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני

למספר פקס: 077-470-26-81

או למייל: magdenot@gmail.com

נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון.
בראש הדף לציין "עבור חידון לנוער".

איגרות ומגיד ממעוז הישיבה

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

התלהבות מכח ההתגברות על המחשבות

במאמר זה עוסק רבינו בענין המחשבה זרות שנראים כאחד מהמפריעים העיקריים בעבודת השם יתברך. על פי דרכה של תורת החסידות שאין רע יורד מלמעלה, וכל נסיון שנשלח לאדם הכל בכוונה ותכלית להעלותו ולרוממו.

ויסוד הענין הוא על פי מה שמבואר בזוהר, שכל תיבה מתיבות התפילה היא אחת מהיכלות המלך, ונמצא איפה, כי האדם המתפלל בתפילתו מטייל בהיכלות המלך, שהכוונה הפנימית בהם אשר לשמם נתיסדו היכלות אלו, היא להודות ולהלל ולשבח לפניו, לבקש ולהתחנן לפניו על כבוד שכינתו, ואף לחזות ביקר תפארתו כדי להמשיך את אורו יתברך בתחונתו.

והנה כאשר האדם המתפלל נכנס להיכל המלך ואינו מבין את יקר גדלו ותפארתו, ורוצה לטייל שם בקלות ראש כדרכו, כמובן ששומרי הסף יגרשוהו לאלתר, כי לא יתכן להכנס להיכל המלך ושעריו בלבושי שק והבל.

ואמנם באמת טובה גדולה עושים אותם שומרי הסף לאותו אדם שמשליכים אותו מהיכל המלך, כי באופן של קלות ראש לעולם לא יוכל להכנס אל שער המלך הפנימית, לבוא אל המלך ולהתחנן לו, כי המלך מסתתר בלבושים שלא יכיר אותם זר כי אם החכם המכיר ברמזי המלך ותנועותיו, ודווקא על ידי שמשליכים אותו מהיכל המלך שם לב האדם לכך שעליו לשים לב ולהתבונן לפני מי הוא הולך לבקש בקשותיו, וללבוש לבושי גדלות ועיון השכל, באימה וביראה, לשים לב על כל מחשבה ממחשבותיו ועל כל דיבור מדיבוריו שיהיו בחכמה ובמשפט, באהבה ויראה, ואז יוכל אכן להכנס להיכל המלך.

וכאשר האדם יבין זאת היטב, ויהיה ברור לו שלא יתכן שמחשבה זרה תכנס להיכלות המלך כמו שלא יתכן שעבדים ירכבו על סוסי המלך או שיכנסו להיכלו, אז כאשר תפול בלבו מחשבה זרה, לא נפול יפול לפניו להסיח דעתו ממצאיות השם יתברך, אלא להיפך, יבין וישיכיל שמשמים שלחו לו מחשבה זרה זאת על מנת להתגבר עליה, והרי כשליח המלך הבא לעוררו להכין לבו אליו ולבוא אליו באופן הנרצה להיכל המלך.

ועל ידי דרך נכונה זאת, אזי לא רק שהמחשבה זרה אינה מפריעה לאדם באמת ואינה מונעת אותו מעבודת השי"ת, אלא שמכוח מחשבה זו עצמה האדם מתלהב יותר ומגיע לגדלות המוחין יותר. ומטעם זה ממשיך רבינו את ההתגברות על המחשבה כאדם המבעיר עצים ומחמם עצמו באש השלהבת, כיון שהוא משתמש במחשבות זרות כעצים שלפני שדלקו את מחשיכים ומונעים מלראות אבל אחר כך הם בעצמם נהפכים לאש, ונמצא שאש העבודה שבלבו דולקת מכוחם.

וזו היא דרך נכונה, דרך גדלות המוחין, שבזה האדם יוצא מההתעסקות בענייני המחשבות זרות שהם מחשבות קטנות בענייני עולם הזה ותאוותיו, ומבין את הרמז הפנימי של המחשבות שנשלחו לו כדי לעורר את מידותיו שהיו ישנים ונרדמים, ולהבעירם בתשוקת עבודת השם יתברך.

והמגיד מבאר שמחשבות אלו יש בהם מידת גדלות והם מביאים את האדם למידה זאת, היינו לרוממו שלא בהדרגה אלא כשלהבת העולה מאליה, כאדם שעומדים עליו אויבים לנצחו ומכח זה מתעוררת בו מידת הניצוח שעל ידה מתעוררים כידוע הכוחות הגנוזים והעמוקים ביותר של האדם כאשר הוא נלחם על נפשו, בעת שמבין שעומדים עליו לטורדו מן העולם, ובאופן זה יכול להשיג נצחונות גדולים ועצומים על אויביו, מה שלא היה בכוחו לעשות על ידי התבוננות גרידא בדרך שכלי ובהגיון המחשבה.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד ויע"א לפרשת השבוע

וַיִּתְּשֵׁב בַּפֶּתַח עֵינָיו וַיֵּרָאָה יְהוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנֶה כִּי כִסְתָהּ פְּנֵיהָ (בראשית לח יד). **פְּרוּשׁ תַּמָּר נִקְרָא תָּם מִ"ר** שילוב משני תיבות אלו. **בַּתְּחִלָּה הָיָא מֵר וְאַחֲרַיָּה הָיָא תַּמָּה** וכשה'מר' מתגלה בשלימותו כ'תם', נעשה ממנו דבר שלם שהוא תמר והיינו באופן זה:

הַמְּחַשְׁבָּה זָרָה הָיָא מֵר, נִרְאִית כְּדָבָר שְׁטוּת חסר חכמה, ולכן מרה היא - חסרת מתיקות שהיא חיות של אמת, **אַבְל בְּאַמַּת בְּפִנְיֵמִיתָה הָיָא תַּמָּה** באמת פנימיות המחשבה שהיא כחותיה הפנימיים מכח אותיותיה - היא חכמת אלקות שהיא תמה ושלמה בכחותיה, **עַל דְּרַף רְאִיתִי עֲבָדִים עַל סוּסִים** (קהלת י ז). **סוּסִים נִקְרָא אוֹתוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה** התיבה מוליכה את המחשבה שבאה לידי ביטוי בהגיייתה, **וְאוֹתוֹת הַתְּפִלָּה הֵם סוּסִים שֶׁל הַמְּלָךְ** כלומר שאור הפנימי של התפילה, שהוא השגת אלוקות, מתגלה על ידם.

וְכַאֲשֶׁר מְחַשְׁבָּה זָרָה רוֹכֶכֶת עֲלֵיהֶם שבאמצע הגיית התיבות האדם מחשב במחשבה אחרת, ומרגיש האדם במחשבה הבאה אליו ומתבונן במה שאירע לו, **תַּמָּה מֵאֵד** איך יתכן שבשעה שמפיו יוצאים האותיות הקדושים - רוכבת עליו המחשבה זרה, היפך הסברה שהאותיות שהם עולמות ל'נשמות' ו'לאלקות' ימשיכו עליו את הנשמות שהם ההשגות באלקות, **כִּי עֲבָד רוֹכֵב עַל סוּס הַמְּלָךְ** וזו היא התמיהה "ראיתי עבדים על סוסים", הלא סוסי המלך מיועדים ומקודשים רק לשריו שלהם נמסרה שררת המלוכה, ולא יוכל העבד לנגוע בהם, ואם כן איך ניתנו מלמעלה רשות למחשבות זרות לרכוב על האותיות הקדושות שיוצאות מפיו של האדם המתפלל ולשרות עליו באותה שעה.

אַבְל כְּשִׁנּוּתוֹן עַל לְבוֹ שְׁזָה שגם המחשבה זרה היא **מְהֻאֹתוֹת הַקְּדוּשִׁים, רַק הַצְּרוּפִי** שמצטרפים האותיות לתיבות בעלות משמעות, דהיינו אותם מחשבות זרות שעולים על לבו **הוּא דְבָר שְׁטוּת**, הוא יודע ומבין שגם המחשבה זרה היא בבחינת שליח המלך, כי יש בה את כוח האותיות הקדושות, **וְכִשְׂמִבִּיא אֶת הָאוֹתוֹת לְמַחְשָׁבָה** שמחדש מחשבתו לעיין במהותה של אותה מחשבה, להבין מהיכן מקורה ואיזה מידה יש בה, או שמתבונן באותיותיה של אותה מחשבה זרה, ולפי מהות התיבות והאותיות שעולות בקרבו מעיין מהיכן מקורה של המחשבה, כדי להעלותה לשרשה, **מִבִּיא זָה לְעוֹלָם הַתְּמוּרָה**, לחכמה שהיא 'אין' ובה אפשר להפוך כל צורה של צירוף אותיות זה בזה לצורה אחרת של צירוף אותיות, ועל ידי זה נעשית מהם תיבה אחרת, כיון ששם בחכמה שהיא כח כללי המכונה 'אין' - שורש הכל, **וְנַעֲשֶׂה מְאֵלוֹ הַצְּרוּפִים דְּבָרִים אַחֲרִים**, מדברי שטות דברי תורה, ומתשוקות זרות - תשוקות לאורו יתברך.

וְזֶהוּ 'וַיִּתְּשֵׁב' הַמְּחַשְׁבָּה בַּפֶּתַח עֵינָיו, בְּאוֹתוֹ פֶּתַח שְׁהַפֵּל מִסְתַּתְּלִים בָּהּ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, היינו בפתח שער התפילה שהוא זמן התבוננות בגדלות השם יתברך, **'וַיֵּרָאָה יְהוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ**

לְזוּנָה, פְּרוֹשׁ האיש הישראלי הנקרא 'יהודה' מתבונן בה בכח ה'ויחשבה' - המחשבה הפנימית, שמעיין במהותה, ואז רואה שבאמת יש להחשיבה בפנימיות כשאר מחשבות העוסקות בחכמה ובידיעת ה', מכיון שגם בה יש רמז חכמה שנסתר ומתעלמת בה, ולכן אומר עליה **זו נְאָה**, אף על פי שנראית שאינה נאה שהיא מחשבה זרה העוסקת בדברי שטות, באמת יודע הוא שהיא נאה, כי האמת הוא **שְׁהִיא אַבְרָם מֵהַשְׂכִּינָה**.

אָף קֵשָׁה לאחר שהאדם מבין שהמחשבה היא בעצם גילוי מאברי - פעולות השכינה, האדם תמה, **אִם** מחשבה **זו אַבְרָם מֵהַשְׂכִּינָה, מְדוּעַ** הוא **כֵּף מְלַבֵּשׁ בְּדָבְרֵי שְׁטוּת. וְאָמַר 'כִּי כִסְתָה פְּנֵיהָ', כְּלוּמַר הַפְּנִימִיּוֹת הוּא מְכַסֶּה** הכוונה הפנימית של המידה שמתעוררת בו עדיין לא מאירה במחשבה הזאת שנפלה בדעתו, ולכן אם מתעוררת לו מחשבה במידת אהבה, צריך להתבונן מה הפנימיות של אותה אהבה - הלא בוודאי היא אהבת השם יתברך, ועל ידי זה הוא מגלה את פניה של המחשבה שהיא אבר מהשכינה, וכן בשאר המידות.

וְזֶהוּ פְּרוֹשׁ 'וַיִּמְלֶךְ בְּאֵדוֹם בְּלַע בֶּן בְּעוֹר' (בראשית לו לב), **פְּרוֹשׁ רַבְּנוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַל שָׁם טוֹב עַל מַה דְּאִיתָא בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ** (ויחי רלד. פקודי רמה): **שְׁדָנִין אֶת הָאָדָם בְּכָל הַיְכָל וְהֵיכַל וּמְגַרְשֵׁין אוֹתוֹ מֵהַיְכָל כְּשֶׁאֵינוֹ רְאוּי, זֶהוּ פְּרוֹשׁוֹ** פירוש דברי זוהר הקדוש, **הַיְכָלוֹת נִקְרְאוּ הַדְּבוּרִים**, מפני **שְׁהַשְׂכָּל שׁוֹרָה בְּהֵן** תיבות התפילה שעוסקות בשכל השגת הבורא הם משכן לאותם שכלים והשגות הבורא שנמשכו לעולם על ידי רוח קדשם של דוד המלך (במזמורי פסוקי דזמרה) ואנשי כנסת הגדולה (בתפילת העמידה ושאר פיוטי התפילה), באופן שעל ידי מחשבת ואמירת התיבה מתגלה השכל בנפש האדם, נמצא שהתיבות הן היכלות המלך שעל ידם נכנס לשכל התפילה שהוא אור אלקות, **וְהָאָדָם הַמְתַּפַּלֵּל הוּא הוֹלֵךְ** בסדר התפילה **מֵאוֹת לְאוֹת וּמֵתֵבָה לְתֵבָה** ונמצא שהרי הוא כמטייל בהיכלות המלך להשיג השכל האלוקי שבהם, **וּכְשֶׁהוּא אֵינוֹ כְּדָאי** שלא זיכך את עצמו ומעשיו שיהיה ראוי להשיג את האור והחיות שבתיבות התפילה שהם היכלות המלך, **אִז מְגַרְשֵׁין אוֹתוֹ, פְּרוֹשׁ שְׁזוֹרְקִין לוֹ מַחֲשָׁבָה זָרָה, וּמִמִּילָא** שאין השכל שורה על הדיבורים **הוּא בְּחוּץ** להיכל המלך, שהרי הוא מחוץ לאור המחשבה של תיבות התפילה.

וְזֶהוּ 'וַיִּמְלֶךְ בְּאֵדוֹם בְּלַע בֶּן בְּעוֹר'. אֲדו"ם נִקְרָא הַתְּלַהּבוֹת אדמימות הוא ענין תבערה, והיינו התלהבות הנפש, **וּכְשֶׁאָדָם מְתַפַּלֵּל בְּהַתְּלַהּבוֹת וְשׁוֹלֵט עָלָיו מַחֲשָׁבָה זָרָה נִקְרָא בְּלַע, לְשׁוֹן כְּרִיתָה** שהדיבור נכרת

מהחיות המקורית שלו, שהוא אור החכמה. **וְהַעֲצָה לָזֶה הִיא - 'בֶּן, כְּשֶׁמִּבִּין זֹאת הַמַּחֲשָׁבָה זָרָה מַה הִיא, שְׁמֵתְבוֹנֵן שְׁבֹאֲמַת הִיא אוֹתִיּוֹת קְדוּשִׁים**, שהרי כל מחשבה ומחשבה באה בעולם המחשבה על ידי אותיות, וממילא מן ההכרח שיש בה חיות אלוקי מאותיות התורה, כי כל מציאות האותיות במחשבות בני אדם, הוא השתלשלות מאותיות התורה שבהם נבראו העולמות וכל הנשמות וכל המחשבות, **רַק שְׁהַצְרוּף אֵינוֹ כְּרָאוּי**, שמכיון שלבו אינו מוכן כראוי לקדושת התפילה נתבלבלו האותיות בצניורות הנפש, ולכן האדם הזה קיבל את החיות של האותיות בלבו ומחשבתו באופן מעוות של תשוקה זרה.

ועל ידי התבוננות זאת - **'בְּעוֹר', מִבְּעַר אוֹתָהּ** מבעיר ומדליק אותה באש קודש, **הַיֵּינוּ שְׁמִפְכָּחָה בָּא אֶל הַתְּלַהּבוֹת יִתְרָה לְהַבּוֹרָא**, שעל ידי ההתבוננות של האדם שרוצים לגרש אותו מהיכל המלך, אז משתוקק יותר להתעקש ביותר לחזור להיכל המלך, ועל ידי זה מתלהב מאוד להתקשר בכל לבו להקדוש ברוך הוא, יותר מלפני שבה אליו המחשבה הזרה, ונמצא שהוא משתמש במחשבה זרה כעצים שלפני

שדלקו היו חומר עכור, המחשיך ומונע מלראות, אבל אחר כך הם בעצמם נהפכים לאש, והיא דולקת מכוחם. **וְזֶהוּ** לפי הנזכר - פירוש הפסוק: **'וְשָׁם עִירוֹ, כְּלוּמַר מִפְּנֵי מַה נִתְעוֹרַר עָלָיו הַתְּלַהּבוֹת, 'עִירוֹ' לְשׁוֹן הַתְּעוֹרָר** כדי שיבוא לידי ההכרה והידיעה ש - **'דְּנָה בָּהּ', שְׁנוֹתָן אֶל דְּעַתוֹ וּמִשִּׁים אֶל לְבוֹ שְׁזָהוּ נִתְיַנַּת הַדִּין, רוּצָה לומר שְׁדָנִין אוֹתוֹ**, ועל ידי זה משתוקק מאוד לזכות באותו דין, ולהיות ראוי להיכנס להיכל המלך על ידי זיכור לבו כראוי לעבודת

הבורא. **וְזֶה פְּרוֹשׁ, 'לְבָבָהּ יְהִיגָה אִמָּה אִיָּה סִפְרָ אִיָּה שְׁקַל אִיָּה סִפְרָ אֶת הַמְּגִדְלִים'** (ישעיה לג יח). **דְּקִשָּׁה אִיָּה הַמַּחֲשָׁבָה אֵין לָהּ בּוֹשָׁה לְתַפְסַּ וּלְהֶאֱחָז בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה**, דהמחשבה היא ישות רוחנית, וקשה איך אותה ישות אינה יריאה לבוא אל האדם בשעה ששורה עליו אלקותו יתברך דהיינו בשעת התפילה, **אָף הַתְּרוּץ שְׁהִיא מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לְמִדַּת גְּדוּלוֹת** להתגדל ולהתקדש בקדושה של מעלה - ב'מוחין גדלות' שהוא העסק בגדלות השם יתברך, ולצאת מהמיצרים של ה'מוחין דקטנות' שהם הגורמים לאדם להיות כקטן המשוקע בענייני עצמו ותשוקותיו ואינו מתדבק באביו, **מִכְּחַ שְׁרוּצָה לְעַלוֹת לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא**, כיון שפנימיותה של המחשבה היא הרצון לעלות ולהתדבק בבורא, ולכן באה בשעה של גדלות, דהיינו בשעת התפילה שאדם רוצה להתדבק להקדוש ברוך הוא ואז רוצה להתדבק עימו, **וְזֶהוּ סִפְרָ הַמְּגִדְלִים** סופר מלשון הארה, **שְׁמִנְהִיר אֶת הַמְּגִדְלִים, רוּצָה לומר הַמַּחֲשָׁבָה זָרָה** הנקראת בתואר 'מגדל' על שם סופה, משום **שְׁעַל יָדָהּ בָּא לְבְחִינַת גְּדוּלוֹת כְּדָלְעִיל**.

אומנות הענווה

בת עין המבואר - אור אין סוף של הכנעה וענווה

ענווה היא תכלית כל המדרגות, וצריך לכבדה. שר הענווה הרריק רבי אברהם רוב זי"א מאורי"ט סולל באומנות אופנו דרכים של הכנעה אמיתית כאן, כאשר לא די שהיא עוקרת את השלישיות והכנעה הפסולה, אלא אורבה, הענווה תועלת להוזה מזר ראשון כמעלה להתחדשות שמוחה ואז כחרי בעבודת הבורא "יוסי"ט ענווים כור שמוחה" מהרודת פאר | אריות לייסיים נמריים | באורי החסידות | פרקי תולדות מורחבים ומאירים | שתי המפתחות

בת עין המבואר
מהדורה חדשה ללא באזר
פורמט גדול | פורמט קטן

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

ישם נבְּרָח מֵעֵין לוֹ זוהר הכתר והכבוד

מעין בהיר המבאר
את דברי הזוהר הקדוש
בביאור עמוק מחודד ומזוכך

מוטיבוא

השתוקקות עולמית לשלהבת רבי שמועון

הכרכים שראו אור עולם עד עתה:

זדה המבאר במדברי א (במדבר-נשא א)
זדה המבאר במדברי ב (נשא ב)
זדה המבאר במדברי ג (בזעלותך-קידוש)
זדה המבאר במדברי ד (חוקת-בלק א)
זדה המבאר במדברי ה (בלק ב)
זדה המבאר במדברי ו (אחזק-ילך)

זדה המבאר הקרא א (יקרא)
זדה המבאר הקרא ב (צ-שמיט)
זדה המבאר הקרא ג (תרי"ג-סנהדרין)
זדה המבאר הקרא ד (אחרי מות)
זדה המבאר הקרא ה (קדושים-אסתר א)
זדה המבאר הקרא ו (אסתר ב-בזעקות)

תקני הזוהר חלק ג (י"ה-י"ט)
תקני הזוהר חלק ד (כ-כ"א)
תקני הזוהר חלק ה (כ"ב-כ"ט)
סט זדה המבאר ספרא רצונותא (כ"ד)
זדה המבאר שמת א (שמות-תצא)
זדה המבאר שמת ב (בא בשלח)

סט זדה המבאר אירא רבא (כ"ה)
זדה המבאר אירא וטא
זדה המבאר גלות האירא
זדה המבאר אירא דמשכנא
תקני הזוהר חלק א (תקנות)
תקני הזוהר חלק ב (א-י"ז)

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

חנוכה

מרגליות יקרות ואבני חושן, פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
 דברי הגות ורעיון מאוצרות תורת החסידות
 משובצות זהב ומסודרות על חנוכה
 משיעוריו ושיחותיו של
 הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א

ספיר ויהלום

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66